

මනසේ මායාව බැඳී බැඳුණ

කාළකාරාම සූත්‍රයෙහි
අට්ඨ විචරණයකි.

තට්ටකුරුන්දේ ඤාණනන්ද හිසෙ

ධම් ග්‍රන්ථ මූද්‍රණ භාරයේ

පොදු පුණ්‍යානුමෝදනාව

"මහණෙනි, ආමිය දානයය, ධම් දානයය, යන මේ දත් දෙකෙකි. මේ දත් දෙක අතුරෙන් මෙයම අග්‍රය - එනම්, ධම් දානයය."

මේ අසිරිමත් බුදුවදන අගය කරන බොහෝ පාඨකයින් තම පරලෝ සැපත් මවුපියාදී ඥාතින්ට කෘතගුණපුවකට පින් අනුමෝදන් කරවීමේ විරාගත වාරිත්‍රයට අනුව ලොකු කුඩා පරිත්‍යාග පිරිනමන බැවින් දෙස් - විදෙස් වැසි ගිහි - පැවිදි දහම් පිපාසිත විශාල පිරිසකට අමිල දහම් අමාපැන් නොමිලයේ බෙදාදෙන **ධම් ග්‍රන්ථ මූද්‍රණ භාරය** පුණ්‍යානුමෝදනා වශයෙන් එම ධම් දානයය කුශලය එකි පින්වතුන්ට හා ඥාතින්ටත් මෙම 'අමාගහ' නොසිදී ගලායාමට නිරතුරුව කාලය, ධනය, ශ්‍රමය වැයකරන සැමටත් පරම ශාන්ත උතුම් අමාමහ නිවනින් සැනසීමට උපනිශ්‍රය සම්පතකිම වේවායි පහත බව දන්වා සිටිමු.

මෙයට,
සසුන් ලැදි
ධම් ග්‍රන්ථ මූද්‍රණ භාරය.

මනසේ මායාව

(කාලකාරාම සූත්‍රයෙහි අට විවරණයකි.)

The Magic of the Mind

නමැති ග්‍රහ්මයේ සිංහල අනුවාදයයි

කටුකුරැන්දේ ඤාණනන්ද හිතමු

ISBN 978 - 955 - 1255 - 35 - 0

පොත්ගුලුගල ආරණ්‍ය සේනාසතය

'පහත කණුව'

කන්දෙගෙදර, දෙවාලේගම

ප්‍රකාශනය

ධර්මග්‍රන්ථ මුද්‍රණ භාරය

2010

ධම්මදානයකි

මුදලට විකිණීම සපුරා තහනම් වෙයි.

ප්‍රථම මුද්‍රණය - 2010 අගෝස්තු

පොත ලබාගත හැකි ස්ථාන

1. පොත්ගුල්ගල ආරණ්‍ය සේනාසනය
'පහන් කණුව' කන්දේගෙදර, දේවාලේගම.
2. රෝයල් ඉන්ස්ටිටියුට්,
191, හැව්ලොක් පාර, කොළඹ 5.
3. ඩී. ටී. වේරගල මහතා
422, වැලිපාර, තලවතුගොඩ.
4. අනුර රූපසිංහ මහතා
27, කොළඹ වීදිය, මහනුවර
5. හේමා රූපසිංහ මිය
26, හැව්ලොක් පාර, ගාල්ල.
6. එස්. ඒ. ලයනල් මහතා
140/19, රුහුණසිරි උද්‍යානය,
හක්මණ පාර, මාතර.
7. මහා භාරකාර දෙපාර්තමේන්තුව
2, බුලර්ස් පටුමග, කොළඹ 07.

වෙබ් අඩවිය: www.seeingthroughthenet.net

මුද්‍රණය

කොලීට් ප්‍රිත්වර්ස්

17/2, පැහිරිමත්ත පාර, ගංගොඩවිල, නුගේගොඩ.

වෙලි : 011-4870333

හැඳින්වීම

(ප්‍රථම මුද්‍රණය)

කාලකාරාම සූත්‍රය - චේතිහාසික පසුබිම

බුදුරජාණන් වහන්සේ කාලකාරාම සූත්‍රය දේශනා කර වදාළේ සාකේත නුවර කාලකාරාමයේ වැඩ වාසය කරන අවසථාවකදීය. අංගුත්තර නිකායේ වතුකක නිපාතයේ මෙම සූත්‍රය දක්වන තැන¹ සූත්‍රයෙහි නිදානය වශයෙන් එය දෙසීමට හේතුවූ විශේෂ සිඤ්ඤා සඳහන් වී තැන. මනෝරජාණී අංගුත්තර අටුවාව² ඒ සූත්‍රය දේශනා කිරීමට තුඩුදුන් කරුණ හැටියට දක්වන්නේ කාලකාරාමය කරවූ කාලක සිටාණන් තෙරුවන් සරණ යාමේ ප්‍රතිරාවයයි. අටුවාවට අනුව, බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ආඥාවෙන් ගුණසමුදාය පිළිබඳව පැතුරුණු කීර්ති සෝමයෙහි ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන් මේ සූත්‍රය දේශනා කරනට යෙදුනි.

කෙසේ හෝ වේවා, මෙම සූත්‍ර දේශනාව ඇත්ත වශයෙන්ම තථාගතයන් වහන්සේගේ ලෝකෝත්තර ප්‍රඥා මහිමයේ ඇතැම් ආශ්වසිවන් අංශ විදහා පාන අන්දමේ දෙසුමක් බව පැහැදිලිය. සූත්‍ර දේශනාවෙහි ප්‍රතිරාවය සැබැවින්ම විස්මයජනක වූ බව අටුවාව සංකේතාත්මකව ප්‍රකාශ කරන්නේ හිඤ්ඤන් වහන්සේලා පන්සිය නමකගේ අභීති ප්‍රතිලාභයට හේතු වූ මේ දේශනාවේ අවසථා පහකදීම පෘථිවිය කම්පා වූ බව දක්වීමෙනි.

කාලකාරාම සූත්‍රය චේතිහාසික වැදගත්කම අතින්ද උසස් තැනක් ගනියි. අශෝක අධිරාජයාගේ රාජ්‍ය සමයෙහි සිදුවූ මහාධර්මදූත මෙහෙයෙහි එක් පියවරක් වශයෙන් යෝනක රටට වැඩම කළ මහා රක්ෂිත මහරහතන් වහන්සේ එහිදී මෙම සූත්‍රය දේශනා කළ බව අටුවාවන්හි සහ වංශ කථාවන්හි එන ප්‍රවෘත්තිවලින් හෙළිවේ. 'යෝනක' නාමයෙන් ග්‍රීක ජාතිකයින් හැඳින්වෙනුයි පිළිගතහොත් ඒ සා වැදගත් අවසථාවක දී දේශනා මාතෘකාවක් වශයෙන් කාලකාරාම සූත්‍රය වැනි ගැඹුරු දෘෂ්ටික සූත්‍රයක් තෝරාගැනීම අහම්බෙන් වූ සිද්ධියකැයි සැලකිය නොහේ. දෘෂ්ටික වින්තාවන්ගෙන් මුහුකුරා ගිය ග්‍රීක මනසට මේ දේශනාව මැනවින් විෂය විය හැකිය යන අදහස එයට තුඩුදෙන්නට ඇතැයි සිතිය හැක. දේශනාව

1. අං.නි. II 50 පිට (බු.ජ.ත්‍රි)
2. අං.අ. II 482 පිට (හේ.මු.)

යෝනක දේශවාසීන්ට සැබැවින්ම අථවත් වූ බව සඳහන් කරන ඓතිහාසික මූලාශ්‍රයන්හි දේශනාවසානයෙහිදී නිස්භන්දහසක් මාථීඵලාවබෝධය කළ බැව් කියැවේ.

පැරණි ලක්වැසියෝද කාලකාරාම සූත්‍රය දීඝී ධම් දේශනාවකට උපයෝගී කරගත හැකි අන්දමේ ධම් සාරයක් කැටි කරගත් සූත්‍රයක් ලෙස අගය කළබව පෙනේ. එය සථීරාත්‍රික ධම් දේශනාවකට මාතෘකාව කර ගන්නා ලද එක් සිහිකටයුතු අවස්ථාවක් නම් කාල බුද්ධරක්ඛිත මහරහතන් වහන්සේ වේනියගිරි පථීනයෙහි දී කඵවර පොහෝදා කඵ නිඹීරගස යට වැඩහිද කාලකාරාම සූත්‍රය දේශනා කළ අවස්ථාවයි. සූත්‍ර නාමයේත්, දේශක නාමයේත්, දේශිත පරිසරයේත් වූ "කඵබව" (කාළ) නිසා එය වඩාත් අනුස්මරණීය සිද්ධියක් බවට පත්වනට ඇත. එමෙන්ම සඤ්ඤානිස්ස මහරජු ඵ් සථීරාත්‍රික දේශනයට සවන් දුන් පිරිස අතර සිටීමද ඵ් කාලකාරාම සූත්‍ර දේශනාවේ සම්භාවනීයත්වයට හේතුවනට ඇතැයි සිතිය හැකිය.

සූත්‍රයෙහි කාලීන වැදගත්කම

එවන් සම්භාවනීය ඓතිහාසික පසුබිමක් ඇති නමුදු කාලකාරාම සූත්‍රය මෙකල නම් ජනප්‍රිය සූත්‍රයක් ලෙස හැදින්විය නොහේ. මෙකල එය ධම්දේශනාවකට මාතෘකා කරගනු ලබන්නේද කලාතුරකිනි. ධම් ශාස්ත්‍රීය විද්වත් ලිපිවලද එයට තැනක් ලැබෙන බවත් නොපෙනේ. එහෙත් මෙය සූත්‍රයේ කාලානුරූපබව මැනීමට නිසි සුවකයක් ලෙස නොගිණිය යුතුය. කාලකාරාම සූත්‍රය අද "කඵවර" මුල්ලකට තල්ලු වී ඇත්තේ එහි සංක්ෂිප්ත භාවයත්, නුහුරු නුසුරුදු වතුෂ්කෝටි තකීන්‍යායයට ඇති සබඳතාවත් නිසාය. 'උඩින් - පල්ලෙන්' කියවා ගෙනයන පාඨකයකුට සූත්‍රය දිස්වන්නේ ශුෂ්ක වාක්‍යබණ්ඩ රටාවක් හා ඇදහිය නොහැකි කියමන් වැලක් ලෙසටය. එතකුදු වුවත් බාහිර සැකැස්මේ පෙනෙන ඵ් ශුෂ්ක බවටත් අද්භූත බවටත් යටින් සනාතන අගයකින් යුතු දඹීනයක් ගොඩනඟා ගැනීමෙහිලා උපයෝගී කරගත හැකි සාරධම් රැසක් සූත්‍රයෙහි අන්තර්ගතව ඇත. පැරණි බුදුසමයේ ඥානවිභාගය පිළිබඳ සුවිශේෂ ලක්ෂණ විදහා පාන කාලකාරාම සූත්‍රය තුළින් මේ නූතන යුගයෙහි දාඹීනික හා මනෝවිද්‍යාත්මක පදේෂණ ක්ෂේත්‍රයන්හි බහුලව දක්නට ලැබෙන ආකූල - ව්‍යාකූලතා විසඳාලීමට මහෝපකාරී වන මූලධම් හෙළිකරගත හැකිය.

ඉදිරිපත් කිරීම

කාලකාරාම සූත්‍රය එයටම උචිත වූ ආකල්පයකින් ඇගයීමට හැකිවන පරිදි පාඨක මනස සකස් කරනු පිණිස ග්‍රහණයෙහි මුල් පරිච්ඡේදය 'විජ්ජා දක්මක' ඉදිරිපත් කරයි. එයම මේ කෘතියෙන් ගෙන එන අභිවිචරණයට "ප්‍රස්තාවනාවක" වනු ඇත. එසේද වුව, මෙම 'විජ්ජා දක්ම' හුදු විනෝදාංගයක් නොවන බව කිව යුතුය. ඒ වූකලී බුද්ධ දේශනාගත එක්තරා සූත්‍ර කොටසක කාලෝචිත විස්තාරයක් පමණි. සූත්‍රාගත ප්‍රසන්න උපමාවෙන් ඇරඹෙන ප්‍රස්තාවනාව, නැවුම් රසයකින් යුතු උපමා කථාවක් දෙසට විහිදී යන්නේ සාමාන්‍යයෙන් පාඨක ඇසට වියලි පෙනුමකින් දිස්වන සූත්‍රයට ළ- ගත්වන තෙතමනක් සපයමිනි. එමෙන්ම, මෙම ප්‍රස්තාවනාව, සීමිත අර්ථයකින් ග්‍රහණගත ධර්ම විචරණයට දළ සැකිල්ලක්ද වනු ඇත.

දෙවන පරිච්ඡේදය සූත්‍රයේ අනුචාදයක් සහ විචරණාතමක පාදක සටහන් කිහිපයක් ඉදිරිපත් කරයි. අටුවාවෙන් උද්ධෘත කොටස් සහිත මේ පාදක සටහන් මගින් අපේක්ෂිත අර්ථය වන්නේ පාඨාන්තර විෂමතාවකින් විවාදාපන්නව අද අප අතට පත්වී ඇති සූත්‍ර දේශනාව තුළින් කිසියම් අර්ථසාරයක් මතු කරදීමයි. එසේවුවද, සූත්‍රාන්තරීත ධර්මසාරය වඩාත් ගැඹුරින් ඇගයීම මතුවට එන පරිච්ඡේදයනටම භාරවේ.

ප්‍රථම පරිච්ඡේදයෙහි එන උපමාවෙහි හා උපමා කථාවෙහි උචිත බවට සහ අභිවත්බවට ඉදිරි පරිච්ඡේද සාක්ෂි දරනු ඇත. ඉනුදු අවසාන පරිච්ඡේදය පරිශිෂටයක සාරුපය ගනියි. විඥානයෙහි මායාතමක බව, බන්ධ, ධාතු, ආයතන, පටිච්චසමුප්පාද යන ධර්ම කොට්ඨාශ ආශ්‍රයෙන් විග්‍රහකරන සෙසු පරිච්ඡේද, ඒ ඒ සූත්‍ර ප්‍රදේශයන්හි විසිරී ඇති සුදේශිත ධර්මපද පුෂ්පයන් 'ධම්මපදං සුදේසිතං' විචරණ මාභීයට නිරතුරුවම ඇදගන්නේ ඒ සියල්ල හැකිතාක් දුරට මල්දමක් මෙන් ගොතාලමිනි.¹ පිටකාගතවූද, නූතනවූද උපමා සංසන්දන ආදිය තුළින් අවසානවේචිතව ප්‍රසන්න ධර්ම කාරණා සන්දර්ශනය කෙරෙනු ඇත.

"උපමාවකිනුදු මෙහි ඇතැම් නුවණැති පුරුෂයෝ කී දයෙහි අරුත මැනැවින් වටහා ගනිති"²

* * *

1. බලන්න: ධ.ප. පුස්තකය, ගා. 44, 45
 2. බලන්න: දී.නි. II 526, (බු.ජ.ත්‍රි.), ම.නි. II 78 පිට (බු.ජ.ත්‍රි)

කාලකාරාම සුත්‍රයෙහි අථි විචරණයක් වශයෙන් දොඩන්දුව පොල්ගස්දුව සෙනසුනෙහි වැඩවෙසෙන අවධියෙහි 1972 වසරේදී අප අතින් ලියැවුණු 'The Magic of the Mind' නමැති කෘතිය මහනුවර බෞද්ධ ග්‍රන්ථ ප්‍රකාශන සමිතිය මගින් 1974 වසරේදී පළමුවරට එළිදක්වනට යෙදුනි. මේ වන විට කිහිපවරක්ම මුද්‍රණය කර ඇති එම කෘතිය, යුගොස්ලාවියන්, ජර්මන් සහ කොරියන් භාෂාවලටද පරිවර්තනය වී ඇත. අප ධර්ම ග්‍රන්ථ මුද්‍රණභාරය මගින් 2007 වසරේ දී පොතෙහි සංශෝධිත ධර්මදාන මුද්‍රණයක් පළකරන ලදී. පමාවී නමුත් පොතෙහි සිංහල අනුවාදයක් මෙසේ එළිදක්වනට හැකිවීම ගැන සතුටුවෙමු.

"මනසේ මායාව" නමින් එළි දකින මෙම සිංහල අනුවාදය හැකිතාක් දුරට මුල් කෘතියට අනුරූපවම ඉදිරිපත් කිරීමට උත්සාහ කළෙමු. ඉහත දක්වුයේද එම ඉංග්‍රීසි පොතට ලියූ හැඳින්වීමෙහි සිංහල අනුවාදයයි. එම කෘතියෙහි සැකෙවින් සාකච්ඡා කරන ලද ඇතැම් ගැඹුරු ධර්ම කරුණු මෑතකදී පළවූ අපගේ 'නිවනේ නිවීම' ග්‍රන්ථ මාලාවෙහි වඩාත් සවිස්තරව විග්‍රහ කරනට යෙදුනි. 'මනසේ මායාව' කියවීමෙන් ධර්ම ප්‍රබෝධයක් ඇතිකරගත් පාඨකයින්හට එකොළොස් වෙළුම්කින් සමන්විත එකී ග්‍රන්ථ මාලාවම හෝ යටත් පිරිසෙයින් එහි පරිවාර ග්‍රන්ථ වශයෙන් පළවූ 'වලන චිත්‍රය' සහ 'දිය සුළිය' යන කුඩා පොත් දෙක හෝ නිවන් මගෙහි ඉදිරියට යාමට අත්වැලක් වනු ඇතැයි හඟිමු.

මෙම කෘතිය එළිදක්වීමෙහිලා පරිත්‍යාගශීලීව අනුග්‍රහය දක්වූ සැමටද අනුක්‍රමණිකාව සකස් කළ ඩබ්. එම්. සී. වික්‍රමසිංහ මහතාට සහ මුද්‍රණ කටයුතු මැනවින් ඉටුකළ කොලිට් ප්‍රිනටර්ස් සමාගමේ සී.ජයසෝම මහතා ඇතුළු සැමටද අපගේ පුණ්‍යානුමෝදනාව හිමිවේ.

මෙයට,
සසුන් ලැදි
කටුකුරුන්දේ ඤාණනද හිඤ්ඤ

පොත්ගුල්ගල ආරණ්‍ය සේනාසනය
'පහන් කණුව'
කන්දේගෙදර, දේවාලේගම
2009 අප්‍රේල් 15 (2552)

ප්‍රකාශක නිවේදනය

අතිපූජ්‍ය කටුකුරුන්දේ ඥාණනන්ද ස්වාමීන්ද්‍රයන් වහන්සේගේ "නිවනේ නිවීම" දේශනා මුද්‍රණය කොට, ඒ පිළිබඳව උනන්දුවක් දක්වන අයහට එම දහම් පොත් ලබාදීමේ මූලික අදහස අප තුළ ඇතිවී මුත්, මුද්‍රණය සඳහා වැය වන මුදල උපයා ගැනීම ප්‍රශ්නයක් විය. එය විසඳීම පිණිස අප කිහිප දෙනෙක් යෝජනා කළේ වැයවන මුද්‍රණ වියදම පමණක් අය කර ගැනීමට ප්‍රමාණවත් වූ මිලකට එම දහම් පොත් විකිණීමයි. එහෙත්, අපගේ එම යෝජනාව ගරු ඥාණනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේ එකඟව ප්‍රතික්ෂේප කරමින් "ධර්මය මිල කරන්න බැහැ, එය අවශ්‍ය අයහට නොමිලේ ලබා ගැනීමට හැකිවිය යුතුයි..." කීහ.

එබැවින් උන්වහන්සේ අදහස් කළ පරිදි මුලින්ම මුද්‍රණය කල "නිවනේ නිවීම" දේශනා මාලාව සඳහා වියදම් ලබා ගැනීමේ වැඩ පිළිවෙලක් වශයෙන් රෝයල් ඉන්ස්ටිටියුට් හි අධ්‍යක්ෂ ජී.ටී.බණ්ඩාර මහතා විසින් මහා භාරකාර දෙපාර්තමේන්තුවෙහි "ධර්ම ග්‍රන්ථ මුද්‍රණ භාරය" නමින් අරමුදලක් අරඹනු ලැබීය. එවකට මහා භාරකාර ධුරය දරූ යූ. මාපා මහතාගේ අදහසක් අනුව පිහිටුවන ලද එකී භාරයෙහි අරමුණ වූයේ මෙම පුණ්‍ය ක්‍රියාව ඉටුකර ගැනීම සඳහා දායක වීමට කැමති අය හට මුදලින් කෙරෙන තම පුණ්‍යාධාර එම භාරයට බැර කිරීමට අවස්ථාව සලසා දීමයි.

1997 වසරේදී ඇරඹුනු මෙම ධර්ම ග්‍රන්ථ මුද්‍රණ භාරය මගින් පූජ්‍ය ඥාණනන්ද හිමියන්ගේ දේශනා 33 කින් යුත් "නිවනේ නිවීම" වෙළුම් 11 කින් මුද්‍රණය කොට නොමිලේ බෙදා දීමට අමතරව පසළොස්වක පොහෝ දිනයන්හිදී පහත් කණුව සෙනසුන වෙත රැස්වෙන උපාසක උපාසිකාවන් සඳහා උන්වහන්සේ විසින් කෙරෙන ධර්ම දේශනා "පහත් කණුව ධර්ම දේශනා" නමින් මේ වන විට ග්‍රන්ථ 6ක් පළකොට තිබේ. එතැනින් නොනැවතී උන්වහන්සේගේ අනෙකුත් සිංහල සහ ඉංග්‍රීසි ග්‍රන්ථද එසේම ධර්ම දාන වශයෙන් පළකිරීමට හැකිවීම ඊට දායක වූ අප සැමගේ ඉමහත් සතුටට හේතුවිය.

අති පූජ්‍ය ඥාණනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේගේ එම ධර්ම දේශනා අගයමින් එම සත්කාර්යය නොනවත්වා කරගෙන යෑම පිණිස දායක භවතුන්ගෙන් අප වෙත ලැබෙන පැසසුම් සහිත ප්‍රතිචාරය නිසාම ඒ අයගේ පහසුව පිණිස අප විසින් මෑතකදී "ධර්ම ග්‍රන්ථ මුද්‍රණ භාරය" නමින් සම්පත් බැංකුවේ නුගේගොඩ ශාඛාවේ අංක 0003 6000 1415 දරණ ජංගම ගිණුම විවෘත කරන ලදී.

අති පුජ්‍ය කටුකුරුන්දේ ඥාණනන්ද හිමියන් විසින් පහදා දෙනු ලබන නිර්මල බුදු දහම ඔබ අතට පත් කිරීම අපගේ එකම අරමුණයි. ඊට ඔබගෙන් ලැබෙන දායකත්වය ඉමහත් කුශලයකි. අපට ඉමහත් ධෛර්යයකි.

මෙම වටිනා ග්‍රන්ථ මුද්‍රණය කොට බෙදා හැරීමේ සම්පූර්ණ කාර්යභාරය ජී.ටී. බණ්ඩාර මහතා විසින් රෝයල් ඉන්ස්ටිටියුට් හි පින්චන් නිලධාරීන්ගේ සහායද ඇතිව වෙහෙස මහන්සි නොබලා ඉටුකර දීම ගැන අපගේ බලවත් ප්‍රසාදය මෙහිලා විශේෂයෙන්ම සඳහන් කළයුතු වේ.

මෙයට,
සසුන් ලැදි
ධර්ම ග්‍රන්ථ මුද්‍රණ භාරකාර මණ්ඩලය

ධම් දේශනා සංයුක්ත තැටි

මෙම ධම්දාන වැඩපිළිවෙලෙහි දෙවෙනි අදියර වශයෙන් පිහිටුවන ලද මහනුවර ධම්ශ්‍රවණ මාධ්‍ය භාරය මගින් සකස් කරනු ලබන ධම්දේශනා සංයුක්ත තැටි දූතට ධම්දාන පොත පත බෙදාහරින ස්ථාන කිහිපයෙන් ධම්ශ්‍රවණාභිලාෂීන්ට නොමිලයේම ලබාගත හැකිය.

ධම්ශ්‍රවණ මාධ්‍ය භාරයේ ධම්දාන කටයුතු වලට සහායවනු කැමති පින්චතුන් ඒ පිළිබඳව පහත සඳහන් දුරකථන අංකයකට විමසීම් යොමු කිරීම මැනවි.

1. අනුර රූපසිංහ මහතා
අංක: 27, කොළඹ විදිය, මහනුවර.
දු:ක: 081-2232376
2. එම්.එම්.කේ. සිරිසේන මහතා
දු:ක: 071-8248608

ධම් ග්‍රන්ථ මූද්‍රණ භාරය මගින් පළකැරෙන ග්‍රන්ථ මූද්‍රණයට දායක වීම

අති පුජ්‍ය කටුකුරුන්දේ ඥාණනන්ද ස්වාමීන්ද්‍රයන් වහන්සේ විසින් දේශිත නිර්මල බුදු දහම, "නිවනේ නිවීම" සහ "පහත් කණුව ධර්ම දේශනා" නමින් පළ වී ඇති දහම් පොත් තුළින් මේ වන විටත් ඔබ ඇතැම් විට කියවා තිබිය හැක.

එම ස්වාමීන් වහන්සේගේ ධර්ම දේශනා හැකි පමණ මූද්‍රණය කොට නොමිලේ බෙදා දීම ධර්ම ග්‍රන්ථ මූද්‍රණ භාරයේ අරමුණයි.

මෙතෙක් එම භාරය මගින් පළකොට ඇති ධර්ම ග්‍රන්ථ එකී ග්‍රන්ථ වල අවසාන පිටුවෙහි දක්වා ඇත.

මෙම මහභූ පුණ්‍ය ක්‍රියාව සඳහා දායක වීමට කැමති පින්වතුන්, පහත සඳහන් උපදෙස් පිළිපැදීම මැනවි.

1. වෙක්පත් මගින් එවන සියලු ආධාර "ධර්ම ග්‍රන්ථ මූද්‍රණ භාරය" නමින් සම්පත් බැංකුවේ නුගේගොඩ ශාඛාවේ අංක 0003 6000 1415 දරණ ගිණුමට බැර කිරීම පිණිස පහත සඳහන් ලිපිනයට එවිය හැකිය.
2. දිවයිනේ පිහිටි ඕනෑම සම්පත් බැංකු ශාඛාවක් මගින් ඔබගේ ආධාර මුදල් ඉහත සඳහන් ගිණුමට බැර කළ හැක.
3. කෙසේ වුවද, ඔබගේ පහසුව පිණිස සියලු පුණ්‍යාධාර කොළඹ 05, හැව්ලොක් පාරේ අංක 191 හි පිහිටි රෝයල් ඉන්ස්ටිටියුට් ආයතනයේ ධර්ම ග්‍රන්ථ මූද්‍රණ භාරය වෙනුවෙන් පිහිටුවා ඇති අංශයටද බාර දිය හැක.
4. මෙම භාරය මගින් නිකුත් කැරෙන ධර්ම ග්‍රන්ථ මගින් ඔබගේ දායකත්වය වරින් වර දායක හවතුන්ගේ දැනගැනීම සඳහා පළ කරනු ඇත.
5. ඔබ විසින් කරනු ලබන ආධාරය බැංකු ගිණුමට බැර කරන විට ඒ සඳහා නිකුත් කරනු ලබන කුචිතාන්සියෙහි ඡායා පිටපතක් පහත සඳහන් ලිපිනයට එවීමෙන් මෙම ධර්ම දානමය කටයුත්තට දායක වන ඔබගේ නම සහ දායක මුදල අප විසින් වරින් වර පළ කරන දායක ලැයිස්තුවෙහි ඇතුළත් කිරීම කළ හැකිය.

ධර්ම ග්‍රන්ථ මූද්‍රණ භාරය
රෝයල් ඉන්ස්ටිටියුට්
අංක 191, හැව්ලොක් පාර
කොළඹ 05

අමා ගහ

මහවැලි ගහ උතුරට හැරවීමෙන් පසු එතෙක් නිසරු මුඩු බිම් ලෙස පැවති පෙදෙස්වල සිදුවූයේ ඉමහත් වෙනසකි. පිපාසයට පැත්තේදී තොලබා සිටි ගොවිහු පෙදෙස පුරා නිහඬව ගලා යන සිසිල් දිය දහරන් පිනා ගියහ. මැලවුණු ගොයම සරුව නිල්වන්ව කරලින් බර විය. මල් පලින් ගැවසීමත් තුරු-ලිය බලා සැනසෙන පෙදෙස් වැසියෝ තුටු කළුව ගුළහ.

දහම් අමා ගහ "උතුරට" හැරවීමේ වැඩ පිළිවෙළක් මෙයට තෙවසරකට පෙර ඇරඹුණි. දහම් පන-පොත තබා "එදා-වෙල" සඳහා වත් විය පැහැදිලි කිරීමට වත්-කමක් නැත්තෝ, නිහඬව නොමිලයේ ගලායන අමිල දහම් අමා දිය දහරන් සඳහම් පිපාසය සන්සිඳුවා ගත්හ. අරටු මිසඳිටු හැර, සැදැහැයෙන් සරුව, ගුණ කුවණින් බරව පිළිවෙත් මහට නැම් ගත්හ. ලොවී - ලොවුතුරු මල් පල නෙලා ගනිමින් හද පුරා පිරි බැකියෙන් නන් අයුරින් සාමිතස පළකළහ.

"ධම් ග්‍රහ ඉදුණු භාරය" නමින් දියත් කළ මෙම ධම්දාන වැඩපිළිවෙල සඳහා අපගෙන් වැයවූයේ පිරිසිදු ධම්දාන සංකල්පය පමණි. අමාගහ "උතුරට" හැරවූවෝ සසුන් ගුණ හඳුනන පරිත්‍යාගශීලී සැදැහැවත්හුමය. "නිවනේ නිවීම" පොත් පෙළ එළි දැක්වීමෙන් නොනැවතී "පහන් කණුව ධම්දේශනා" පොත් පෙළෙහි "බර පැන" දැරීමටත්, දෙස් - විදෙස්වල දහම් පිපාසිතයින් උදෙසා අප අතින් ලියැවෙන අනිකුත් පොත - පත ඒ අයුරින්ම එළි දැක්වීමටත් ඔවුහු උත්සුක වූහ. "දෙන දේ පිරිසිදුවම දීමේ" අදහසින් අමිල වූ දහම ඊට නිසි ශෝභන මුද්‍රණයකින්ම ධම්කාමීන් අතට පත් කිරීමට පියවර ගත්හ. මුද්‍රිත පිටපත් සංඛ්‍යාව අවසන්වනු හා සමගම "නැවත මුද්‍රණ" පළකිරීමෙන් දහම් අමා ගහ වියළී යා නොදීමට දැඩි අදිටනකින් ඇප කැපවූහ.

"පොත් අලෙවිය" පිළිබඳව මෙකල බහුලව දක්නට ලැබෙන වාණිජ සංකල්පයට පිටුපා, තභංචිවලින් තොරව, තමන් අතට නොමිලයේම පත් කැරෙන "දහම් පඬුර" තුළින් ධම්දාන සංකල්පයෙහි අගය වටහා ගත් බොහෝ පාඨක පින්වත්හු තමන් ලද රස අහරක්, නැ-හිතවතුන් සමග බෙදා-හදා ගන්නාක් මෙන් නොමසුරුව අන් දහම් ලැදියනටද දී ධම් දානයට සහභාගී වූහ. ඉහුදු නොනැවතී, ශක්ති පමණින් "ධම් ග්‍රහ ඉදුණු භාරයට" උරදීමටද ඉදිරිපත්වූහ, ඇතැමෙක් ලොකු කුඩා දහම් පොත් මුද්‍රණය කරවීමේ හා නැවත-නැවත මුද්‍රණය කරවීමේ බරපැන ඉසිලීමට පවා පසුබට නොවූහ.

සම්බුදු සසුන මේ ලක් පොළොවෙහි පවතින තාක් මේ දහම් අමාගහ ලෝ සතුන් සිත් සනහමින් නොසිඳී ගලා යේවා යනු අපගේ පැතුමයි.

“සබ්බදානං ධම්මදානං ජිනාති”

මෙයට,

සසුන් ලැදි

කටුකුරුන්දේ ඤාණනන්ද හිඤ්ඤ

පොත්ගුල්ගල ආරණ්‍ය සේනාසනය

'පහන් කණුව'

කන්දේගෙදර, දේවාලේගම

2000 ජූනි 05 (2544 පොසොන්)

ග්‍රන්ථ සංකේත නිරූපනය

- මහා. - මහා වග්ග පාළි
දී.නි. - දීඝ නිකාය
ම.නි. - මජ්ඣිම නිකාය
සං.නි. - සංයුක්ත නිකාය
අං.නි. - අංගුත්තර නිකාය
බු.නි. - බුද්දක නිකාය
ධ.ප. - ධම්මපද
උදා. - උදාන
ඉති. - ඉතිවුත්තක
සු.නි. - සුත්තනිපාත
ථෙර. - ථෙර ගාථා
දී.අ - දීඝනිකාය අට්ඨකථා (සුමචගලච්චොසිනී)
අං.අ - අංගුත්තර නිකාය අට්ඨකථා (මනෝරථපුරණී)

- බු.ජ.ත්‍රි - බුද්ධ ජයන්ති ත්‍රිපිටක ග්‍රන්ථමාලා
P.T.S - Pali Text Society (ed.)
හේ.මු. - සයිමන් හේවාචිකාරණ මුද්‍රණය

පටුන

	පිටු
හැඳින්වීම	iii
ප්‍රකාශක නිවේදනය	vii
ධම් ග්‍රන්ථ මුද්‍රණ භාරය මගින් පළකැරෙන ග්‍රන්ථ මුද්‍රණයට දායකවීම	ix
අමාගහ	x
ග්‍රන්ථ සංකේත නිරූපනය	xii
විජ්ජා දක්ම (ප්‍රඥාචනාවකි)	1
කාලකාරාම සූත්‍රය	4
ඉන්ද්‍රිය ඥානයේ නිමිත්ත හා නිමිත්ත කරණය	10
පට්ඨව සමුප්පාදය - මැදුම් මගක්	15
දිය සුළි ගැටුම (විඤ්ඤාණ- නාමරූප දෙපිළ)	24
ආත්මය - දෘෂ්ටි කෝණයක උපත	33
ලෝකෝත්තර මාභීය	41
තථතාව සහ තාදී පුද්ගලයා	44
සංකල්පයන්ගේ සාරය	59
අනිදසස්සන විඤ්ඤාණය	73
නිවන පරම ශාන්තියයි (පරිශිෂටයකි)	87
අනුක්‍රමණිකාව (පද යතුර)	97

"එතද්දා, හිකඩවෙ, කථා, එතද්දා, මනනා, එතද්දා උපනිසා,
එතද්දා සොතාවධානං යදිදං - අනුපාදා විතනසස විමොකෙතා"

- අං. නි. 1- 354

"මේය, මහණෙනි, කථාවෙහි අථීය, මේය මනුෂ්‍යයෙහි අථීය,
මේය ඇසුරෙහි අථීය, මේය කන්යොමුකිරීමෙහි අථීය,
එනම් - උපාදානයෙන් තොර විතන විමුක්තිය"

1. විජීජා දැක්ම

(ප්‍රස්තාවනාවකි)

"..... මහණෙනි, යම්සේ මායාකරුවෙක් (විජීජාකරුවෙක්) හෝ මායාකරුවකුගේ අතවැස්සෙක් හෝ සිවුමංසලෙක මායාවක් (විජීජාවක්) දක්වන්නේද, ඇස් ඇති පුරුෂයෙක් ඒ මායාව දකින්නේය, සිතා බලන්නේය, නුවණින් පිරික්සන්නේය. දකින, සිතාබලන, නුවණින් පිරික්සන ඔහුට එය හිස්වූවක් සේම වැටහෙන්නේය, බොල්වූවක් සේම වැටහෙන්නේය, හර නැත්තක් සේම වැටහෙන්නේය, කීමෙක්ද, මහණෙනි, මායාවක ඇති හරය?

එසේම මහණෙනි, අතීත අනාගත වතීමානවූ ආධ්‍යාතමික වූ හෝ බාහිරවූ හෝ, රඵවූ හෝ සියුම් වූ හෝ, පහත්වූ, හෝ උසස්වූ හෝ, දුරවූ හෝ ළඟවූ හෝ, යම්කිසි විඤ්ඤාණයක් වේද, මහණෙනම එය දකියි, සිතා බලයි, නුවණින් පිරික්සයි. දකින, සිතා බලන, නුවණින් පිරික්සන ඔහුට එය හිස්වූවක් සේම වැටහෙයි, බොල්වූවක් සේම වැටහෙයි, හරනැත්තක් සේම වැටහෙයි, කීමෙක්ද මහණෙනි, විඤ්ඤාණයක ඇති හරය?.....

රූපය පෙණපිඬුවක් සේ දිස්නේ
වේදනාව දිය බුබුලක් වැන්නේ
මිරිඟුව උපමාවට ගනි සන්නේ
සැකැසුම් කඳ කෙසෙලින් දක්වෙන්නේ

මායාවම උපමාවකි විනැණේ
මනසක මෝහනයක් ඇතිකරනේ
හිරු කුල - නෑ බුදු රද දක්වන්නේ
පස්කඳ ලෙස් පස් උපමාවකින්

-ඵෙණපිණ්ඩුපම සූත්‍රය
බන්ධ සංයුතත - සං.නි.III240

* * *

ඔබ බොහෝ අවස්ථාවල සුදුමයෙන් සුදුමයට පත්කළ ජනප්‍රිය විජ්ජාකාරයා යළිත් විජ්ජා දක්මක් පෙන්වීමට ඔබේ නගරයට පැමිණ සිටියි. ඔහු පැමිණ ඇති පුවත පැතිර ගියෙන් විජ්ජා දක්ම දකිනු රිසි විශාල පිරිසක් අද සඤ්ඤිත ශාලාව වෙත ලඟි ලඟියේ ඇදී යනු පෙනේ. ඔබත් ටිකටි පතක් මිලදී ගෙන කෙසේ හෝ ශාලාව තුළට රංගාගත්තෙහිය.

දනටම අසුන්වලට මහපොරයකි. එහෙත් ඔබට නම් අසුනක් අල්ලාගැනීමට උනන්දුවක් නැත. මන්ද? ඔබ අද ශාලාවට පිවිසියේ වෙනත් අදහසකින් බැවිනි. එනම්, විජ්ජාකරුගේ විජ්ජා රහස් හෙළිකරගැනීමේ අදහසිනි. විජ්ජාව පිළිබඳ අවිජ්ජාව දුරුකරගැනීමේ අවියෙනි. එනිසා ඔබ රැස්කකා තෙරපෙන පිරිස් පීරාගෙන ඉදිරියට ඇදී වේදිකාවේ අඳුරු මුල්ලක සැඟවී ගත්තෙහිය.

විජ්ජාකරු කළු තිර අතරින් කළු ඇඳුම් කට්ටලයකින් සැරසී වේදිකාවට පිවිසෙයි. ඔහුගේ රහස් උපකරණ සහිත කළු මැජික් පෙට්ටි දැන් වේදිකාව මතය. මැජික් දක්ම ඇරඹෙයි. ඔබත් සැඟවුණු තැන සිට හොරෙන් බලාසිටින්නෙහිය. කියුණු විමසුම් ඇසින් විජ්ජාකරුගේ හැම අංගවලනයක්ම බලා සිටින ඔබට ඔබේ ක්‍රියාතම විජ්ජාකාරයාගේ විස්මයජනක ප්‍රාතිභාඨිවල රහස් එකිනෙක හෙළිවෙයි. ඔහුගේ මැජික් පෙට්ටිවල රහස් සිදුරු, බොරුඅඩි, ව්‍යාජ උපකරණ, ඔහුගේ කබායේ හොර සාක්කු, වේගයෙන් වැනෙන මැජික් යෂ්ටියේ ආචරණයෙන් ඇදෙන හොරනුල්, තදකරන හොරබොත්තම්, මේ හැම එකක්ම ඔබට දැන් අනාවරණය වෙයි. දැන් ඔබට ඔහුගේ හොර මැජික් මල්ලම විනිවිද දැකිය හැකිවේ. කොතෙක්දයත්, ඔහු මිළඟට පෙන්වන්නට යන "විජ්ජාව" එය පෙන්වන්නටත් කලින් ඔබට පෙනෙයි. එබැවින් ඔහු පෙන්වන විජ්ජාව තුළ අරුම සුදුම දෙයක් ඇතැයි ඔබට නොසිතෙයි. ඔහුගේ රැවටිලිවලට ඔබ දැන් නොරැ වටෙයි. ඔහුගේ මැජික් වල මැජික් ගතිය දියවී ගොස් ඇතැයි හැඟෙයි. කලින් අවස්ථාවල මෙන් වමන්කාරයක් ඔබ තුළ හට නොගනියි. විජ්ජාකරුගේ මැජික් මනත්‍රත් මැජික් යෂ්ටියත් ඔබේ සිත තුළ අමුතු කුහුලක් ඇති නොකරවයි. ඒවායේ ව්‍යාජ බව, පුහු බව, ඔබ දැන් තේරුම් ගෙන තිබෙන නිසාය. මුළු මැජික් දඹිතයම නිසරු දක්මක්, මායාවක්, ප්‍රෝධාවක් ලෙස ඔබට වැටහී අවසානය.

තදබල කලකිරීමකින් ඔබ එයින් නෙතත් සිතත් මැත්කරගන්නේ පහළ ප්‍රේක්ෂකාගාරය දෙස එබී බැලීමටයි. හා! කදිම දක්මකි. කුහුලින්

දිගුකළ ගෙලපෙල! මුළාවෙන් අඳව ඇරුන ඇස්! විස්මයෙන් ගොලුඩු අයාගත් මුව! ආ! ඔ!! සු !!! හඬ ..... ඇත්තෙන්ම මේ නම් භාස- ත්‍රාස දෙක මුසුඩු නාට්‍යයක් නේද? එහෙත් ඉනුදු ඔබට ආස්වාදයක් ඇති නොවන්නේ කලින් බොහෝ අවස්ථාවල තමාද මේ අවාසනාවන්ත මුළාවේ දැවී සිටි බව මතක්වීමෙනි.

විස්මයෙන් වියරුඩු මේ ප්‍රේක්ෂක පිරිස ගැන අනුකම්පාවක් පවා ඔබ තුළ හටගනියි. එනිසාම, ඔවුන්ගේ ප්‍රතිචාරයට උපභාසයෙන් ඉඟිමරන විජ්ජාකරු දෙස රවා බැලීමට තරම් නුරුස්සන බවක් ඔබතුළ ඇතිවෙයි. මෙවිචර කාලයක් මේ කපටි විජ්ජාකාරයාට මා රැවටුනේ කොහොමදැයි ඔබට සිතෙයි. 'තවත් නම් මම මේ පුහු විජ්ජා දකුම් වෙනුවෙන් මගේ කාලයත් ධනයත් අපතේ නොයවමි' ඔබ දැඩිව ඉටා ගන්නෙහිය.

මැජික් දක්ම හමාර වෙයි. පිරිස දැන් ඉවතට ඇදී එයි. ඔබත් සැහවී සිටි තැනින් හොරෙන්ම එළියට ඇදී ඔවුනට එක්වන්නෙහිය. ශාලාවෙන් පිටවූ හැටියේම ඔබට විජ්ජාකරු ගැන තද පැහැදීමක් ඇති ඔබේ මිතුරෙක් හමුවෙයි. ඔබ ලබාගත් අමුතු අත්දැකීම් ගැන ඔහුට කීමට අකැමැත්තෙන් ඔහු මහහැර යාමට තැත් කළත් එය අසාථික වෙයි. දැන් ඔබට සිදුවී ඇත්තේ මැජික් දක්ම ගැන විසිතුරු වැණුමක් කරන ඔබේ මිතුරාට සවන් දීමටයි. මෝහයෙන් මුළාවී විදි ආස්වාදය ඔහුගේ වචන තුළින් මතු වන බව ඔබට වැටහෙයි. එහෙත් මද වේලාවකින්ම ඔබේ මිතුරාටද ඔබ අද විරසකව සිටින බව හැඟියයි. මේ තරම් අපූරු මැජික් දක්මකින් පසුත් ඔබ ඒ ගැන නිහඬ මන්දැයි මිතුරා විමසිලිමත් වෙයි.

"ඇයි ඔබත් මේ ශාලාවේම නේද හිටියේ?"

"ඔව්, මමත් හිටියා"

"එහෙම ඔබට නින්ද ගිහින් තිබුණද?"

"අපොයි නෑ"

"එකත් එකට ඔබ සැලකිල්ලෙන් බැලුවේ නැතුව ඇති."

"නෑ නෑ මම බලමින් තමයි හිටියේ. සමහර විට මම **පමණට වැඩිය සැලකිල්ලෙන්** බැලුව වෙන්න ඇති."

"ඔබ කියනවා ඔබ බැලුව කියලා. ඒත් ඔබ මැජික් දක්ම දකුණු බවක් නම් පෙනෙන්න නෑ"

"නෑ මම ඒක දක්කා. ඇත්තටම මම ඒක කොයිතරම් හොඳින් බැලුවද කියතොත් මට **මැජික් දක්මක් පෙනුනේ නෑ!**"

2. කාළකාරාම සූත්‍රය

මා විසින් මෙසේ අසන ලදී -

එක් සමයෙක්හි භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සාකේතයෙහි වූ කාළකාරාමයෙහි වැඩවසන සේක. එහිදී භාග්‍යවතුන් වහන්සේ "මහණෙනි" යි හිඤ්ඤන් ඇමතු සේක. "සචාමීන් වහන්ස" යයි ඒ හිඤ්ඤහු භාග්‍යවතුන් වහන්සේට පිළිවදන් දුන්හ. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මෙය වදාළහ.

"මහණෙනි, දෙවියන් සහිත, මරුන් සහිත, බඹුන් සහිත ලෝකයා විසින්, මහණ බමුණන් සහිත, දෙවිමිනිසුන් සහිත ප්‍රජාව විසින්, යමක් දකින ලදද, අසන ලදද, විදින ලදද,¹ දනගන්නා ලදද, මනසින් පැමිණෙන ලදද, සොයා බලන ලදද, සිතා බලන ලදද, එය මම දනිමි. (කමභං ජානාමි).

මහණෙනි, දෙවියන් සහිත, මරුන් සහිත, බඹුන් සහිත ලෝකයා විසින්, මහණ බමුණන් සහිත, දෙවිමිනිසුන් සහිත ප්‍රජාව විසින්, යමක් දකින ලදද, අසන ලදද, විදින ලදද, දනගන්නා ලදද, මනසින් පැමිණෙන ලදද, සොයා බලන ලදද, සිතා බලන ලදද, එය මම මැනවින්ම දනගනිමි. (කමභං අබ්බඤ්ඤාසිං) එය තථාගතයන් වහන්සේ විසින් දනගෙන ඇත.² (කං තථාගතස්ස විදිතං) තථාගතයන් වහන්සේ එයට ළංව නොසිටිත්. (කං තථාගතො න උපධ්‍යාසි.)³

මහණෙනි, දෙවියන් සහිත, මරුන් සහිත, බඹුන් සහිත ලෝකයා විසින්, මහණ බමුණන් සහිත, දෙවිමිනිසුන් සහිත ප්‍රජාව විසින්, යමක් දකින ලදද, අසන ලදද, විදින ලදද, දනගන්නා ලදද, මනසින් පැමිණෙන ලදද, සොයා බලන ලදද, සිතා බලන ලදද, එය මම නොදනිමි යි කියන්නෙමි නම් ('කමභං න ජානාමිති වදෙය්‍යං') එය මාගේ මුසාවක් වන්නේය.⁴

මහණෙනි, දෙවියන් සහිත, මරුන් සහිත, බඹුන් සහිත ලෝකයා විසින්, මහණ බමුණන් සහිත, දෙවි මිනිසුන් සහිත ප්‍රජාව විසින්, යමක් දකින ලදද, අසන ලදද, විදින ලදද, දනගන්නා ලදද, මනසින් පැමිණෙන ලදද, සොයා බලන ලදද, සිතා බලන ලදද, එය මම දනිමි යිද නොදනිමි යිද කියන්නෙමි නම් එය එබඳුම වන්නේය. එය මම නොදනිමි යිද නොදන්නෙමි නොවෙමි යිද කියන්නෙමි නම් එය මාගේ දෝෂයක් වන්නේය.⁵

මහණෙනි, මෙසේ වනාහි තථාගතයන් වහන්සේ දැකීමෙන් වෙන්වූ දැකිය යුතු දෙයක්⁶ (ඇතැයි) නොහඟිත්.⁷ නුදුටුවක් නොහඟිත්.⁸ දැකිය යුත්තක් (ඇතැයි) නොහඟිත්.⁹ දකින්නෙක් (ඇතැයි) නොහඟිත්.¹⁰

ඇසීමෙන් වෙන්වූ ඇසිය යුතු දෙයක් (ඇතැයි) නොහඟිත්. නොඇසුවක් ලෙස නොහඟිත්. ඇසිය යුත්තක් (ඇතැයි) නොහඟිත්. අසන්නෙක් (ඇතැයි) නොහඟිත්.

විඳීමෙන් වෙන්වූ විඳිය යුතු දෙයක් (ඇතැයි) නොහඟිත්. නොවිඳි බවක් නොහඟිත්. විඳිය යුත්තක් (ඇතැයි) නොහඟිත්. විඳින්නෙක් (ඇතැයි) නොහඟිත්.

දනගැනීමෙන් වෙන්වූ දනගත යුත්තක් (ඇතැයි) නොහඟිත්. දන නොගත් ලෙසක් නොහඟිත්. දනගත යුත්තක් (ඇතැයි) නොහඟිත්. දනගන්නෙක් (ඇතැයි) නොහඟිත්.

මහණෙනි, මෙසේ වනාහි තථාගතයන් වහන්සේ දුටු, ඇසූ, විඳි, දනගත් දේ කෙරෙහි එසේවූ සේක්ම එසේයහ. (තාදී යෙව තාදී) ඒ එසේ වූ බවට වැඩි උත්තරීතරවූ හෝ ප්‍රණීතතරවූ හෝ අනෙක් එසේවූ බවක් නැතැයි කියමි.

(ආචාර්‍ය:) අන්‍යයන් විසින් "සත්‍ය" යයි හඟිනු ලබන යම් කිසි දුටු-ඇසූ-විඳි- එල්බගත් දෙයක් වේද, සාක්ෂියයත්වයෙහි කොටුවූ ඒ මනිමනාන්තර පිළිබඳව¹² එසේවූ (තාදී) මම අනිකකු ගත් මතය සත්‍ය ලෙස හෝ අසත්‍ය ලෙස හෝ නොදරමි (නොතකමි).

යම් (දෘෂටි) උලෙක මිනිස් ප්‍රජාව පැටලී ඇමිණී ඇද්ද, එය කල්තබාම දක,¹³ "දනිමි", "දකිමි" එය එසේමය¹⁴ යන පැටලී ගැනීමක් තථාගතවරුන්ට නැත.

පාදක සටහන්

1. මුත - නැහැයෙන්, දිවෙන්, කයෙන් විදින වින්දන.
2. මනෝරථපුරණී අංගුකර අටුවාවට අනුව: 'එය මම දකිමි. එය මම මැනවින්ම දනගනිමි.' 'එය තථාගතයන්වහන්සේ විසින් දනගෙන ඇත. යන පාඨවලින් සඵඤ්ඤා භූමිය(සධ්ධඤ්ඤා භූමි) ප්‍රකාශිතය. (අං.අ. II 484 පිට හේ.මු.)
3. අටුවාවට අනුව, තෘෂ්ණා දෘෂ්ටි වශයෙන් ස්ථාවරයක් ගැනීම මෙයින් අදහස් කැරෙයි. මේ පාඨයෙන් ක්‍ෂීණාශ්‍රව භූමිය (බීණාසව භූමි) ප්‍රකාශිත බව එහි කියැවේ. එයට සාධක වශයෙන් සුත්‍රාගත පාඨයක්ද සැකෙවින් උදාහර කොට දක්වා ඇත..... භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ඇසින් රූපයක් දකින සේක.(එහෙත්) ඡන්ද රාගයක් භාග්‍යවතුන්වහන්සේට නැත. ඒ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මැනවින් විමුක්තවූ සිත් ඇති සේක. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ කණින් ශබ්දයක් අසන සේක. .... නැහැයෙන් ගඳ සුවඳක් ආශ්‍රාණය කරන සේක ..... දිවෙන් රසයක් ආස්වාද කරන සේක ..... කයෙන් පැහැසිය යුත්තක් ස්පශ්‍ය කරන සේක. .... මනසින් ධර්මාරම්භණයක් දැන ගන්නා සේක. ඡන්දරාගයක් භාග්‍යවතුන් වහන්සේට නැත. ඒ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මැනවින් විමුක්ත වූ සිත් ඇති සේක. (කොට්ඨික සු.සං.නි. IV 326 පිට (බු.ජ.ත්‍රි))
4. බුරුම ඡට්ඨ සංගීති සංස්කරණයෙන් මුද්‍රිත පිටපතෙහි එන "තමහං න ජානාමිති වදෙයාං" යන පාඨය අනුව මෙසේ පරිච්ඡිතය කළෙමු. මේ පාඨය මැනවින්ම නුවර සෙල්ලිපිවලට අනුකූලව දැනගත්ව ලැබුණි. පාළි පොත් සමාගමේ (P.T.S) මුද්‍රණයේ මෙන්ම සිංහල අකුරෙන් මුද්‍රිත ඇතැම් ත්‍රිපිටක ග්‍රන්ථවලද මේ වෙනුවට දක්නට ලැබෙන්නේ "තමහං ජානාමිති වදෙයාං තං මම අසසමුසා" යන පාඨයයි. එනමුත් එම පාඨය මෙතැන දී අනුවන වන්නේ එය ඉහත ඡේදයේ දක්වෙන බුදුරජාණන් වහන්සේගේම ප්‍රකාශය හා පරස්පර විරෝධී වන බැවිනි.
'එය මම දනිමි' (තමහං ජානාමි) යන මූලික ප්‍රකාශය ඊට අනතුරුව එන 'එය මම මැනවින්ම දනගනිමි'(තමහං අධ්ධඤ්ඤාසිං) එය තථාගතයන් වහන්සේ විසින් දනගෙන ඇත. (තං තථාගතස්ස විදිතං) යන ප්‍රකාශ දෙකින් අවධාරණය කැරෙයි. විශේෂයෙන් සැලකිය යුතු ව්‍යතිරේකයක් එයටම යා කොට ඇත. 'තථාගතයන්

වහන්සේ එයට ළංව නොසිටිත්.' (තං තථාගතො න උපධාසී) මෙසේ හෙයින් 'තමභං ජානාමීති වදෙයාං තං මම අස්ස මුසා' යන පාඨය ප්‍රතිවිරෝධයකට නැතහොත් විසංවාදයකට තුඩුදෙයි. අනෙක් අතට බලන විට 'තමභං න ජානාමීති වදෙයාං' යන පාඨාන්තරය වතුෂ්කෝටික තකීන්‍යායයේ දෙවන විකල්පය සිහිගන්වයි. එම තකී න්‍යායයට අනුරූප වූ තුන්වන සතරවන විකල්පද ඒ සමගම මෙහි සඳහන් වී ඇති බැවින් සුත්‍ර දේශනාවේ සඤ්භීයට අනුව මේ විකල්ප තුන දැක්වීම යුක්ති යුක්තබව පෙනීයයි. යට කී ව්‍යතිරේකයම මේ විකල්ප තුන ගෙන හැර දැක්වීමට හේතුභූත වූ බව කිවයුතුය.

5. 'එය මාගේ මුසාවක් වන්නේය', 'එයද එබඳුම වන්නේය', 'එය මාගේ දෝෂයක් වන්නේය' යන ප්‍රකාශ තුළින් සත්‍ය භූමිය (සච්ඡම්) ප්‍රකාශිත බව අටුවාව කියයි.
6. අටුවාව, පෙළෙහි එන 'දධා දධබ්බං' යන්න 'දිඤ්චා දධබ්බං' යනුවෙන් ගෙන, 'දක, දකිය යුක්තක්' යනාදී වශයෙන් අඵඵ විචරණය කරන අතර 'දිට්ඨං න මඤ්ඤාති' යන්න වෙනම යෙදුමක් ලෙස ගෙන තථාගතයන් වහන්සේ මහජනයා විසින් දකින ලද්ද 'මම දකිමි'යි තණ්හා දිට්ඨි මඤ්ඤානා වශයෙන් නොහඟිත්' යනුවෙන් තේරුම් කරයි. මේ ඡේදයේ එන අනෙක් යෙදුම්වලදීද අටුවාව මේ විචරණ ක්‍රමය අනුගමනය කරන බව පෙනේ.

එසේද වුවත් 'දධා' (හෝ 'දිධා'- බුරුම මුද්‍රණවල එන පාඨාන්තරයකි) යන්න කිතක පදයක පඤ්චමී විභක්ති රූපය ලෙස ගෙන 'දුටුව කෙරෙන්' යනුවෙන් අරුත් කීම වඩා උචිත බව පෙනේ. 'දධබ්බං දිධං' යන්න එක්ව ගත්කල 'දකිය යුතු දෙයක්' යන අදහස මතු වේ. ඒ නයින්ම, සුත්‍ර, මුත්‍ර, විඤ්ඤාත යන සමාන රූප පදද තේරුම් කරගත හැකිය. බුද්ධ ජයන්ති ත්‍රිපිටක මුද්‍රණය මේ පාඨ පිළිගෙන ඇති නමුදු අටුවාව අනුව ගොස් ඒවා පූඪී ක්‍රියා පද ලෙස සලකා පරිවර්තනය කරයි. බුරුම අකුරෙන් ඇති ඡධ්‍යසංගීති පිටක මුද්‍රණයේත් පාළි පොත් සමාගමේ (P.T.S) මුද්‍රණයේත් 'සුචවා' 'මුචවා', විඤ්ඤාචවා' යන පූඪීක්‍රියා රූපම යොදා ගැනීම අටුවා විචරණයට ගැනිවී පෙළ 'නි-වැරදි' කිරීමට කළ අනුවිත ප්‍රයත්නයක් බව පෙනී යනු ඇත.

7. 'න මඤ්ඤානි': ඉන්ද්‍රිය ඥානයෙහිලා මඤ්ඤානා යන්නෙන් සුවිත වන්නේ තමා දකින දෙය වාසනාවිකවම ඇතැයි ආතමසංඥාවෙන් පරිකල්පනය කරන (හභින) අවස්ථාවය. එය සංජානක අවස්ථාවේදී 'මමය' 'මාගේය' යන මානය තහවුරු කැරෙන, ග්‍රාහ්‍ය - ග්‍රාහක ද්වයතාවට තුඩුදෙන පරිකල්පනයකි.

8. 'අදිට්ඨං න මඤ්ඤානි': අටුවාවට අනුව මෙහි අර්ථය තථාගතයන් වහන්සේ මහජනයා විසින් නොදක්නා ලද්දක් මම දකිමැයි නොහභින බවකි. එහෙත් මේ පාඨයේ නියම අදහස එයට ඉදුරාම වෙනස් වුවක් බව පෙනේ.

මහණෙනි, දෙවියන් සහිත..... සීතා බලන ලදද, ඒ සියල්ල මම නොදනිමියි කියන්නෙමි නම් එය මාගේ මුසාවක් වන්නේය. යන ප්‍රකාශයෙහි ගැබ්වූ අදහසම එයින් ඉස්මතු කැරෙයි.

9. 'දට්ඨබ්බං න මඤ්ඤානි' : දැකිය යුතු බව අනුව දැකිය යුත්තක් ලෙස නොහභින. තථාගතයන් වහන්සේ මහජනයා විසින් දැකිය යුතු ලෙස හභින දර්ශන කිසිවක සාර වශයෙන් දැකිය යුත්තක් ඇතැයි නොසලකන බවකි.

10. 'දට්ඨාරං න මඤ්ඤානි': තථාගතයන් වහන්සේ 'දුටුවක' පිටුපස 'දුටුවක' ඇතැයි නොහභින. දුටුවෙහි ග්‍රාහ්‍ය වශයෙන් ගත හැකි වාසනාවිකත්වයක් නැතිව යනවිට එයින් මාභවන ග්‍රාහක දුටුවකුටද තැනක් නොමැත.

අටුවා විවරණයට අනුව මේ සතරාකාර මඤ්ඤානාවෙන් සුඤ්ඤානා භූමිය ප්‍රකාශිතය.

11. 'තාදී' - 'එසේවූ, එහෙවූ': විමුක්ත පුද්ගලයාගේ උත්තරීතර විරාගී බව හභවන උපපදයකි. මේ ප්‍රකාශයෙන් තාදී භූමිය සුවිත යයි අටුවාව කියයි.

12. 'තෙසු ..... සයසංවුතෙසු': අටුවා විවරණයට අනුව මෙහි අර්ථය: 'තම තමන්ම ප්‍රිය ලෙස සලකා දැඩිව ගත් විවිධ දෘෂ්ටි ඇති අය අතර' යනුයි.

එහෙත් මේ යෙදුමෙහි අදහස ඒ ඒ දෘෂ්ටි ගන් අය තුළ තකීයේ අතිධාවනයෙන් ඇතිවන අතතනෝමතිකත්වයයි. පටු සාධකීයත්වයක කොටුවු (සංවුත) බවක් ඉන් හැඟේ.

13. **'එකකුටි සලලං පටිකවුටි දියවා':** 'මේ උල කල්තබාම දක': අටුවාවට අනුව, බුදුරජාණන් වහන්සේ කල්තබා බෝධිමූලයේ දී දුටු දෘෂ්ටි නමැති උල (කටුව).

14. **'ජානාමි පසසාමි තපේව එකං'** : දෘෂ්ටිවාද තුළ ඇති දෘඩව එල්ල ගැනීමේ ආකල්පය ගෙනහැර දකවීමට පෙළෙහි නිතර යෙදෙන යෙදුමෙකි. දස අව්‍යාකත වසානුන් ඉදිරිපත් කෙරෙන තැන්වල දී ඒ එක එකක් අගට යොදා ඇති 'ඉදමෙව සව්වං මොඝමඤ්ඤං' (මෙයම සත්‍යය අන් සියල්ල හිස්ය) යන දෘඩ අවධාරණාත්මක පාඨය තුළින්ද මෙවැනිම ආධානග්‍රාහී ආකල්පයක් ප්‍රකට වේ.

3. ඉන්ද්‍රිය ඥානයේ නිමිත්ත හා නිමිත්තකරණය

මැජික් දක්මේදී ඔබ ලබා ගත් අසාමාන්‍ය අත්දැකීම ඇතැම් විට බුදුරජාණන් වහන්සේට ලෝකයා සමඟ ඒකමතිකත්වයකට පැමිණීමේ දී මුහුණපානට සිදුවූ දුෂ්කරතාවන් හඳුනා ගැනීමෙහිලා ඉභියක් වනු ඇත. වචනයේ පරිසමාප්ත අථයෙන්ම ඔබ මැජික් දක්ම දුටු බව සත්‍යයකි. එහෙත් ඔබේ මිත්‍රයා ඔබට අවබෝධ කරවූ පරිදි නිශ්චිතවම 'ඔව්' හෝ 'නෑ' හෝ කීමෙහි යම් යම් දුෂ්කරතා ඇත. විඥානය නමැති මායාව - මැජික් දක්ම- පරිපූර්ණ වශයෙන්ම අවබෝධ කරගත් තථාගතයන් වහන්සේගේ ස්ථාවරයද බොහෝදුරට මෙයට සමානය. පසිඳුරන් මගින් ලබාදෙන දැනුමක ස්වරූපයෙන් විඥාන වේදිකාවේ රඟ දක්වනු ලබන සියලුම මැජික් දර්ශන උන්වහන්සේ නරඹා ඇත. එසේද වුවත් ඒකාන්ත වශයෙන් 'ඇත' හෝ 'නැත' හෝ කීම සම්බන්ධයෙන් පවතින සීමා ගැනද උන්වහන්සේ දැනුවත් වී සිටියහ. සාමාන්‍ය ලෝකයා තමා 'අල්ලා ගත්' දැනුම මත පැලපදියම් වීමට පුරුදු වී සිටින අතර, තථාගතයන් වහන්සේ සියල්ල මැනවින් දත් නමුත් (නැතහොත් 'දත් නිසාම') එසේ පැලපදියම් වීමේ පුරුද්ද උලක් ('සලල')ලෙස සලකන සේක.' වෙනත් වචනයකින් කිවහොත් උන්වහන්සේ කෙතරම් හොඳින් මැජික් දක්ම දුටුසේක්ද යත් ලෝකයාගේ දෘෂ්ටි කෝණයට අනුව උන්වහන්සේට මැජික් දක්ම නැරඹීමේ අවස්ථාව ගිලිහී ගොස් ඇත.

මැජික් දර්ශනයකදී මෙන්ම ඉන්ද්‍රියඥානයේදීද පෙන්වන දේ දැකීම පිළිබඳ ප්‍රශ්නය නිමිත්ත හා නිමිත්ත තුළින් සංකේතවත් වන දෑ අතර පවත්නා සම්බන්ධතාව කෙරෙහි අපේ අවධානය යොමු කරවයි. ඉන්ද්‍රිය ඥානය වූකලී සෑම මට්ටමකදීම නිමිති නම්වූ සංකේත මත රඳා පවතින්නකි. මේ කියමනෙහි 'අමුතු වෙන් කිවයුතු' බවක් නැතැයි ඇතැම්විට හැඟියා හැක්කේ 'සක්කා' (සංසකෘත: 'සංඥා') යන පාලි වචනයෙන් ඉන්ද්‍රිය ඥානය පමණක් නොව නිමිත්ත, සංකේතය, ලකුණ, සලකුණ යන අථද ධ්වනිත වන බැවිනි. ඉන්ද්‍රිය ඥානයට අදාළව පවතින අල්ලා ගැනීමේ හා හඳුනා ගැනීමේ ක්‍රියාදාමය නිසා නිමිත්ත ඒ තුළ වැදගත් කාසිභාරයක් ඉටුකරයි. අල්ලා ගැනීම කායික හෝ වේවා මානසික හෝ වේවා එය හුදෙක් සංකේතාත්මකවූ ග්‍රහණයක් බව කිවයුතුය. සැබැවින්ම ස්පෘශ්‍යට ඉලක්කය වන්නේ මතු පිටින් පෙනෙන සීමිත ප්‍රදේශයක් පමණි. එනමුත් එය අල්ලා ගැනීම පිළිබඳ මානයකට ප්‍රමාණවත් වන ප්‍රාන්තියක් ඇතිකරවන්නකි. හඳුනා ගැනීම සිදුවන්නේද අතීත අත්‍යන්වේදික සීමාවන් තුළ පමණි.

අනිත්‍යතා නීතිය නිරන්තරයෙන්ම ඊට හරස්වන නමුදු විපර්ණාම සභාවය වඩ වඩාත් නොතකා හරිමින් හඳුනා ගැනීමේ මානය තහවුරු කරගනු ලැබේ. මෙසේ බලන කල අල්ලා ගැනීම සහ හඳුනා ගැනීම යන ක්‍රියාදාමයන් දෙකම නිමිති හා සංකේත අනුසාරයෙන් පවත්වාගෙන යන බව පෙනෙයි.

නිමිති මගින් සංකේතවත් කෙරෙන්නේ මොනවාද? "දේවල් මිස වෙන මොනවාද"යි තර්කානුකූල වින්තනයක් ගැන නොදන්නවුන් ගත් කටටම පිළිතුරු දෙනු ඇත. ව්‍යවහාර බුද්ධිය අනුව යනොත් ඇත්තෙන්ම නිමිති යනු අප හඳුනා ගන්නා දේ පෙන්නුම් කරන සංකේතය. අප හඳුනාගන්නා දේ නම්, දකින රූප, අසන ශබ්ද, ආක්‍රාණය කරන ගඳ - සුවඳ, ආස්වාදනය කරන රස, ස්පර්ශකරන වස්තූන් සහ දනගන්නා අදහස්ය. තර්කානුකූලව සිතන්නේ මෙයට වඩා නිරවද්‍ය නිගමනයක් ඉදිරිපත් කිරීමට තැත් දරති. ඔවුන්ගේ මතය වන්නේ සකලාංග පරිපූර්ණ නොවූ, ඉන්ද්‍රිය පඬුනිය අනුසාරයෙන් අප හඳුනා ගන්නා විපර්ණාම සභාව ඇති උපලක්ෂණයනට යටින් අවිපර්ණාමී වූ කිසියම් නිඤ්ජපඤ්ඤා සාරයක් ඇති බවකි. මිරිඟුවක් මෙන් ඇතිත් ඇතට තල්ලුවී යන ගුණයන්ගෙන් හා උපලක්ෂණයන්ගෙන් සැදුම්ලත් ප්‍රඤානවයනට පිටුපසින් ඇතැයි හඟින එවැනි, සාරයක්, ප්‍රකේවලත්වයක්, විශ්ලේෂණයකින් හෙළිකර ගත නොහැකි නමුදු² ඔවුන්ගේ ස්ථාවරය වනුයේ ද්‍රව්‍යයකින් තොරව උපලක්ෂණයක් හෝ වෙසෙසනු ලබන 'දෙයකින්' තොරව විශේෂණයක් හෝ නොතිබිය හැකි බවය.

කාලකාරාම සූත්‍ර දේශනාවට අනුව, තථාගතයන් වහන්සේ දකීමෙන් පරිබාහිර වූ දකින දෙයක් හෝ ඇසීමෙන් පරිබාහිර වූ ඇසෙන දෙයක් හෝ දැනීමෙන් පරිබාහිර වූ දැනෙන දෙයක් හෝ දනගැනීමෙන් පරිබාහිර වූ දනගත හැකි දෙයක් හෝ ඇතැයි නොසලකන සේක. එසේම සූත්‍ර දේශනාවන්හි නිතර පැහැදිලි කර දී ඇති පරිදි ඉන්ද්‍රියාරමමණ හුදෙක් සංකේතමාත්‍ර (සඤ්ඤා,නිමිත) ලෙස ගිණිය යුතු වේ.³ එනිසාම පුහුදුන් ලෝකයා සංකේතානුසාරයෙන් - නිමිති මගින්- දේවල් දකින බව කියන අතර තථාගතයන් වහන්සේ අප දකින සියල්ල හුදෙක් නිමිති පමණක්ම බව ප්‍රකාශ කරති. රූප, සඤ, ගන්ධ, රස, ඵොඨ්ඛධ ධමම යන සියල්ලම විඤ්ඤාණය විසින් ලුහුබදිනු ලබන නිමිති පමණි. එහෙත් තවමත් මෙවැනි ප්‍රශ්නයකට ඉඩක් ඇත. "මේ නිමිතිවලින් සංකේතවත් වන්නේ මොනවාද?" "දේවල් මිස වෙන මොනවා"දැයි තථාගතයන් වහන්සේද පිළිතුරු දෙනු

ඇත. එහෙත් මෙහිලා අදහස් කැරෙන 'දේවල්' මේ පැණයට පිළිතුරු දීමෙහිදී පුහුදුන් පුභුලා හඟින දේවල් නොවේ. තථාගතයන් වහන්සේගේ ධර්මයට අනුව ඉන්ද්‍රියානුසාරයෙන් ගන්නා සියලුම නිමිති තුළින් සංකේතවත් වන්නේ රාග, දෝස, මෝහ, යන දේවල්ය. "ඇවැත්ති, රාගය කිසිවකි, ද්වේෂය කිසිවකි, මෝහය කිසිවකි. "(රාගො බො ආවුසො කිඤ්ඤානො, දොසො කිඤ්ඤානො, මොහො කිඤ්ඤානො - මහාවෙදල සු-ම.නි. 1-706) "ඇවැත්ති, රාගය නිමිති ඇති කරවන්නකි. ද්වේෂය නිමිති ඇතිකරවන්නකි, මෝහය නිමිති ඇතිකරවන්නකි." (රාගො බො ආවුසො නිමිත්තකරණො, දොසො නිමිත්තකරණො, මොහො නිමිත්තකරණො" - එම)

ඉන්ද්‍රියානුසාරයෙන් ලැබෙන සියලුම සංකේත සංකේත බවත්, ඒවායින් සංකේතවත් වන දේ රාග, දෝස, මෝහ, බවත් ප්‍රකාශ කිරීම බැලූ බැල්මට දර්ශන වාදයේත්, ආචාර ධර්මයේත් අනියම් අමනෝඤ්ඤ සංකලනයක් ලෙස පෙනී යා හැකිය. එනමුත් මේ ප්‍රකාශයෙහි ගැඹුරු අධ්‍යයනයන් ගැබ්වී ඇත. ඉන්ද්‍රියානුසාරයෙන් ලැබෙන දත්තයන්ට ආරෝපණය කැරෙන අස්තිත්වය ඒවායේ ඇති හැඟීම් දැනවීමේ ශක්තිය- එනම් ප්‍රතික්‍රියා හටගැන්වීමේ හැකියාව- සමඟ නියතයෙන් බැඳී පවතින්නක් බව පාරභෞතික වින්තකයින්ට බොහෝවිට අමතකවන ධර්මතාවකි. යම් වස්තුවක අස්තිත්වය නිෂේය කැරෙනුයේ අනුභූතිය කෙරෙහි එය බලපාන ප්‍රමාණය අනුවය. 'යථාථයේ උසාවිය' ඉදිරිපිට වස්තුවක අස්තිත්වය 'මප්පු කැරෙන, තීරණාත්මක සාක්ෂිය එයයි. 'යමක් පෙන්වුම් කරන, ගැටුමක් ගෙනදෙන' සනිද්දසන සප්පට්ඨ රූපයක් ගැන සඳහන්වන තැන (සනිද්දසන සප්පට්ඨ රූපං- සංගීති සු.දී.නි 3,-366 බු.ජ.ත්‍රි) මේ සාක්ෂිය ඉදිරිපත් වී ඇතැයි කිවහැකිය. ඉන්ද්‍රියයන්ට අරමුණු වීමෙන් අප ඉදිරිපිට ඇතැයි අප හඟින වස්තුවක් වස්තු තත්ත්වය ලබන්නේ ඒවායේ ඇති ගැටෙන, ප්‍රතිචාර නංවන ශක්තිය පිහිටකරගෙනය. ගැටීම් වශයෙන්, පටිඝවශයෙන්, ප්‍රතික්‍රියා හටගැන්වීමේ හැකියාව සාමාන්‍යයෙන් ඒවායේ අස්තිත්වය නිෂේය කිරීමේ මිනුම් දණ්ඩ ලෙස සැලකේ. මේ අනුව බලන කල ඉන්ද්‍රියාරම්මණ අප තුළ නිමිති දැනවන නිමිති මාත්‍ර පමණි. එහෙත් ඒවායේ නිමිති දැනවීමේ ශක්තිය රදා පවත්නේ රාග, දෝස, මෝහ යන කෙලෙස් මුල් තුනෙහි නිමිත්තකරණ ස්වභාවය පිළිබඳව අප තුළ ඇති අවිද්‍යාව මතය. වෙනත් වචනයකින් කිවහොත්, මේ තත්ත්වය අයෝනියෝමනසිකාර නම් වූ මූල අමතක කර මෙනෙහි කිරීමේ අනිෂ්ට ප්‍රතිඵලයකි. දාශීනිකයා මෙන්ම විද්‍යාඤ්ඤාද ඉමක් කොතක් නොපෙනෙන තකී විතකී වලින් පිරුණු කාල්පනික ලොවක අතරමං කරවන්නේ මේ අයෝනියෝමනසිකාරයමය.

මැජික් දක්ම තුළින් ඔබ ලබාගත් අත්දැකීම් පිළිබඳ ප්‍රත්‍යාවේක්‍ෂාව ඔබට ඉහත දැක්වූ ප්‍රකාශයෙහි සත්‍යතාව ප්‍රත්‍යක්‍ෂ කරගැනීමට ඉඟියක් වනු ඇත. විරුද්ධවාදයක් නැඟීමට ඔබට ඉඩ තිබුනත් අවිද්‍යාවෙන් නිපන් සුඛාස්වාදයක ගැලී සිටින ප්‍රේක්‍ෂක පිරිසට මැජික් දැසිනය බෙහෙවින් අඵවත් විය. ඔවුනට මැජික්කාරයා උපයෝගී කරගත් උපකරණ හා උපක්‍රම සියල්ල - වෙනෙකක් තබා ඔහුගේ ව්‍යාජ මනත්‍ර හා මැජික් යන්ත්‍රණ- සැබෑ ලෙස පෙනුනේ ඒවායේ ඇති හැඟීම් දැනවීමේ ශක්තිය නිසාය. දිගු කරගත් ගෙල, යොමුකරගත් ඇස්, අයාගත් මුව, මැජික් දැක්මේ 'සැබෑ' බවට නිහඬ සාක්‍ෂි විය. 'ආ! ඔ!! සු!!!' හඬද එහි සැබෑ බවට අවිශ්‍ද, අව්‍යක්‍ෂ සාක්‍ෂි විය. මැජික් දැසිනයෙන් පසුව ඔබට අසන්ට ලැබුන විසිතුරු මැජික් වැණුම සටකපට විජ්ජාකාරයාගේ මැජික් මල්ලේ 'සැබෑ බවට' සුවිශ්‍ද, ව්‍යක්‍ෂ කියා පෑමක් විය. මැජික් දැක්මේදී දුටු 'දේවල්' තුළින් ජනිත වූ අංගවලන, ප්‍රතිචාර, වණිනා ආදියට යටින් සත්‍ය වශයෙන්ම එහි තිබූ දේ මොනවා දැයි ඔබට වටහා ගනු නොබැරිය - එනම් **රාගය, ද්වේෂය හා මෝහයයි.**

පාදක සටහන්

1. චතුෂ්කෝටි තකී න්‍යායයට අනුව මේ දේශනාව ඉදිරිපත් කිරීමට හේතුවූයේද බුදුරජාණන් වහන්සේගේ මේ විරාගී ආකල්පයමය. ("දනිමි, දකිමි එය එසේමය" යන පැටලී ගැනීමක් තථාගතවරුන්ට නැත.") ප්‍රථම විකල්පයට යා කොට ඇති ව්‍යතිරේකය නිසා නොවේ නම් දෙවැනි විකල්පයෙන් දෙසුම අවසන් කිරීමට හැකිව තිබුණි. මක්නිසාද යත්, ප්‍රතිජානක ප්‍රසන්නයක් තහවුරු කිරීමට අවශ්‍ය වන්නේ ප්‍රතිවිරුද්ධ දෘෂ්ටිකෝණය පිළිබඳ නිෂේධක ප්‍රසන්නයක් පමණක්ම බැවිනි. මැජික් දක්මක් පිළිබඳව කියන්නාක් මෙන් කාළකාරාම සූත්‍රය පිළිබඳවද කිවයුත්තේ 'බැඳු බැල්මට පෙනෙනවාට වැඩි යමක්' මෙහි ඇති බවය. සාමාන්‍යයෙන් චතුෂ්කෝටි තකී න්‍යායයට අනුව ප්‍රථම විකල්පය නිෂේධ කළයුතු නමුත් මෙහිදී එය ප්‍රතිජානනය කෙරෙයි. එහෙත් ඒ පිළිගැනීම අධ්‍යාලව කරන ලද්දක් ලෙස පෙනෙන්නේ 'තථාගතයන් වහන්සේ එයට ලංව නොසිටිත්' යන ව්‍යතිරේකයකට ඉඩ තබාගෙන ඇති බැවිනි. දැන ගැනීම පිළිබඳවද '**මැනවින්ම** දැනගනිමි' යනුවෙන් අවධාරණය කිරීමෙහි සුක්‍ෂම පරමාථීය ලෝකයා දත් දෙය පිළිබඳ **දැනුම** පමණක් නොව, එය සමතික්‍රමණය කරන **ප්‍රඥාවද** තථාගතයන් වහන්සේ තුළ ඇති බව ප්‍රකාශ කිරීමය. මේ සූත්‍රයේ එන වාග් මාලාව, මැදුම් සහියේ මූලපර්යාය සූත්‍රයේ සඤ්චීය සිහිගන්වයි. මේ සූත්‍රයේ එන '**අබහඤ්ඤාසිං**' (මැනවින්ම දැනගනිමි) යන පදයෙන් සුවිත අවධාරණය, මූලපර්යාය සූත්‍රයේ අභිජානානි යන පදයෙන් පැහැදිලිවම සුච්චන අතර, යටකී ව්‍යතිරේකයට සමානතරව 'න මඤ්ඤති' (නොහඟියි) යන්න එහි යෙදී ඇත. මේ යෙදුම කාළකාරාම සූත්‍රාවසානයෙහි එන විවරණාත්මක ජේදයෙහිදී නැවත නැවතත් ඉස්මතු කැරෙයි.

2. 'මිරිඟුව උපමාවට ගනි සන්නේ' ('මර්චිකුපමා සඤ්ඤා')

1 වෙනි පරිච්ඡේදය බලන්න

3. බලන්න: භාලිඤ්ඤානි සූත්‍රය- සං.නි. 3-14 පිට

4. පරිච්ච සමුපාදය - මැදුම් මඟක්

විද්‍යාන ය නමැති මැජික් දර්ශනයේ තිරයෙන් පිටුපස සිදුවන වැඩකොටස දුටු බුදුරජාණන් වහන්සේගේ විදසුන් නුවණැසට, තමන්වහන්සේගේ ලෝකෝත්තර අත්දැකීම පුහුදුන් ලෝකයා ඉන්ද්‍රියානුසාරයෙන් ලබන අත්දැකීමට භාත්පසින්ම වෙනස්වූවක් බව පෙනී ගියේය. සුත්තනිපාතයේ අභයනානුපසානා සූත්‍රයෙහි එන මේ දෙවැදුරුම අනුපසානාවෙන් ඒ බව හෙළිවේ.

'මහණෙනි, දෙවියන්, මරුන්, බඹුන් සහිත ලෝකයා විසින්, මහණ බමුණන් සහිත, දෙවිමිනිසුන් සහිත ප්‍රජාව විසින්, යමක් මෙය සත්‍යයයැයි කල්පනා කරන ලදද, එයම ආර්යයන් වහන්සේලා විසින් මෙය මුසාවකැයි යථාභූත වශයෙන් සමයක් ප්‍රඥාවෙන් මැනැවින් දක්නා ලද්දේය. මේ එක් අනුපසානාවකි.

'මහණෙනි, දෙවියන්, මරුන්, බඹුන් සහිත ලෝකයා විසින්, මහණ බමුණන් සහිත, දෙවිමිනිසුන් සහිත ප්‍රජාව විසින්, යමක් මෙය මුසාවකැයි කල්පනා කරන ලදද, එයම ආර්යයන් වහන්සේලා විසින් 'මෙය සත්‍යයයැයි යථාභූත වශයෙන් සමයක් ප්‍රඥාවෙන් මැනැවින් දක්නා ලද්දේය:- මේ දෙවෙනි අනුපසානාවය.

-අභයනානුපසානා සු.සු.නි.236 පිට (බු.ජ.ත්‍රි)

"මහණ, මුළා කරවනසුළු යමක් වේද එය මුසාවකි. මුළා නොකරවන සභාව ඇති යම් නිවනක් වේද, එයම සත්‍යයය. .... "මහණ, මෙයම පරම ආර්ය සත්‍යයය, එනම් මුළා නොකරවන සභාව ඇති නිවන".

-ධාතුච්චධන සු ම.නි. III 506 පිට (බු.ජ.ත්‍රි)

පෘග්ග්භනියාගේ සත්‍යය පිළිබඳ සංකල්පයක් ආර්ය සුද්ගලයින්ගේ සත්‍යය පිළිබඳ සංකල්පයක් අතර ඇති මහා පරතරය සම්බන්ධයෙන් බුදුරජාණන් වහන්සේ විසින් කරන ලද එවැනි ප්‍රකාශ තිබියදී කාළකාරාම සූත්‍රය එකී ප්‍රකාශවලට පටහැනිවූ කිසියම් දේශනා පාඨයක් ශ්‍රී මුඛයට ආරෝපණය කළ ලෙසක් ඇතැමෙකුට හැඟෙනු නොබැරිය. ඒ මන්ද? 'අනෙක් ජනයා විසින් දකින ලද, අසන ලද, විඳින ලද, එල්බගන්නා ලද සත්‍යයයි හඟින ලද යමක් වේද තථාගතයන් වහන්සේ එය සත්‍යය වශයෙන් හෝ මුසාවක් වශයෙන් හෝ නොතකන බව කාළකාරාම සූත්‍රය

ප්‍රකාශ කරන බැවිනි. මෙහි පෙනෙන විරුද්ධාභාසය සමහරක් කරගත හැක්කේ කෙසේද?

නැවත වරක් ඔබ මැජික් දක්මේදී ලද අමුතු අත්දැකීම් සිහියට නගා ගැනීම මැනවි. මැජික් කාරයාට උද්යෝගිමත්ව ප්‍රශංසා කළ විස්මයෙන් වියරුවූ ප්‍රේක්ෂක පිරිස කෙරෙහි ඔබ තුළ දයානුකම්පාවක් හටගත් මොහොතේදී ඔබට සත්‍යය පිළිබඳ සුළු සංකල්පයක් පහළ වූ බව කිවහැකිය. එනම්, සත්‍යය පිළිබඳ සංකල්පයට පසුබිම්වන සාපේක්ෂතා මූලධර්මය වටහා ගැනීමයි. එබඳු අවස්ථාවකට මුහුණ දෙන ඕනෑම කෙනෙකු ඒ ප්‍රේක්ෂක පිරිස හැසිරුන ආකාරයට හැසිරෙතියි වටහා ගැනීම තුළින් ඔබේ නියුණු විනිසුරු බැල්මට මුදු මොළොක් බවක් එක්විය. මැජික්කරුගේ රහස් ගැන එවැනිම අඥාන බවකින් යුතු, ලෝභය හා ද්වේෂයට අනුව ගිය එවැනිම වෛතසික ආවේගයකට අවනතවූ කවර පුද්ගලයකු වුවද විස්මයෙන් වියරුවූ ඒ ප්‍රේක්ෂක පිරිස ගත් ස්ථාවරයම ගන්නා බව ඔබට ඒත්තු ගිය නිසාම ඔබේ මිතුරා සමග කළ සාකච්ඡාවේදී ඔබට යම්කිසි වකිතයක් හා පසුබෑමක් ඇතිවිය.

එකම මැජික් දැක්ම එකිනෙකට වෙනස්වූ දෘෂ්ටිකෝණ දෙකකින් නැරඹුවාක් වැන්න. ප්‍රේක්ෂක පිරිස මැජික් කාරයා **පෙන්වන දේ** දුටු අතර ඔබ සැහවුන තැන සිටිවනම ඔහු මැජික් **පෙන්වන සැටි** දුටුවෙහිය. ඇත්ත වශයෙන්ම මෙහි වූයේ අත්දැකීම් මට්ටම් දෙකකි. එකක් **අඥානබව** තුළින් පැන නැඟුන අතර අනෙක **ඥානය** තුළින් පැනනැඟුණි. එක් එක් අත්දැකීම් මට්ටම එයටම අදාළවූ සුබය පිළිබඳ සංකල්පයක් ගත් අතර ඊට අනුරූපවූ ප්‍රතික්‍රියා සහ නිගමනවලට නැඹුරු විය. මේ අත්දැකීම් දෙක අතුරෙන් පළමු වැන්න ගාලගෝට්ටියකට බඳු අඥාන සුබයකට තුඩු දුන් අතර දෙවැන්න අවබෝධය තුළින් නිපන් සන්සිද්ධි සුබයකට තුඩු දුනි. යථාභූතඥානය පිළිබඳ බෞද්ධ සංකල්පය තුළ මෙකී අත්දැකීම් මට්ටම් දෙකටම තැනක් ඇත. එහි අන්තර්ගතය වනුයේ කිසියම් මතවාදයක් හෝ සුවිශේෂ ඥාන සම්භාරයක් හෝ නොව හුදෙක් අත්දැකීමක් විශ්ලේෂණය කර එහි අභ්‍යන්තර ව්‍යුහය අනාවරණය කරන ධර්ම න්‍යායයකි. මේ වනාහි වෙනෙකක් නොව 'පටිච්ච සමුප්පාද' නම් වූ 'නිසා-හටගැනීම්' ධර්මන්‍යායයි. මෙම ධර්ම න්‍යායය එහි අනුලෝම වාරයෙන් පළමුවන අත්දැකීම් මට්ටම පැනනගින අයුරු විදහා දක්වන අතර, එහි ප්‍රතිලෝම වාරයෙන් දෙවැනි අත්දැකීම් මට්ටමෙහි සහේතුක බවද පෙන්වා දෙයි.

- මෙය ඇතිකල්හි - මෙය වෙයි.
- මෙය හටගැනීමෙන් - මෙය හටගනියි.
- මෙය නැතිකල්හි - මෙය නොවෙයි.
- මෙය නැතිවීමෙන් - මෙය නැතිවෙයි.

-එනම්, අවිද්‍යාව නිසා සංස්කාරයෝ ඇතිවෙත්, සංස්කාර නිසා විඤානය ඇතිවේ, විඤානය නිසා නාමරූපය ඇතිවේ. නාමරූපය නිසා සලායතනය ඇතිවේ, සලායතනය නිසා ස්පඨිය ඇතිවේ, ස්පඨිය නිසා වේදනාව ඇතිවේ. වේදනාව නිසා තණ්හාව ඇතිවේ. තණ්හාව නිසා උපාදානය ඇතිවේ. උපාදානය නිසා භවය ඇතිවේ. භවය නිසා උපත ඇතිවේ. උපත නිසා ජරා මරණ, සෝක, වැළපීම්, දුක් දොමනස් උපායාස ඇතිවේ, මෙසේ මේ තනිකර දුක් ගොඩක හට ගැනීම වෙයි.

අවිද්‍යාවගේම නිරවශේෂ විරාග නිරෝධයෙන් සංස්කාර නිරෝධය වේ, සංස්කාර නිරෝධයෙන් විඤාන නිරෝධය වේ, විඤාන නිරෝධයෙන් නාමරූප නිරෝධය වේ, නාමරූප නිරෝධයෙන් සලායතන නිරෝධය වේ, සලායතන නිරෝධයෙන් ස්පඨී නිරෝධය වේ. ස්පඨී නිරෝධයෙන් වේදනා නිරෝධය වේ. වේදනා නිරෝධයෙන් තණ්හා නිරෝධය වේ. තණ්හා නිරෝධයෙන් උපාදාන නිරෝධය වේ. උපාදාන නිරෝධයෙන් භව නිරෝධය වේ. භව නිරෝධයෙන් උපතෙහි නිරෝධය වේ, උපතෙහි නිරෝධයෙන් ජරා, මරණ, සෝක, වැළපීම්, දුක් දොමනස් උපායාස නිරුද්ධ වේ. මෙසේ මේ තනිකර දුක්ගොඩෙහි නිරෝධය වේ.

-බහුධාතුක සු.ම.නි. III 198 පිට (බු.ජ.ත්‍රි)

පෘථග්ජනයාගේ අත්දැකීමේ පටන් රහතන්වහන්සේ ගේ අත්දැකීම දක්වා වූ අනුභූතිය පිළිබඳ මුළුමනක් විෂය පථය පුරා පැතිර පවත්නා මෙම පටිච්චසමුප්පාද ධර්මන්‍යාය අපේ මැජික් දක්ම පිළිබඳ ප්‍රශ්නය තේරුම් ගැනීමටද උපයෝගී කරගත හැකිය. මැජික් දර්ශනය පැවැත්වෙන අතර කිසිවකු ඔබගෙනුත් ඔබ මිතුරාගෙනුත් මෙහි මැජික් බවක් තිබේදැයි ප්‍රශ්න කළේ නම් ඔහුට එකිනෙකට පටහැනි පිළිතුරු දෙකක් ලැබීමට ඉඩ තිබුණි. ඒ වන විට ඔබට මැජික් දක්මෙහි මැජික් ගතිය නැතිවී ගොස් තිබුනෙන් මෙහි මැජික් බවක් නැතැයි ඔබ පිළිතුරු දෙනු ඇත. එසේද වුව, ඔබ මිතුරාට 'මෙහි මැජික් ඇතැයි' පිළිතුරු දීමේ අයිතිවාසිකමක් තිබුණි. පිළිතුරු දෙක පරස්පර විරෝධී ලෙස පෙනී යා හැක්කේ දෘෂ්ටි කෝණය පිළිබඳ ප්‍රශ්නය ගැන තැකීමක් නැතිව දැඩි ඒකාන්ත දෘෂ්ටිග්‍රාහී ආකල්පයකින් ඒ දෙස බලනහොත් පමණි. පටිච්ච සමුප්පාද ධර්ම න්‍යායය යටකි

ප්‍රතිවිරෝධය විසඳාලන්නේ 'ඇත' හා 'නැත' යන අනන්‍ය දෙකම ඇසුරු නොකොට 'එහි ඇති - නැති බව හේතු ප්‍රත්‍ය මත රඳා පවතී'. යන ප්‍රඥාගෝචර සදුපදේශයෙනි.

මැජික් කාරයාගේ කුටෝපක්‍රම ගැන නොදැනීම නම් වූ අවිද්‍යාව **නිසා** සිත-කය-වචනය පිළිබඳ සංස්කාර (ඇතිබැම නැගීම, විස්මිත උසුරුවීම්, මැජික් ලොවක් මවන මනෝවිකාර) හටගනී. මේ සංස්කාර **නිසා** මැජික් දකින විඥානයක් හටගනී. මේ විඥානය **නිසා** මැජික් ලොවට අදාළ නාම රූපය (වේදනා, සංකල්ප, චේතනා, එසස, මනසිකාර සහ තදබව, දියාරුව, උණුසුම්බව හා වලනය ඇසුරෙන් ගත් රූප සංඥාව කුලින් නිපන් මැජික් ලෝකය) හටගනී. මැජික් කාරයාගේ 'ඇස් බැන්දුම්' වැඩට අදාළ ව්‍යාජ උපකරණ සියල්ල ඇතුළත් මේ නාමරූප ලෝකය **නිසා** මුළාවට පත් ප්‍රේක්ෂක පිරිසගේ ඇස, කණ, නැහැය, දිව, කය, මන යන ආයතන හය කුහලින් කුල්මත්ව පවතී. මේ ආයතන හය **නිසා** අරුම-පුදුම මැජික් ලොවකට ඔබින ස්පඨි හටගනී. මේ ස්පඨි **නිසා** ප්‍රමෝදජනක වේදනා හටගනී. මේ වේදනා **නිසා** ප්‍රමෝදය පවත්වා ගැනීමේ තණ්හාවක් පැනනගී. මෙම තණ්හාව **නිසා** මැජික් දර්ශන අල්ලා ගැනීමේ උපාදානයක් ඇතිවේ. මේ උපාදානය **නිසා** මැජික් ලෝකයක් තුළ මායාතමක පැවැත්මක් (භවයක්) පවතී. මැජික් කාරයාගේ මනත්‍රයෙන් දපණයට වැටුන ප්‍රේක්ෂක පිරිස අද්භූත ලෝකයක උපත ලැබුවාක් වැනි අත්දැකීමක් ලබති. කෙසේ වෙතත් මේ උපතද 'මඤ්ඤා'ය. ලොව අන් විසිතුරු දේ මෙන්ම මැජික් දක්මද නිමවේ. ඒ එහි ජරාමරණයයි.

ඉහත දක්වූ නිදහීනයෙන් පැහැදිලි වන පරිදි මැජික් දක්මක් ඒකාන්ත වශයෙන් ඇතැයි කීමට හෝ ඒකාන්ත වශයෙන් නැතැයි කීමට හෝ ඉඩක් නොමැත. මැජික් දක්ම පිළිබඳ මෙකී සත්‍යතාව විඥානය නමැති මැජික් දහීනයට අදාළ සියලු ධර්මයන්ටද සාධාරණය. 'පැවැත්ම' යනු සාපේක්ෂ සංකල්පයක් බව පෘථග්ජනයට බොහෝවිට අමතකවන කරුණකි. බුදුරදහු මෙසේ වදාරති.

"කච්චායනය, ලෝකයා බොහෝසෙයින්ම දෘෂ්ටි දෙකක් මත පිහිටා සිටියි. එනම්, අසන්නිය හා නාසන්නියයි. කච්චායනය, ලෝකයේ හටගැනීම (සමුදය)ඇති සැටියෙන් (යථාභූතවශයෙන්) සමයක් ප්‍රඥාවෙන් දකින්නහුට ලෝකය පිළිබඳ යම් නාසන්නි දෘෂ්ටියක් වේද එය නැතිව යන්නේය. කච්චායනය, ලෝකයේ නැවැත්ම (නිරෝධය) ඇති සැටියෙන් සමයක්

ප්‍රඥාවෙන් දකින්නහුට ලෝකය පිළිබඳ යම් අසාත්‍ය දෘෂ්ටියක් වේද, එය නැතිව යන්නේය.

කව්‍යාවාදය, මේ ලෝකයා බොහෝ සෙයින්ම මනිමනාන්තරවලට ලංවන්නාවූ, ඒවා අල්ලාගන්නාවූ, ඒවා තුළ පැලපදියම් වන්නාවූ, ඒවායේ බැඳී සිටින්නාවූ ස්වභාවයෙන් යුක්තය. යමෙක් ඒ ලංවී අල්ලාගත් දෙයට, සිතින් දැඩිව ගත් දෙයට, පැලපදියම්ව ලැගගත් දෙයට 'මෙය මගේ ආත්මයය'යි ලං නොවේද අල්ලා නොගනීද, දැඩි කොට නොගනීද, ඔහු 'උපදිනුයේ දුකක්ම උපදියි.' 'නිරුද්ධවනුයේ දුකක්ම නිරුද්ධ' වෙයි. යනුවෙන් දන සැක නොකරයි, දෙගිඩියාවට පත් නොවෙයි. මෙහිලා ඔහු තුළ අනිකකු නිසා නොලත් ඥානයක්ම වෙයි. මෙතෙකින් කව්‍යාවාදය, හේ සම්මාදිට්ඨිය ඇත්තෙක් වෙයි.

කව්‍යාවාදය 'සියල්ල ඇත' යන මෙය එක අන්තයකි. 'සියල්ල නැත' යන මෙය දෙවන අන්තයයි.

මේ අන්ත දෙකටම ලං නොවී මධ්‍යයෙන් තථාගතයන් වහන්සේ ධර්මය දේශනා කරති.

අවිද්‍යාව නිසා සංස්කාරයෝ (භටගනින්) සංස්කාරයන් නිසා විඤ්ඤානය (භටගනී) .....

..... මෙසේ මේ තනිකර දුක්ගොඩෙහි භටගැනීම වෙයි. අවිද්‍යාව ඉතිරි නොවන පරිදි ගෙවියාමෙන්, නිරුද්ධවීමෙන් සංස්කාරයෝ නිරුද්ධ වෙත්. සංස්කාරයන් නිරුද්ධවීමෙන් විඤ්ඤානය නිරුද්ධ වෙයි .....

..... මෙසේ මේ තනිකර දුක්ගොඩෙහි නිරුද්ධවීම වෙයි.

-කව්‍යාවාද ගෞතම සු.සං.නි. II 28 පිට (බු.ජ.ත්‍රි)

පටිච්චසමුප්පාද ධර්ම න්‍යායය පසුබිම් කොටගෙන විමසන කල කාලකාරාම සුත්‍රයෙහි එන අරුම පුදුම වගන්ති පෙළ හැම අතින්ම යුක්තියුක්ත බව පෙනියනු ඇත. පෘථග්ජන පුද්ගලයා කරන්නාක් මෙන්, පෙනෙන, ඇසෙන, දනෙන, සිතෙන, සිතින් පැමිණෙන, සොයන, සිතා බලන සියල්ල පිළිබඳව දැඩි ස්ථාවරයක් ගැනීම මේ පෘථුලාචීවත් වෛතසික මූලධර්මයේ භරයට පටහැනිය. ලොව ඇතිනාක් සියලු මතවාද හා දෘෂ්ටිකෝණ හුදෙක් ඒ ඒ පුද්ගලයින් විසින් වෙන් වෙන්ව පැලපදියම්වූ තමතමන්ට සීමාවූ සත්‍යයන් බව (පච්චෙක සච්චෙසු පුදු නිව්ට්ඨා-සු.නි.ගා. 828) බුදුරජාණන් වහන්සේ අවබෝධ කරගත්හ. පරමසත්‍ය වශයෙන් ඉදිරිපත් කරනු ලබන දැඩි දෘෂ්ටි මතවාද, මේ මානව ප්‍රජාව ඇලී ඇමිණී සිටින

හුලක්-කටුවක්-ලෙස උන්වහන්සේ සැලකූහ. සත්‍යය හා මුසාව පිළිබඳ ලෞකික සංකල්පවල පසුබිම පවා ප්‍රශ්නකරය. හුදෙක් ඉන්ද්‍රිය ඥානය තුළින්ම නිපන් ඒ සත්‍යාසත්‍ය සංකල්පය විවිධ මතවාද නිපදවනු පිණිස තකියෙන් තලා ඔපමට්ටම් කරගත් දෘෂ්ටි විශේෂ පමණි.

'න හෙව සව්වානි බහුනි නා නා
අඤ්ඤත්‍ර සඤ්ඤාය නිවානි ලොකෙ
තකකඤ්ඤ දිට්ඨිසු පකපපයිතවා
සවං මුසාවති අයධමමමාහු'

- වූලච්ඡුභ.සු.සු.නි.ගා.890 (බු.ජ.ත්‍රි)

'සඤ්ඤාව හැර නිත්‍යවූ නානත්වයකින් යුත් බොහෝ සත්‍ය ලෝකයේ කිසිසේත්ම නැත. දෘෂ්ටීන් තුළ තකියෙන් ප්‍රකල්පනය කොට 'සත්‍යයය' 'මුසාවය'යි දෙවැදෑරුම් ධර්මයක් ඔවුහු ගෙන හැර පාති.'

තකීනුසාරයෙන් නිපදවා ගත් දෘෂ්ටිවාද සමූහය අධාල සත්‍ය බවට පත්වන්නේ ඒවා බෙහෙවින්ම සිතැතිවලට යටවූ පෞද්ගලික අත්දැකීම් තුළින් නිපන් බැවිනි. විශේෂයෙන්ම සුත්ත නිපාතයේ අධාකවග්ගය, සත්‍යය හා මුසාව පිළිබඳ පුහුදුන් පුහුලාගේ ඇගයුම්වලට පසුබිම් වන විත්ත තත්ත්වය විග්‍රහ කරයි. ජන්දය අනුව ඇදීගොස් රූපීය තුළ පැලපදියම් වූ ඔහු' තම දෘෂ්ටිකෝණ තුළින් සකකාය දිට්ඨිය පිළිබඳ සංකල්පයක් ගොඩනගා ගෙන එහි උචිතානුවිත බව උරගා බැලීමට සම-විශේෂ-නිහින යන ත්‍රිවිධ මානය මත ප්‍රශ්න විසඳාලන විවාදය පිහිට කර ගනියි.³ විවාදයෙන් ලබන ජයග්‍රහණය සත්‍යාසත්‍ය විනිශ්චයෙහිලා මිනුම් දණ්ඩ කරගත හොත් සත්‍යය හුදු අභිමත මතිමාත්‍රයක් බවට පත්වන බැව් බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වා දෙති.

'නවාහං එතං තථීයනති බුදුම්
යමාහු බාලං මිට්ඨ අඤ්ඤමඤ්ඤං
සකං සකං දිට්ඨිමකංසු සවං
තසමාහි බාලොති පරං දහාති'

-වූලච්ඡුභ සු.සු.නි.ගා 886(බු.ජ.ත්‍රි)

'යමක් අරමුණු කොට බාලයෝ ඔවුනොවුනට බාලයා යයි කියාගනිත්ද, එවැන්නකට මම මෙය සත්‍යයකැයි නොකියමි. ඔවුහු තම තමන්ගේ දෘෂ්ටි සත්‍ය කරගනිත්. එනිසාම අනිකා බාලයකු ලෙස දරත්.'

විවාද වඩන සුළුවූ මේ සමතයෙහි දැඩිව එල්ල ගන්නා ආකල්පය ඇතැම් විටෙක තමා වෙත ආරෝපණය කරගත් කිසියම් අධිමානසික අනුභූතියක ප්‍රතිඵලයක් විය හැකිය. එවැනි අවසථාවක අත්තනෝමතිකත්වය ආධානග්‍රාහී ස්වරයකින් එළිදකියි. 'දනිමි, දකිමි, එය එසේමය'. 'ඡානාමි පසසාමි තථෙව එතං'-මහාවිජුහ සු.සු.නි.ගා.908) එවැනිම අත්දකීමකින් තෙදවත්වූ අනිකාද ඒ මත පිහිටා එයට භාත්පසින්ම වෙනස් නිගමනයකට එළඹී ඇතොත් අපට ඉදිරිපත් වන්නේ සමහන් කළ නොහැකි අන්දමේ මතභේදයකි. මෙහිලා කදිම නිදසුනක් බමුණන් දෙදෙනකු නභන පහත සඳහන් ප්‍රශ්නය තුළින් ඉස්මතු වෙයි.

"භවත් ගෞතමයන් වහන්ස, සචීඤ සචීදර්ශී පුරණකසසප පරිපුණී ඥානදර්ශනයක් තමාට ඇතැයි මෙසේ ප්‍රතිඥා කරයි. 'යන්නාවූත්, සිටින්නාවූත්, නිදන්නාවූත්, නිදිවරන්නාවූත්, මට හැම කල්හිම නිරතුරුවම ඥානදර්ශනය එළඹ සිටියේය.' (යනුවෙනි.) හේ මෙසේද කියයි: 'මම අනතචත් ඥානයෙන් අනතචත් ලෝකයක් දනිමින් දකිමින් වාසය කරමි.'

භවත් ගෞතමයන් වහන්ස සචීඤ සචීදර්ශී මේ නිගණ්ඨනාත පුත්‍රද පරිපුණී ඥානදර්ශනයක් තමාට ඇතැයි මෙසේ ප්‍රතිඥා කරයි. යන්නාවූත්, සිටින්නාවූත්, නිදන්නාවූත්, නිදිවරන්නාවූත් මට හැමකල්හිම නිරතුරුවම ඥානදර්ශනය එළඹ සිටියේය. (යනුවෙනි) හේ මෙසේද කියයි, 'මම අනතචත් ඥානයෙන් අනතචත් ලෝකයක් දනිමින්, දකිමින් වාසයකරමි.'

භවත් ගෞතමයන් වහන්ස, ඥානවාද දෙකක් ඇති, එකිනෙකට ප්‍රතිවිරුද්ධ වාද දෙකක් ඇතිද, මොවුන්ගෙන් කවරෙක් සත්‍යය කියාද? කවරෙක් මුසාවක් කියාද?

(අං.නි.5.496 පිට බු.ජ.ත්‍රි)

කෙසේ වෙතත් බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ දෘෂ්ටිවාද ගැටුම විසඳීමට මැදිහත් නොවූහ. ඒ වෙනුවට උන්වහන්සේ දක්වූ ප්‍රතිචාරය මෙසේය.

"බ්‍රාහමණයෙනි, කම්නැත, ඥානවාද දෙකක් ඇති එකිනෙකට ප්‍රතිවිරුද්ධ වාද දෙකක් ඇති මොවුන්ගෙන් කවරෙක් සත්‍යය කියාද? කවරෙක් මුසාවක් කියාද? යන මේ කරුණ තිබියේවා! බ්‍රාහමණයෙනි, තොපට දහම් දෙසන්නෙමි. එය අසවු, හොඳින් මෙනෙහි කරවු. දෙසන්නෙමි." අනතුරුව උන්වහන්සේ දෙසූ දහම තුළින් පැහැදිලි කරදෙන ලද්දේ ආර්ථිකත්වයට අනුව පඤ්ඤාකාමයම ලෝකය බවත් ලෝකයේ කෙළවර අර්භත්වය බවත්ය.

එතරම් පැහැදිලිව ඉදිරිපත් කරන ලද ප්‍රශ්නයක් බුදුරදුන් පසෙක තැබුවේ මන්දැයි ඇතැම්විට කෙනකුට විමතියක් හටගනු නොබැරිය. එය පසෙක තැබීමට එක් හේතුවක් නම් ලෝකයේ මනෝමූලික ස්වභාවය ගෙනහැර පැමට අලුත් නිව්වනයක් දීමේ අවශ්‍යතාවයි. එහෙත් තවත් හේතුවක්ද තිබිය හැකිය. මුල්තැන දිනා ගැනීමට කෙරෙන මේ විවාදයට පටලැවුන ඥානවාදීන් දෙදෙනම තමන් 'සඵඤ' බවට ප්‍රතිඥා කළහ. එනමුත් ඒ දෙදෙනාගෙන් පළමු වැන්නා අනන්තවු ඥානයකින් අනන්තවු ලෝකයක් දුටු අතර දෙවැන්නා අනන්තවු ඥානයකින් අනන්තවත්වු ලෝකයක් දැක ඇත.⁴ මොවුන්ගෙන් පළමුවැන්නාට තර්කයේ සීමාවන් තුළ සිටගෙනම අනෙකාගේ මතවාදයෙහි දුඵලතාවක් දක්විය හැකිය. "ඔබ අනන්තවත්වු ලෝකයක් දකින්නේ ඔබේ ඥානය සීමිත (එනම්, අනන්තවත්) නිසාය." අනෙකාටද ඒ හා සමානම සාධාරණ තර්කයකින් පෙරලා පිළිතුරු දිය හැකිය. "එසේනම් ඔබත් අනන්තවු ලෝකයක් දකින්නේ ඔබ ඥානයෙහි කෙළවරට නොපැමිණී (අනන්ත) නිසාය". වෙනත් වචනවලින් කිවහොත්, පළමුවැන්නාට දෙවැන්නාගේ ඥානය අසම්පූර්ණ යයි කිවහැක්කේ ඔහු ලෝකයෙහි කෙළවරයයි ගත් තැනින් ඔබ්බට දකිමෙහි අපොහොසත්ය යන තකියෙනි. දෙවැන්නාට පළමුවැන්නාගේ ඥානය අසම්පූර්ණයයි කිව හැක්කේ ලෝකයෙහි කෙළවර ඔහුගේ ඥානයට විෂය නොවේය යන තකියෙනි.

පුහුදුන් දෘෂිතිකයින් විසින් ඉදිරිපත් කරනු ලබන දෘෂ්ටිවාදයන්හි බොහෝ විට දක්නට ලැබෙන වක්‍රාකාර තකීන්‍යාය මෙබඳුය.⁵ මෙවැනි දෘෂ්ටිවාදයන්හි එල්බගත්තවුන් බුදුරජාණන් වහන්සේ උපමා කර ඇත්තේ ඇතකුගේ හැඩරුව පිළිබඳව තම තමන් ගත් 'දෘෂ්ටි කෝණ' අතර ගැටුම විසඳා ගැනීමට නොහැකිව ඔවුනොවුන් හා දබර කරගත් ජාත්‍යන්ධයින් පිරිසකටය.⁶

එසේදවුව, යම් සත්‍යයක් අවබෝධ කරගැනීමෙන් සත්ත්ව ප්‍රජාව විවාද නොකෙරේද, එබඳු එක් සත්‍යයක්ද ඇත.⁷ ඒ වූකලී අනෙකක් නොව සකල දෘෂ්ටිවාදයන්ටම පදනම වන ඉන්ද්‍රිය ඥානයෙහි හටගැන්ම, නැතිවියාම, ආස්වාදය, ආදීනවය සහ නිස්සරණය පිළිබඳ සකලාංග පරිපූර්ණ පරිඥානයයි.

"මහණෙනි, තථාගත තෙම මෙකරුණ නුවණින් දනියි, මේ දෘෂ්ටි සථානයේ මෙසේ ගන්නා ලද්දාහු මෙබඳු උත්පත්ති ස්වභාව ඇත්තාහ, මෙබඳු පරලොව තත්ත්ව ඇත්තාහ. එයද තථාගත තෙම දනියි. එයින් වැඩිදැද දනියි. ඒ දැක්මද පරාමශීතය නොකරයි. එසේ පරාමශීතය

නොකරන ඔහු විසින් තමා තුළින්ම නිවීම දනගන්නා ලදී. වේදනාවන්ගේ හටගැන්මද, නැතිවීයාමද, ආස්වාදයද, ආදීනවයද, නිස්සරණයද තන්වූ පරිදි දැන තථාගත තෙම උපාදාන රහිතව විමුක්ත වූයේ වේ.

-බ්‍රහ්මජාල සු.දී.නි.1-68 (බු.ජ.ත්‍රි)

පාදක සටහන්

1. ඡන්දානුනීතො රුචියා නිව්ඨො - සු.නි.ගා.785 බු.ජ.ත්‍රි
2. බලන්න: අධික වගගයෙහි ගුහධික, දුධධික, සුදධධික, පරමධික, පසුර, මාගඤිය, කලහවිවාද, වූලවිසුභ, මහාවිසුභ, සුත්‍ර.
3. 'නිධිකෙතං' යන පාඨයෙන් සුවිත පරිදි මේ ප්‍රශ්නය. 'ධිපතිය පඤ්ඤා' (පසෙක තැබිය යුතු ප්‍රශ්න) නම් වූ ප්‍රශ්න ගණයෙහිලා ගැණෙන්නකි. බුදුරජාණන් වහන්සේ විසින් සියලුම ප්‍රශ්න, වර්ගී සතරකට බෙදා දක්වූ තැන මෙයද එක වර්ගයකි. 'එකංස ව්‍යාකරණීය' (එකානත පිළිතුරක් දිය හැකි ප්‍රශ්න) 'පටිපුච්ඡා ව්‍යාකරණීය' (ප්‍රතිප්‍රශ්න නැඟීමෙන් පසු පිළිතුරු දිය යුතු ප්‍රශ්න) සහ 'විභජ්ජ ව්‍යාකරණීය (විග්‍රහ කිරීමෙන් පසු පිළිතුරු දිය යුතු ප්‍රශ්න) යනු අනෙක් ප්‍රශ්න තුන්වර්ගයයි. මේතයින් පසෙක තබන ලද ප්‍රශ්න දහසක් අව්‍යාකත ව්‍යුච්ඡ (විවරණය නොකළ කරුණු) යන පාරිභාෂික පදයෙන් හඳුන්වනු ලැබේ. යටකී දෘෂ්ටිකෝණ දෙක ඒ අව්‍යාකත ව්‍යුච්ඡ අතරද දකින්නට ලැබෙන්නේ මේ අයුරිනි.
'අනතවා ලොකො' - ලෝකයට කෙළවරක් තිබේද?
'අනන්තවා ලොකො' - ලෝකයට කෙළවරක් නැද්ද?
4. පෙළෙහි බෙහෙවින් පරස්පර විරෝධී වූ පාඨාන්තර පටලැවිල්ලක් දක්නට ලැබේ. මේ ඉදිරිපත් කළ අළු විවරණය ඇතැම්විට ප්‍රස්තුත දෘෂ්ටිවාද දෙක පිළිබඳ නිවැරදි පාඨය තෝරා ගැනීමට ඉහියක් විය හැකිය.
5. මෙවැන්නකට තවත් නිදසුනක් මැදුම්පහියේ වූලසකුලුදායී සුත්‍රයෙහි දක්නට ලැබේ. (ම.නි.2.380 පිට බු.ජ.ත්‍රි)
6. බලන්න: උදාන පාළි, ජව්‍වඤ්චගග බු.නි1 258
7. එකං හි සචං න දුතීයමඤ්චී
යසම් පඤා නො විවදේ පඤානං

-වූලවිසුභ සු.සු.නි. ගා. 888 (බු.ජ.ත්‍රි)

'යම් බඳු වූ සත්‍යයක් මැනවින් දනගැනීමෙන් ජනයා විවාද නොකෙරේද, එබඳු එකම සත්‍යයක් ඇත. දෙවැන්නක් නැත.'

5. දියසුළි ගැටුම - (විඤ්ඤාණ - නාම රූප දෙපිළ)

පටිභි සමුප්පාදධම් න්‍යායය විසින් ලොව ආචාර ධර්ම, මනෝවිද්‍යාව හා දර්ශනවාද යන විෂයයනට අදාළ විමර්ශන ක්ෂේත්‍රයට හෙළිකරදෙන ලද සනාතන අගයකින් යුතු මූලධර්මය වූකලී චිත්ත සන්තානය තුළ සැඟවුණ ක්‍රියාකාරීත්වයකින් යුතු දිය සුළියක් ඇති බවය. අන්‍යෝන්‍ය ප්‍රත්‍ය වශයෙන් ඔවුනොවුනට පිහිට වෙමින්ද, ඔවුනොවුන් තෙදවත් කරමින්ද, යළි යළිත් වට වළල්ලේ කරකැවෙන විඤ්ඤාණය හා නාමරූපය තුළින් මතු වන සංසාර දිය සුළිය (සංසාරවට) මුළුමනක් හවසුරුකයෙහි කේන්ද්‍රස්ථානය ගනියි.

(අ) "යම්පේ, ඇවුත්ති, බටකෝටු මිටි දෙකක් එකිනෙකට පිහිට වෙමින් සිටගෙන සිටීද, එසේම ඇවුත්ති, නාමරූප ප්‍රත්‍යයෙන් විඤ්ඤාණය, විඤ්ඤාණ ප්‍රත්‍යයෙන් නාමරූපය, නාමරූප ප්‍රත්‍යයෙන් සළායතනය, සළායතන ප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශය, ස්පර්ශ ප්‍රත්‍යයෙන් වේදනාව, වේදනා ප්‍රත්‍යයෙන් තණ්හාව, තණ්හා ප්‍රත්‍යයෙන් උපාදානය, උපාදාන ප්‍රත්‍යයෙන් භවය, භව ප්‍රත්‍යයෙන් ජාතිය, ජාති ප්‍රත්‍යයෙන් ජරාමරණ සෝක පර්දේව දුක්ඛ දෝමනස්ස උපායාස වේ. මෙසේ මේ තනිකර දුක් ගොඩෙහි හටගන්නම් වේ. ඉදින්, ඇවුත්ති, ඒ බට කෝටු මිටි දෙකෙන් එකක් ඇද්දේ නම් අනෙක වැටෙයි. අනෙක ඇද්දේ නම් මෙයද වැටෙයි. එසේම, ඇවුත්ති, නාමරූප නිරෝධයෙන් විඤාන නිරෝධය වේ. විඤාන නිරෝධයෙන් නාමරූප නිරෝධය වෙයි. නාමරූප නිරෝධයෙන් සළායතන නිරෝධය වේ. සළායතන නිරෝධයෙන් ස්පර්ශ නිරෝධය වේ. ස්පර්ශ නිරෝධයෙන් වේදනා නිරෝධය වේ. වේදනා නිරෝධයෙන් තණ්හා නිරෝධය වේ. තණ්හා නිරෝධයෙන් උපාදාන නිරෝධය වේ. උපාදාන නිරෝධයෙන් භව නිරෝධය වේ. භව නිරෝධයෙන් ජාති නිරෝධය වේ. ජාති නිරෝධයෙන් ජරාමරණ සෝක පර්දේව දුක්ඛ දෝමනස්ස උපායාස නිරුද්ධ වේ. මෙසේ මේ තනිකර දුක්ගොඩෙහි නිරෝධය වේ.

- සං.නි.2.180පිට (බු.ජ.ත්‍රි)

(ආ) මේ විඤ්ඤාණය නාමරූපය කෙරෙන් ආපසු කැරකී එයි. ඉන් ඔබ්බට නොයෙයි. මෙතෙකින්ම (කෙනෙක්) උපදින්නේය, දිරන්නේය, මැරෙන්නේය, යළි උපදින්නේය. එනම් නාමරූප ප්‍රත්‍යයෙන් විඤ්ඤාණය,

විඤ්ඤාණ ප්‍රත්‍යයෙන් නාමරූපය, නාමරූප ප්‍රත්‍යයෙන් සලායතනය, සලායතන ප්‍රත්‍යයෙන් ස්පඨිය, ස්පඨිය ප්‍රත්‍යයෙන් වේදනාව, වේදනා ප්‍රත්‍යයෙන් තණ්හාව, තණ්හා ප්‍රත්‍යයෙන් උපාදානය, උපාදාන ප්‍රත්‍යයෙන්, භවය, භව ප්‍රත්‍යයෙන් ජාතිය, ජාති ප්‍රත්‍යයෙන් ජරාමරණ, සෝක, පර්දේව දුක්ඛ දෝමනස්ස උපායාසයෝ භටගනින්, මෙසේ මේ තනිකර දුක්ඛොධෙති ඇතිවීම වෙයි.¹

-මහාපදාන සු.දී.නි.2.48 පිට (බු.ජ.ත්‍රි)

(ඉ) 'මෙතෙක් දුරටය, ආනන්ද, යමෙක් උපදනේ හෝ දිරනේ හෝ මියයන්නේ හෝ යළි උපදනේ හෝ - මෙතෙක් දුරටය, අධිවචන මාභීය, මෙතෙක් දුරටය නිරුක්ති මාභීය, මෙතෙක් දුරටය ප්‍රඥප්ති මාභීය, මෙතෙක් දුරටය ප්‍රඥාවගේ බැසගැනීම, මෙතෙක් දුරටය මෙසේ බවක් පෙන්නුම් කිරීමට සංසාර වටය කරකැවෙනුයේ -එනම් නාමරූපය විඤ්ඤාණය සමගින්.

-මහානිදාන සු.දී.නි.2.94 පිට (බු.ජ.ත්‍රි)

මේ දෙ-බැයන් අතර කෙරෙන තරඟ ගැටුමේදී විඤ්ඤාණය තථ්‍යතාව (actuality) නියෝජනය කරන අතර නාමරූපය² භව්‍යරූපිතාව (potentiality) නියෝජනය කරයි. විඤ්ඤාණයෙන් ජීව ශක්තිය ලබා වැඩෙන නාමරූපය තුළින් මතුවන යටිතලසැකිල්ලක් (infra- structure) බඳු වූ සලායතනය ආධ්‍යාතමික-බාහිර වශයෙන් දෙපිළකට බෙදී යන්නේ විඤ්ඤාණයේ ඇති 'වෙන්කර දැන ගැනීමේ' කෘත්‍යයට අනුවමය. එසේ, වේදනා, තණ්හා, උපාදාන, භව යන තදනුගත ක්‍රියාදාමය, නාම රූපයෙහි අන්තර්ලීන භව්‍යරූපිතාව පණ ගැන්වීමක් වැන්න. මේ විෂම වක්‍රය භවයෙන් සම්පූර්ණව 'ජාතිය' උපදින අතර එහි අතිශ්ට ප්‍රතිඵල වශයෙන් ජරා මරණ සෝක පර්දේව දුක්ඛ දෝමනස්ස උපායාස ගලා එයි. අවිජ්ජා- සංඛාරා අංග දෙක ඉහත දක්වූ ඡේද තුනෙහිම සඳහන් නොවන නමුදු ඒවාද ගම්‍යමාන වන බව නිගමනය කළ හැක්කේ අවිද්‍යා අධිකාරයම මේ තරඟ ගැටුමට පසුබිම වන නිසාත් සංස්කාර තුළින් ඊට පූර්විකාව හා උත්තේජනය සැපයෙන නිසාත්ය.

මෙයට නිදර්ශනයක් වශයෙන් අපි ක්‍රිකට් තරඟයක් ගනිමු. මෙහිදී විඤ්ඤාණය තරඟයට මූලික අවශ්‍යතාව වන දෙපිළක් වෙන්කර දෙයි. නාමරූපය ක්‍රීඩාවට අදාළ නීතිරීති, ක්‍රියාමාභී හා ක්‍රීඩා උපකරණ ඉදිරිපත් කරයි. විඤ්ඤාණයෙන් දෙපිළක් කර දක්වන අජ්‍යාධිකාරික- බාහිර ආයතන හය තරඟ වදින දෙපිළයි. එසේ, වේදනා, තණ්හා, උපාදාන,

හව ඔස්සේ ක්‍රිකට් තරඟය උණුසුම්ව නැගීයයි. ජාති, ජරා, මරණ, ක්‍රීඩාවේ අනිවාර්‍ය හැලහැප්පුම් වැනි ප්‍රතිවිපාකයි. සියලු අධිවචනමාභී, නිරුක්තිමාභී, ප්‍රඥපතිමාභී, විඤ්ඤාණ- නාමරූප දියසුළිය දෙසට ඇදීයන බවට මේ නිදඹිතයම සාධක වෙයි. මක්නිසාද යත් ක්‍රිකට් තරඟයක අථවත් බව රඳා පවතිනුයේ ඒ ක්‍රියාදාමය හා සම්බන්ධ පුද්ගලයින්, නීතිරීති හා උපකරණ තුළින් මේ ක්‍රිකට් තරඟයකැයි යන සංඥාව ඇතිකර ගැනීම මතම හෙයිනි.

වඩා පෘථුල විෂය ක්‍ෂේත්‍රය වන අපේ සංසාර පැවැත්ම තුළ විඤ්ඤාණ-නාමරූප දෙපිළි අතර ඇති දියසුළි ගැටුම අනෙකාපටා- බහිපටා (ඇතුළත ගැටය- පීටත ගැටය) ස්වරූපයෙන් අන්‍යෝන්‍ය ප්‍රත්‍ය සම්බන්ධතාවක් ලෙස විද්‍යාමාන වේ.³ මෙහිදී විඤ්ඤාණයට විෂය වන අරමුණ වශයෙන් නිතරම නාමරූපය ඉදිරිපත් වෙයි. නාමරූප අරමුණ තුළින් ගැටීම පිළිබඳ සංකල්පයට අදාළ පටිඝය සහ රූප සඤ්ඤාව මතුවෙයි, විඤ්ඤාණයත් නාමරූපයත් අතර අන්‍යෝන්‍ය ප්‍රත්‍ය සම්බන්ධතාවකින් යුතු මේ තරඟ ගැටුම ත්‍රාස-භාස සම්මිශ්‍රණයෙන් ශෝක ජනක මෙන්ම භාසාජනක වන්නේ පැවැත්ම පිළිබඳ සංකල්පය සාධාසමව (petitio principi) ඒ තුළ ගැබ්වී ඇති බැවිනි.

යමක අසන්නිවය නිෂ්ඨය කැරෙනුයේ කෙනකුගේ අනුභූතිය කෙරෙහි එය බලපාන ප්‍රමාණය අනුව බැවින් (බලන්න: 3 පරිච්ඡේදය) පෘථග්ජන පුද්ගලයා නාමරූපය සත්‍ය වශයෙන් ගැනීමට පෙළඹෙන්නේ ඒ තුළින් පැනනගින ස්පඨය (එසෙසා) හේතු කොටගෙන බව කිවයුතුය. බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වාදෙන පරිදි එසෙසා වනාහි නාමයේත් රූපයේත් ලක්ෂණ රැගත් 'දෙමුහුන්' ස්වරූපයක් දරණ ධර්මයකි. මෙකී දෙමුහුන් බව ප්‍රකට කරවන පහත සඳහන් ධර්ම සංවාදය නූතන මනෝවිද්‍යාඥයාට මෙන්ම දාඹිනිකයාටද අතිශයින් වැදගත් වනු ඇත.

"නාමරූප ප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශය වෙයි යටකියන ලදී.⁴ ආනන්දය, යම්සේ නාමරූප ප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශය වේද එය මෙකරුණේනුත් දතයුතුය. යම් ආකාරයන්ගෙන්, යම් ලිංගයන්ගෙන් (ලක්ෂණයන්ගෙන්) යම් නිමිත්තයන්ගෙන්, යම් උද්දේසයන්ගෙන් නාමකායයාගේ පැණැවීමක් වේද, ඒ ආකාරයන්, ඒ ලිංගයන්, ඒ නිමිත්තයන්, ඒ උද්දේසයන් නැති කල්හි රූපකායයෙහි අධිවචන සම්ඵසසයක් පැණෙන්නේද?"

"සාමිනි, මෙය නොවන්නේමය"

"ආනන්දය, යම් ආකාරයන්ගෙන්, යම් ලිංගයන්ගෙන් යම් නිමිත්තයන්ගෙන්, යම් උද්දේසයන්ගෙන් රූපකායයාගේ පැණැවීම වේද, ඒ ආකාරයන්, ඒ ලිංගයන්, ඒ නිමිත්තයන්, ඒ උද්දේසයන් නැති කල්හි නාමකායයෙහි පටිඝසමඵසායයක් පැණෙන්නේද?"

"සාමිනි, මෙය නොවන්නේමය"

"ආනන්දය, යම් ආකාර- ලිංග- නිමිත්ත- උද්දේසයන්ගෙන් නාමකායයාගේ හා රූපකායයාගේ පැණැවීම වේද ඒ ආකාර ලිංග නිමිත්ත- උද්දේසයන් නැති කල්හි අධිචචන සමඵසායයක් හෝ පටිඝ සමඵසායයක් හෝ පැණෙන්නේද?"

"සාමිනි, මෙය නොවන්නේමය."

"ආනන්දය, යම් ආකාර- ලිංග-නිමිත්ත-උද්දේසයන්ගෙන් නාමරූපයාගේ පැණැවීම වේද, ඒ ආකාර-ලිංග-නිමිත්ත උද්දේසයන් නැති කල්හි ඵසායයක් පැණෙන්නේද?"

"සාමිනි, මෙය නොවන්නේමය"

"ආනන්දය, එහෙයින් මේ නාමරූප නම්වූ යමෙක් ඇද්ද, ස්පර්ශයට මෙයම හේතුවය, මෙයම නිදානයය, මෙයම සමුදයය, මෙයම ප්‍රත්‍යයය."

-මහානිදාන සු.දී.නි.2 90-92 බු.ජ.ත්‍රි

ස්පර්ශය (ඵසාය)නමැති මාත්‍රකාවට නිමිති අදාළවන ප්‍රමාණය මේ සංවාදය තුළින් පැහැදිලිවෙයි. නාමකායයන්, රූපකායයන් යන දෙකම තම තමන්ගේ 'පැණැවීම' ලබාගන්නේ ආකාර ලිංග-නිමිත්ත-උද්දේසයන්ගේ පිහිටෙති. එනමුත් නාම කාය හා රූප කාය පිළිබඳව මේ සංවාදයෙන් ඉස්මතුවන අතිවිශේෂම කරුණ වනුයේ ඒ දෙක එකිනෙකට උපකාරවෙමින් පැවතීමේ ධර්මතාවය. පුද්ගලාකාර අන්‍යෝන්‍ය සම්බන්ධතාවක් මේ දෙකොටස අතර ඇත. රූපකායයෙහි අධිචචන සමඵසායයක් ඇතිවිය හැක්කේ නාමකායයට අදාළ ආකාර-ලිංග-නිමිත්ත-උද්දේස ඇතිතාක් පමණි. රූප ප්‍රඥප්තියක් තහවුරු වනුයේ නාමකායයාගේ 'සාමාජිකයින්' වන වේදනා, සංඝ්‍රා, වේතනා, ඵසා, මනසිකාර යන ධර්ම ඉදිරිපත්ව කරන 'පයේෂණයෙන්' පසුවය. සතර මහා භූතයින් හැටියට හැඳින්වෙන ධාතු සතරට පවා මේ පිරික්සුමට යටත් වීමට සිදුවේ. ඒවා 'වලංගු' වන්නේ මේ පිරික්සුමෙන් පසුවය. ඒ අනුව පඨවි, ආපො, තෙජො, වායො ඇත්තවශයෙන්ම තදබව, දියරු බව, උණුසුම් බව සහ චලනය පිළිබඳ අනුභූතියමය. එහිලා නාමකායයට අයත් වේදනා, සංඝ්‍රා, වේතනා, ඵසා, මනසිකාර යන

ධම්යන්ගේ ක්‍රියාකාරීත්වය අනිවාසිවේ. ධාතු වශයෙන් සලකන කල හුදු විස්තෘතීන් (mere abstractions) වන මේ මහාභූතධම් සතර 'රූප' හෝ 'ද්‍රව්‍ය' වශයෙන් ස්පර්ශයට ගෝචර වීමේදී අධිවචන සමඵසයෙහිලා ගැණෙනුයේ ඒවාට ආවේණික ගුණාත්මක බවෙහි අධිකතාව අනුව වෙන්කර දැක්වීමෙනි.⁵ අනෙක් අතට බලන කල නාමකායයෙහිද සප්තමාණතාව නැතහොත් වලංගුව වරදාපවත්නේ රූපකායයට අදාළ ආකාර, ලිංග, නිමිත්ත, උද්දේස සමුදාය මතය, 'පටිස සඤ්ඤාව' නම් වූ ගැටීම හැඳිනගැනීම 'රූපය' හෝ 'ද්‍රව්‍යය' පිළිබඳ සංකල්පය හා නිරන්තරයෙන් බැඳී පවතින්නකි.

අත්ත වශයෙන්ම 'දෙයක්' හැටියට ගණන් ගනු ලබන 'සමඵසයය' ද්‍රව්‍යයක් හා ගැටීම (පටිස) ලෙස සාමාන්‍යයෙන් සැලකෙයි. එබැවින් වේදනා, සඤ්ඤා, චේතනා, එසූ මනසිකාර යන නාමධම්යෝ රූපලෝකය තුළම නියම අරමුණු ලබති. වෙනත් වචනයකින් කිවහොත් ගැටීම නැතහොත් ඉන්ද්‍රිය සමඵසය ප්‍රාථමික වශයෙන් රූපකායයට අදාළ නිමිති හා සම්බන්ධ වූවකි (**පටිසසමඵසය**). නාමකායයට අදාළ නිමිති හා සම්බන්ධවනුයේ ද්විතීයික වශයෙනි. එද හුදු රූපකාථයකින් පමණි. (**අධිවචනසමඵසය**) සමඵසයය පිළිබඳව වූ මෙම සංකීණී සැකැස්ම අනුව සලකා බලන කල බුදුසමය මනස හා ද්‍රව්‍යය අතර ද්විධාකරණයක් (dichotomy) අනුමත නොකරන බව කිවයුතු වේ. ඒ වෙනුවට වෛතසික හා භෞතික ධම් ඉඳුරා වෙන්කර දැක්විය නොහැකිසේ 'අනෙතා ජටා-බහිජටා' වෙළුම් සවරූපයකින් පවතින බවක් පෙනේ. මෙහිලා නාමරූපය ද්විප්‍රකාර රහස්‍යමක් කරයි. 'සවිඤ්ඤාණක කාය' යන යෙදුමෙන් ධවනිත වන පරිදි එය උපාදිත වශයෙන් විඤ්ඤාණයත් සමග එක්ව පුද්ගලයකු තුළ විද්‍යාමාන වේ. මෙය 'අනෙතාජටා' නම් වූ ඇතුළත ගැටයයි. මේ සවිඤ්ඤාණක කයෙන් මිනිය යුතු, ඇගයිය යුතු, හඳුනාගත යුතු, නිමිති වශයෙන් නාමරූපය බැහැරවූ ප්‍රකෂේපණය වෙයි. මේ 'බහිජටා' නම් වූ පිටත ගැටයයි. ආධ්‍යාතමික ආයතන හය තුළින්, බාහිර ආයතන හය තුළින් පිළිබිඹු වන්නේ නාමරූපයමය. මේ අන්‍යමින් මිනුම් දණ්ඩ හා මනිනු ලබන දෙය අතර පරස්පරාපේක්ෂක බවක් ඇති බවට පහත සඳහන් සූත්‍ර කොට්ඨාස සාධක වේ.

(අ) "ඇවැත්ති, නාමය එක අන්තයකි. රූපය දෙවැනි අන්තයයි, විඤ්ඤාණය මැදයි. තණ්හාව මැහුම් කාරියයි. තණ්හාවමය ඒ ඒ භවයක උත්පත්තිය සඳහා මැස්ම දමනුයේ"

-අං.නි.4-186

(ආ) "ඇවැත්ති, ආධ්‍යාත්මික ආයතන හය එක අන්තයකි. බාහිර ආයතන හය දෙවැනි අන්තයයි. විඤ්ඤාණය මැදය, තණ්හාව මැහුම් කාර්යයි. තණ්හාවමය ඒ ඒ භවයක උත්පත්තිය සඳහා මැස්ම දමනුයේ."

-එම-

(ඉ) "මහණෙනි, අවිද්‍යාවෙන් වැසුන, තණ්හාවෙන් බැඳුන අඤාන පුද්ගලයාට මෙසේ මේ කය පැනනැහුනේ වෙයි. මෙසේ මේ කයත් බැහැර නාම රූපයත් යනුවෙන් දෙකෙකි. මේ දෙක නිසා ස්පර්ශය සහ ආයතන හය වෙයි."

-නිදාන.සං.නි.2-38 පිට (බු.ජ.ත්‍රි)

(ඊ) "සවාමීනි, කෙසේ දන්නහුටද, කෙසේ දක්නහුටද, මේ විඤ්ඤාණය සහිත කය පිළිබඳවත් (ඉමසමිඤ්ඤා සවිඤ්ඤාණකෙ කායෙ) බැහැර සියලු නිමිති පිළිබඳවත් (බහිද්ධා ව සබ්බනිමිතෙකසු) අහංකාර ම මංකාර මාන ඉවත්වූ, තරාතිරම් ඉක්මවූ (විධාසමතිකකනනං) ශාන්ත, මැනවින්මැ විමුක්ත මනසක් ඇතිවන්නේ?"

- සං.නි.2.386 පිට (බු.ජ.ත්‍රි)

මේ 'අනෙකාජටා - බහිජටා' තත්ත්වය යටතේ ලොව පුහුදුන් දාහීනිකයින් බලාපොරොත්තුවන අන්තමට සිත හා ද්‍රව්‍යය අතර දැඩි අධිකාරණයක් දක්වීම යථාථීය අතීයමි ලෙස හැල්ලු කරගැනීමක් වනු ඇත. ඒකාන්ත විඤානවාදී වූ හෝ ඒකාන්ත සත්වාදී වූ හෝ ආකල්පයක් ගැනීමෙන් මේ ගැටළුව විසඳාලීමට ගන්නා ප්‍රයත්නය ව්‍යාච්චනු නිසැකය. බුදුරජාණන් වහන්සේ ඉදිරිපත් කළ දහිනියට අනුව මේ ගැටළුවට ඇති එකම විසඳුම අනෙකාජටා-බහිජටා බැඳිතය කපා හැරීමයි.

යතථ නාමඤ්ඤා රූපඤ්ඤා
 අසෙසං උපරුජ්ඣධිති
 පටිඝං රූපසඤ්ඤාව
 එතථ සා ඡිජ්ජනෙ ජටා

- ජටා.සු.(සං.නි.2.26 පිට(බු.ජ.ත්‍රි)

'යම් තැනෙක නාමයත් රූපයත්, ගැටීම සහ රූපසඤ්ඤාවත් මුළුමනින්ම කපාහරනු ලැබේද, එතැන ඒ ගැටය සිදුලනු ලැබේ.'

විඤ්ඤාණයත් නාමරූපයත් අතර පවතින දියසුළු ගැටුමෙන්

උද්ගතවන 'රැළි' පටිව සමුප්පාද ආදසාංගයෙහි ඉතිරි අංග කෙරෙහිද බලපායි. ආයතන භය 'මෙතැනක්' හා 'එතැනක්' පිළිබඳ හැඟීමකට තුඩුදෙන අන්දමින් 'ආධ්‍යාත්මික' 'බාහිර' වශයෙන් දෙවැදූරුව ඒවා දේශනා කරණයකට මග පාදයි. සුවිශේෂ අර්ථයකින් ගත් කල 'එසස' යන අවස්ථාවද මේ දේශනා කරණයේම ප්‍රතිඵලයකි. දෙකක් එකිනෙකට වෙන්කර දක්වීමේ මූලධර්මය එයින් ගම්‍යමානවන අතර විඤ්ඤාණය තුළින්ම ඒ මූලධර්මය ප්‍රකට කැරෙයි. "ඇවැත්නි, ඇසත්, රූපයනුත්, නිසා වකුච්ඤ්ඤාණය උපදී. ඒ තුනෙහි එක්ව යාම එසසයයි. ...."මධුපිණ්ඩක. සු.ම.නි.1280 පිට බු.ජ.ත්‍රි)

ලී කැබලි දෙකක ගැටීම් පිළිබඳ සුත්‍රාගත උපමාව ස්පඨයෙහි මේ පැහැදිලිව නිදර්ශනයකි.⁶ වේදනා අවස්ථාව වනවිට අනුභූතිය තුළින් මතු වූ මේ විවරය 'මම වෙමි' යන හැඟීම ඉස්මතු කරලීමට තරම් ඕළාරකව සංවේදී වෙයි.

"එහිලා ආනන්දය, යමෙක් මෙසේ කියයිද, 'වේදනාව මගේ ආත්මය නොවේ, මගේ ආත්මය ප්‍රතිසංවේදීද නොවේ. මගේ ආත්මය වීඤ්ඤාණය කරයි. වේදනා ස්වභාවය ඇත්තෙක්මය මගේ ආත්මය' - එවැනිකුට මෙසේ කිවයුතු වන්නේය. 'ඇවැත්නි, ඉදින් වේදනාවේ සඵලකාරයෙන්ම නිරවශේෂ වශයෙන් නිරුද්ධ වෙත්ද, හැම අසුරකින්ම වේදනාව නැතිකළේහි, වේදනා නිරෝධයෙන්, එතැන 'මේ මම වෙමි' යන්නක් තිබිය හැකිද?"

"නැතමය, ස්වාමීනි,"

-මහානිදාන.සු.දී.නි.2.102පිට(බු.ජ.ත්‍රි)

විඤ්ඤාණයේ වෙන්කර දක්වීමේ කෘත්‍යය මෙහිදී ත්‍රිවිධ වේදනා අතර වෙන්කර දැනගැනීමක් වශයෙන් පෙනී සිටියි. එනිසාම ඇතැම් අවස්ථාවක විඤ්ඤාණය හඳුන්වා දී ඇත්තේද සැප-දුක් - නොදුක්නොසුව යන ත්‍රිවිධ වේදනාව වෙන්කොට දැනගැනීමක් (විජානානි) වශයෙනි. (මහා වෙදලල සු.ම.නි.1.686 මේ වෙන්කර දැනගැනීම තුළින් සැප වේදනාව පිළිබඳ තණ්හාවකුත් එහි ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන් ඒ දෙසට යොමුවූ උපාදානයකුත් හටගනී. උපාදානයට අදාළ ක්‍රියාවලිය තුළ තණ්හාවෙහි 'නෙරා යාමක්' (නති-නමුතාව, නැමීම) සිදුවීමෙන් අනුභූතිය තුළ ඇතිවූ විවරය ග්‍රාහ්‍ය-ග්‍රාහක හේදය අනුව නියත වශයෙන්ම පරතරයක් බවට පත්වන තෙක් පුළුල් වේ. 'හවය' නැතහොත් 'පැවැත්ම' යනු මේ පරතරය පියවා ගැනීමේ ව්‍යාජ ප්‍රයත්නයක් පමණි. ඒ ප්‍රයත්නය නැවත නැවතත් ව්‍යථි වන්නේ ඊට පදනම් කරගන්නා වස්තූන් නිරන්තරයෙන්ම දෙදරා ඇද වැටෙන බැවිනි.

එකකුදු වුවත් ඒ ඇදවැටෙන පදනම්, අභංකාරයක්, 'වෙමි' යන අසම්මානයක්, හුවා දක්වීමට ප්‍රමාණවත් වේ. 'අභංකාරයාගේ' දෘෂ්ටි කෝණයට අනුව **අල්ලා ගන්නා දෑම** (උපාදාන) **වත්කම්** (උපධි) හැටියට පෙනියයි. යමක් පිහිට කරගනීද එයම මානයට වස්තු කරගනියි. මේ අනුව සෘණාත්මක වගකීමක් තුළින් ධනාත්මක වත්කම් සංකල්පයක් මතු වෙයි. නිහින වහල්භාවයකට ව්‍යාජ වසවනීන සවාමිත්වයක් ආරෝපණය කැරෙයි. උඩුකුරුව යටිකුරුවී හමාරය. අනෙතාපටාවට බහිෂ්ටාව එක්වෙයි. 'අභංකාරයා' දන් රුවි-අරුවිකම් පිරුණු ලොවක ඉපිද ජරා-මරණ-සෝක-පර්දේව දුකක දෝමනසස උපයාසාදියට භාජනය වෙයි.

පාදක සටහන්:

1. හවතුනක් ඇදාගත් සම්ප්‍රදායාගත පටිච්ච සමුප්පාද විචරණය අවිජ්ජා - සංඛාරා යන අංග දෙක අතීතභවයට දමන බැවින් මෙහිදී අටුවාචාරීන් වහන්සේට ගැටළුවක් ඉදිරිපත් වෙයි.

"නාමරූපය ඇති කල්හි විඤ්ඤාණය වෙයි", මෙහිදී සංස්කාර ඇතිකල්හි විඤ්ඤාණයත්, අවිද්‍යාව ඇති කල්හි සංස්කාරත් ඇතැයි කිවයුතු ව තිබුණි. එහෙත් ඒ දෙකම මෙහිදී ඉදිරියට ගෙන නැත. ඒ මක්නිසාද යත් අවිද්‍යා සංස්කාර අතීත භවයට අයත් හෙයිනි. මේ විදගීනාව ඒවා සමඟ සම්බන්ධ නොවෙයි. මහාපුරුෂයන් වහන්සේ වනීමාන වශයෙන් පටිච්ච සමුප්පාදයට බැසගත් නිසාය. අවිද්‍යා සංස්කාර අංග දෙක නොදක බුදුවීමට හැකියාවක් නැහැ නොවේද? නොහැකි බව සත්‍යයකි. ඒවා උන්වහන්සේ විසින් හව-උපාදාන-තණ්හා අංග වශයෙන් දක්නා ලදී. මෙතැනදී පටිච්ච සමුප්පාද කථාව විස්තර වශයෙන් කළ යුතුවේ. එහෙත් ඒ විස්තර කථාව විශුද්ධි මාභීයෙහි කරන ලද්දේමය.'

- දී.අ. I 311 පිටුව (හේ.මු)

අතීත-වනීමාන-අනාගත යන කාලත්‍රයටම පොදු වූ සංසාර දියසුළිය විඤ්ඤාණයත් නාමරූපයත් අතර කරකැවෙන ලෙස ගත්කල යටකී ගැටළුව මතුනොවේ. ප්‍රඥාවගේ බැසගැනීමක් ඇත්තේ විඤ්ඤාණ-නාමරූප අන්‍යෝන්‍ය ප්‍රත්‍ය සම්බන්ධතාව තුළම බැවින් (එතනාවතා පඤ්ඤාවචරං) ඉන් ඔබ්බට යාමක් නැත. (නාපරං ගච්ඡති). මේ දියසුළිය පිළිබඳ අනවබෝධයම අවිජ්ජා නමැති පළමුවෙනි අංගයයි. ඒ අනවබෝධය නිසා මෝහයෙන් කෙරෙන තෙරපුම-ගැටුම-දෙවෙනි අංගය වන සංස්කාරයි. මේ තත්ත්වය පිළිබඳ යථාවබෝධයෙන්ම ඒ නිරපීක තෙරපුම නිරුඳු වේ. මෙසේ ගත්කල මහාපදාන සූත්‍රයේ එන පටිච්චසමුප්පාද විග්‍රහයේ කිසිදු අඩුවක් නොපෙනේ.

අංග 12කින් සමන්විත පටිච්චසමුප්පාද ධර්මය අතීත භවයන් නුදුටු සෝවාන් ආර්ය පුද්ගලයා විසින් පවා ප්‍රඥාවෙන් මැනවින් දක්නා ලද (පඤ්ඤාය සුද්ධෝ හොති සුප්පට්ඨිඥො) ආර්ය න්‍යායයකි. (අර්යො ඤායො).

2. "වේදනා, සඤ්ඤා චේතනා, එසස, මනසිකාර- මෙයටය, ඇවුත්ති, 'නාම' යයි කියනුයේ. සතර මහාභුතයන් හා සතර මහා භුතයන් උපාදාන කරගත් රූපය-මෙයටය, ඇවුත්ති, රූපයයි කියනුයේ."
- සමමාදිට්ඨි සු.ම.නි. I126(බු.ජ.ත්‍රි)

3. අනෙකාජටා බහිජටා
ජටාය ජටිතා පජා
- ජටා.සු.සං.නි.I.26 පිට (බු.ජ.ත්‍රි)

'ඇතුළතද වෙළුමකි. පිටතද වෙළුමකි. සත්ඵලප්‍රජාව වෙළුමකින් වෙළු ඇත.'

4. සලායතනය මෙතැන සඳහන් වී නැතත් ස්පඨිය පිළිබඳ මේ පාඨුලාචීවත් විචරණය තුළින් එහි ක්‍රියාකාරීත්වය ගම්‍යමානවේ. සලායතනය බොහෝවිට 'ස්පඨී ආයතන භය' (ජ එස්සායතනානි යනුවෙන් හඳුන්වා තිබීමද සැලකිය යුත්තකි.)

5. "මහණ, රූපස්කන්ධයාගේ පැණවීමට සතරමහාභුතයෝ හේතුව වෙති, සතර මහාභුතයෝ ප්‍රත්‍යය වෙති."
- මහාපුණණම සු.ම.නි.3.118 පිට(බු.ජ.ත්‍රි)

6. යම්සේ, මහණෙනි, ලී කැබලි දෙකක ඇතිල්ලීම් වශයෙන් එකතුවීමෙන් උණුසුම උපදීද, ගිනි හටගනීද, ඒ ලී කැබලි දෙකෙහිම වෙන් කිරීමෙන්, වෙන්කර තැබීමෙන්, එයින් උපන් උණුසුමක් වේ නම් එය නිරුද්ධ වේද, සන්සිඳේද, එසේම, මහණෙනි, මේ තුන් වේදනාවෝ ස්පඨියෙන් උපන්නාහුය, ස්පඨිය මුල්කොට ගන්නාහුය, ස්පඨිය නිදානය කොට ගන්නාහුය, ස්පඨිය ප්‍රත්‍යය කොට ගන්නාහුය. ඒ ඒ ස්පඨිය නිසා ඒ ඒ වේදනාවෝ උපදිත්. ඒ ඒ ස්පඨියාගේ නිරෝධයෙන් ඒ ඒ වේදනා වෝ නිරුද්ධ වෙත්.

-එස්සමුලක සු.සං.නි.4.410 පිට (බු.ජ.ත්‍රි)

මේ උපමාව ඉහත කී 'ඇත්ත වශයෙන්ම දෙයක් හැටියට ගණන් ගනු ලබන සමඵසසයට' සාධකයකි.

6. 'ආත්මය' - දෘෂ්ටි කෝණයක උපත

දියසුළු ගැටුම තුළින් 'අභංකාරයා' නැතහොත් ආත්මය පුද්ගලයකු වශයෙන් උපත' ලබනු හා සමගම දෘෂ්ටි කෝණයක්ද බිහිවෙයි. විසි ආකාර සකකායදිට්ඨිය (සත්+කාය+දෘෂ්ටි-සමුභයම ඇතැයි ගැන්ම') නිරූපනය කරන්නේ මායාවක් බඳු 'ආත්මය' නිරන්තරයෙන් බිඳී බිඳී යන ගොඩවල්(ස්කන්ධ) පහක් අල්ලා ගනිමින් තමාට රඳා සිටීමට පදනමක් තනා ගැනීමට දරණ උග්‍ර ප්‍රයත්නයයි.

"මහණෙනි, යම්සේ පර්වතයකින් ගලාබස්නා, දියෙහි වැටෙන වැටෙන දෑ පහළට ගසාගෙන යන, දුරගමන් ඇති වේගවත් ජලධාරා සහිත නදියක් වේද, ඉදින් එහි දෙකෙර හටගත් වැලුක් තණ වේ නම් ඒවා ඒ නදියට එල්ල ගනී, හටගත් කුසතණ වේනම්, ඒවා ඒ නදියට එල්ල ගනී, හටගත් බබුස් තණ වේ නම් ඒවා ඒ නදියට එල්ල ගනී. හටගත් සුවද හොට තණ වේ නම් ඒවා ඒ නදියට එල්ල ගනී, හටගත් ගස් වේ නම් ඒවා ඒ නදියට එල්ල ගනී.

ඒ නදියේ සැඩ දිය පහරින් පහළට ගසාගෙන යන පුරුෂයෙක් ඉදින් ඒ වැලුක් තණ අල්ලා ගන්නේද ඒවා සිඳෙන්නේය. ඔහු ඒ හේතුකොට ගෙන බලවත් ව්‍යසනයට පත්වන්නේය. ඉදින් කුසතණ අල්ලා ගන්නේද ඒවා සිඳෙන්නේය. ඔහු ඒ හේතුකොට ගෙන බලවත් ව්‍යසනයට පත්වන්නේය. ඉදින් බබුස් තණ අල්ලාගන්නේද ඒවා සිඳෙන්නේය. ඔහු ඒ හේතුකොටගෙන බලවත් ව්‍යසනයට පත්වන්නේය. ඉදින් සුවද හොට තණ අල්ලාගන්නේද ඒවා සිඳෙන්නේය. ඔහු ඒ හේතුකොට ගෙන බලවත් ව්‍යසනයට පත් වන්නේය. ඉදින් ගස් අල්ලා ගන්නේද ඒවා සිඳෙන්නේය. ඔහු ඒ හේතු කොටගෙන බලවත් ව්‍යසනයට පත්වන්නේය.

මහණෙනි, එසෙයින්ම ආර්යයන් නොදක්නා, ආසි ධම්මයෙහි අදක්‍ෂ, ආසි ධම්මයෙහි නොහික්මුණු, සත් පුරුෂයන් නොදක්නා. සත්පුරුෂ ධම්මයෙහි අදක්‍ෂ, සත්පුරුෂ ධම්මයෙහි නොහික්මුණු අශ්‍රැතවත් පෘථග්ජන තෙමේ රූපය ආත්මය වශයෙන් දකියි. ආත්මය රූපවන්ත යයි දකියි, ආත්මය තුළ රූපය ඇතැයි දකියි. රූපය තුළ ආත්මය ඇතැයි දකියි. ඔහුගේ ඒ රූපය බිඳෙයි, ඔහු ඒ හේතුකොට ගෙන බලවත් ව්‍යසනයට පත්වෙයි. වේදනාව ආත්මය වශයෙන් දකියි..... සංඥාව ආත්මය වශයෙන්

දකිසි ..... සංස්කාර ආත්මය වශයෙන් දකිසි.....
විඥානය ආත්මය වශයෙන් දකිසි..... ඔහු ඒ හේතුකොට
ගෙන බලවත් ව්‍යසනයට පත්වෙයි.

- නදී සු.සං.නි.3-236 පිට

'අනෙකාජටා-බහිජටා' තත්ත්වය තුළින් මතුවන ත්‍රාසජනක ඉරණම
නම් ගෙවියන, නැසෙන ස්වභාවයක් ඇති නමුදු මේ ගොඩවල් පහ
පුද්ගලයකුගේ 'වෙමි' යන මානය පවත්වාගෙන යාමට අනුබල දීමයි. ඒ
කෙසේද කිවහොත් මුහුණ බලන කණ්ණාඩිය එය දෙස බලන්නාගේ
මුහුණ පිළිබිඹු කරන්නාක් මෙනි.

"ඇවැත්නි, ආනන්ද, අල්ලා ගැනීමකින් 'වෙමි' යන හැභීම වෙයි,
අල්ලා නොගැනීමකින් නොවේ. කුමක් අල්ලාගැනීමෙන් 'වෙමි' යයි වේද,
අල්ලා නොගැනීමකින් නොවේද? රූපය අල්ලා ගැනීමෙන් 'වෙමි' යයි
වෙයි. අල්ලා නොගැනීමකින් නොවේ. වේදනාව.....සංඥාව.....
සංස්කාර..... විඥානය අල්ලා ගැනීමෙන් 'වෙමි' යයි වෙයි. අල්ලා
නොගැනීමකින් නොවේ. ඇවැත්නි, ආනන්ද, යම්සේ හැඩවැඩ දමනු කැමති
තරුණ සත්‍රියක් හෝ පුරුෂයෙක් හෝ පිරිසිදු පැහැපත් කණ්ණාඩියක් හෝ
පැහැදිලි දියබඳුනෙක හෝ තමාගේ මුවනිමිත්ත දෙස බලන්නේ යමක්
අල්ලාගෙන දකින්නේ වේද අල්ලා නොගෙන නොවේද, එසේම ඇවැත්නි
ආනන්ද, රූපය අල්ලාගැනීමෙන් 'වෙමි' යයි වේ. අල්ලා නොගැනීමෙන්
නොවේ. වේදනාව.....සංඥාව.....සංස්කාර.....විඥානය අල්ලා
ගැනීමෙන් 'වෙමි' යයි වේ. අල්ලා නොගැනීමෙන් නොවේ.

-ආනන්ද සු.සං.නි.3-180 පිට

අවිද්‍යා නිවරණයට යටවූ අශ්‍රැතවත් පෘථග්ජනයාගේ ප්‍රත්‍යවේක්ෂාවට
තමාගේ 'ආත්මය' නිසැකවම ප්‍රත්‍යක්ෂ දෙයක් ලෙස පෙනී යන්නේ මේ
'අල්ලාගැනීම' තුළ ඇති සාපේක්ෂතාව නිසාමය. ආත්ම පිළිබිඹුව ඔහු
අනුව සෙවනැල්ලක් මෙන් ඇඳී එයි. ඉදිරිපස වැටී ඇති තමාගේ සෙවනැල්ල
ඉක්මවා යාමට හෝ පසුපසින් ඇති සෙවනැල්ලෙන් මිදීයාමට හෝ
කෙනකු අසමත් වෙයි. ශාස්වතවාදියාට හා උචේද්වාදියාට සත්කාය
දෘෂ්ටිය තුළින් පැන නැඟෙන ගැටළු මේ අනුව තේරුම් ගත හැකිවෙයි.
ආත්ම ස්තේභය දඩිව ගත් ශාස්වතවාදියාට අනිත්‍යතා ධර්මය හමුවේ
සිදුවන බලාපොරොත්තු කඩවීම පහසුවෙන් වටහා ගත හැකි නමුත්
ආත්ම ද්වේෂයෙන් නාස්තික දෘෂ්ටිය ඔස්සේ විමුක්තිය සොයන උචේද්වාදියාට

ඉදිරිපත්වන ගැටළුව වටහා ගැනීම පහසු නොවේ. නාසනික දෘෂ්ටිය තුළින් තමා දැඩිව ප්‍රතිකෂේප කරන 'ආත්මය' තමා පසුපසම ඇදී එන බව අන්තර්ක්ෂණයේදී (ඇතුළත බැලීමේදී) ඔහුට ප්‍රත්‍යක්ෂ වෙයි. එබැවින් 'මට ආත්මයක් ඇත' යන දෘෂ්ටිය ගත් තැනැත්තා මෙන්ම 'මට ආත්මයක් නැත' යන දෘෂ්ටිය ගත් තැනැත්තාද සකකාය දිට්ඨියෙන් මිදීමට අසමත් වෙයි.²

"යම් භවත් මහණ බමුණු කෙනෙක් ඇත්තාවූ සත්ත්වයකුගේ උචේදය විනාශය නොපැවැත්ම පණවත්ද, ඔව්හු සත්කායට බියෙන්, සත්කාය පිළිකුල් කිරීමෙන්, සත්කාය අනුවම වටරවුමේ දුවත්, වට්ට කරකැවෙත්. යම්සේ බලු දම්වැලෙන් බැදී බල්ලෙක් දැඩිව කණුවක හෝ උලක බඳනා ලදුයේ එම කණුව හෝ උල වටරවුමේ දිවයේද, වට්ට කරකැවේද, එසේම මේ භවත් මහණ බමුණෝ සත්කායට බියෙන්, සත්කාය පිළිකුල් කිරීමෙන්, සත්කාය අනුවම වටරවුමේ දුවත්, වට්ට කරකැවෙත්."

-පඤ්චත්තය සු.ම.නි.3.36 පිට

සෙවනැල්ලක් දෙසට දිවයාම මෙන්ම එයින් පලායාමට තැත් කිරීම නිෂ්පල වන්නාක් මෙන් සකකාය දිට්ඨියෙන් සිතෙහි පැලපදියම්වූ සම්මෝහය 'ඇත' 'නැත' කී පමණින් දුරු නොවේ. එබැවින් බුදුරජාණන් වහන්සේ ඊට දුන් විසඳුම වූයේ පඤ්ච උපාදානඤ්ඤායේ ප්‍රතිත්‍ය සමුත්පන්න ස්වභාවය අවබෝධ කරගැනීමෙන් 'සෙවනැල්ල' සෙවනැල්ලක්ම බව වටහා ගැනීමයි.

"මෙය භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් වදාරන ලදී. 'යමෙක් පට්ඨව සමුප්පාදය දකීද, හේ ධර්මය දකියි. යමෙක් ධර්මය දකීද, හේ පට්ඨවසමුප්පාදය දකියි' කියාය. මේ උපාදානඤ්ඤා පහ වනාහි පට්ඨව සමුප්පන්නය. මේ උපාදානඤ්ඤා පසෙහි යම් ඡන්දයක්, ආලයක්, අනුව ඇදී යාමක්, බැදී සිටීමක් වේද, එය දුක් සමුදයයි. මේ උපාදාන ස්කන්ධපසෙහි යම් ඡන්දරාග, විනයක්වේද, ඡන්දරාග ප්‍රභාණයක් වේද, එය 'දුක් නිරෝධයය' කියායි.

-මහාභ්‍රමීපදෝපම සු.ම.නි.I460

ප්‍රඥා ආලෝකයෙන් යථාභුතඤ්ඤාණය පහළවූ අවසථාවේදී යට කී සෙවනැල්ල දිස්වන්නේ අවිදු ගණදුරේ පටු දෘෂ්ටි කෝණයක් නිසා බව අවබෝධ වෙයි. මේ දර්ශනය නොහොත් ප්‍රතිවේධය කෙලෙස් ධූලි කෙලෙස්මල රහිත දහම් ඇස පහළ වීමේ ප්‍රතිඵලයකි. (වීරජං චිතමලං ධම්ම වක්ඛුං උදපාදි.....) ඒ ප්‍රඥා වක්ඛුණය තුළින් සෝත්තාපන්න ආර්ය ශ්‍රාවකයා යම්තාක් දයක් හටගන්නා ස්වභාව ඇත්තේද, ඒ හැම නිරුද්ධවන ස්වභාවයද

ඇත්තේය.' යන ආර්ථිකයය වටහා ගනියි. ('යං කිංඤ්චි සමුදයධමමං සබ්බං තං නිරොධධමමං')

-උපාලි සු.ම.නි.I 72 පිට

මේ අසාමාන්‍ය දර්ශනය නිසා සිදුවන මොහදුර දුරුවීම තුළින් කෙනකු අත්දකින පරිච්ඡිතය කෙනෙක් අසිරිමත්ද යත් බුදුරජාණන් වහන්සේ එය ජාත්‍යන්‍යයකුට ඇස් ලැබීමෙන් වන වෙනසට සමාන කළහ. උපතින්ම අද පුරුෂයෙක් ඇස් පෙනෙන කපටි පුරුෂයකු විසින් සුදුපාට පිරිසිදු වස්ත්‍රයකැයි කියා තෙල්දලි තැවරුණු දළ කප් වස්ත්‍රයකින් රවටන ලද්දේ ඇස් ලැබීමෙන් පසු ඒ කපටි පුද්ගලයා කෙරෙහි නොසතුටු වන්නාක් මෙන් ආර්ථික ශ්‍රාවකයාද ධර්මවක්‍රමය පහළවීමෙන් පසු මෙතෙක් තමාව රැවටූ තමාගේ සිත පිළිබඳවද එවැනිම ආකල්පයක් ගන්නා බව බුදුරදහු වදාළහ.

"එසේම මාගන්දිය, මමත් ඔබට 'මේ ඒ ආරෝග්‍යයය, මේ ඒ නිබ්බානයය' යනුවෙන් ධර්මය දෙසන්නෙමි නම්, ඔබද ඒ ආරෝග්‍යය දනගෙන නිවන දකින්නෙහිනම්, ඔබට ඒ ඇස පහළ වීම හා සමඟම පඤ්ඤාඋපාදානසංකර්මය පිළිබඳව යම් ඡන්ද්‍රාගයක් වීද, එය පහවයන්නේය. තවද, ඔබට මෙසේද සිතෙන්නේය. "අහෝ! බොහෝ කලක් මම මේ සිත විසින් රවටන ලදුයෙමි. අල්ලා ගැනීමේදී මම රූපයම අල්ලා ගනිමි. වේදනාවම අල්ලා ගනිමි. සංකල්පයම අල්ලාගනිමි. සංස්කාරම අල්ලා ගනිමි. විඤ්ඤාණයම අල්ලා ගනිමි. ඒ අල්ලා ගැනීම ප්‍රත්‍යය කොටගෙන භවය වෙයි. භවය ප්‍රත්‍යය කොටගෙන ජාතිය වෙයි, ජාතිය ප්‍රත්‍යය කොටගෙන ජරාමරණ සෝක වැලපීම් දුක් දොම්නස් දඩ් ආයාස වෙයි. මෙසේ මේ තනිකර දුක් ගොඩෙහි හටගන්නම වෙයි. ..

-මාගන්දිය සු.ම.නි. 2.302 පිට (බු.ජ.ත්‍රි)

මැජික් කාරයාගේ කුටෝපක්‍රම විනිවිද දුටු අවස්ථාවේ ඔබට ඇති වූ කලකිරීම, ධර්මවක්‍රමය පහළවීමෙන් සිදුවන ආකල්පමය පරිච්ඡිතය තේරුම් ගැනීමට ඉඟියක් වනු ඇත. ආර්ථික ශ්‍රාවකයා, මැජික් කාරයා පෙන්වන්නට යන 'විජ්ජාව' එය පෙන්වන්නටත් කලින් දැකීමට පටන් ගනියි. මැජික් කාරයා පෙන්වන විජ්ජාව තුළ අරුම පුදුම දෙයක් නැතැයි ආර්ථික ශ්‍රාවකයාට දන් වැටහෙන්නේ මැජික් දක්මේ රහස කොතැනදැයි ඔහුට අවබෝධ වී ඇති හෙයිනි. රහස සැඟවී ඇත්තේ තමාගේම සන්නාහන රාග, දෝස, මෝහ යන කෙලෙස් මුල් තුන තුළ බව ඔහු දන් දනියි. එයින් පරිබාහිරවූ සන්තාවක්-සත්‍යබවක්- විඤ්ඤාණ මායාවට අදාළ උපකරණ හා උපක්‍රම තුළ නැති බව ඔහුට දන් ප්‍රත්‍යක්‍ෂවී ඇත. ඒ නිසා

කාලකාරාම සුත්‍රයේදී බුදුරජුන් කළ පහත සඳහන් ප්‍රකාශය අගය කිරීමට ඔහු සමත්වෙයි.

"මහණෙනි, මෙසේ වනාහි තථාගතයන් වහන්සේ දැකීමෙන් වෙන්වූ දැකිය යුතු දෙයක් ඇතැයි නොහඟිත්, නුදුටුවක් (ලෙස) නොහඟිත්, දැකිය යුත්තක් ඇතැයි නොහඟිත්, දකින්නෙක් ඇතැයි නොහඟිත්....."

විඤ්ඤාණයෙහි 'පටිච්ච සමුප්පන්න' ස්වභාවය විනිවිද දැකීම මායාකාරී ආත්මයාගේ අවසන් බලකොටුව බිඳ හෙළීමක් වැන්න. ඒ හා සමගම සක්කාය දිට්ඨිය ප්‍රභානිය වන අතර ආතම සංඥාවට පදනම වන 'උපධි'- එනම් පඤ්ඤාපාදාන සක්කධය- ගෙවී යාමට පටන් ගනියි. විඤ්ඤාණය, ජීවිත අත්දැකීම් කැටිකරගත් 'අරටුව' ලෙස ගත නොහැකි බව පෙනීයයි. ඒ වෙනුවට දැන් ඔහු එය යෝනියෝ මනසිකාරයෙන් දකින්නේ ගින්නක් මෙන් සුවිශේෂ හේතු ප්‍රත්‍ය ඇතිවීමට පැනනඟින පටිච්චසමුප්පන්නවූ ධර්මයක් ලෙසිනි.

"මහණෙනි, යම් යම්ම ප්‍රත්‍යයක් නිසා ගින්නක් දල්වේද, ඒ ඒ ප්‍රත්‍යය නාමයෙන්ම යම්සේ ගණන් ගනු ලැබේද, හැඳින්වේද, (එනම්) ලී නිසා ගින්නක් දල්වෙයිද, ඒ ලී ගින්නකැයි ගිණීමට යෙයි, ලී කැබලි නිසා ගින්නක් දල්වෙයිද, ඒ කැබලිනි ගින්නකැයි ගිණීමට යෙයි, තණ නිසා ගින්නක් දල්වෙයිද එය තණකොළ ගින්නකැයි ගිණීමට යෙයි, ගොම නිසා ගින්නක් දල්වෙයිද එය ගොම ගින්නකැයි ගිණීමට යෙයි, දහයියා නිසා ගින්නක් දල්වෙයිද, එය දහයියා ගින්නකැයි ගිණීමට යෙයි, කසළ නිසා ගින්නක් දල්වෙයිද එය කසළ ගින්නකැයි ගිණීමට යෙයි, එපරිදිම, මහණෙනි, යම් යම්ම ප්‍රත්‍යයක් නිසා විඤ්ඤාණය උපදීද, ඒ ඒ ප්‍රත්‍යය නාමයෙන්ම ගිණීමට යෙයි. ඇසද රූපයන්ද නිසා විඤ්ඤාණය උපදීයිද, එය වකුචු විඤ්ඤාණයමැයි ගිණීමට යෙයි, කණද ශබ්දයන්ද නිසා විඤ්ඤාණය උපදීයිද, එය සෝත විඤ්ඤාණයමැයි ගිණීමට යෙයි, නැහැයද ගන්ධයන්ද නිසා විඤ්ඤාණය උපදීයිද, එය ඝාත විඤ්ඤාණයමැයි ගිණීමට යෙයි, දිවද රසයන්ද නිසා විඤ්ඤාණය උපදීයිද එය ජීවහා විඤ්ඤාණයමැයි ගිණීමට යෙයි, කයද ස්ප්‍රෂ්ටව්‍යයන්ද නිසා විඤ්ඤාණය උපදීයිද, එය කාය විඤ්ඤාණයමැයි ගිණීමට යෙයි, මනසද ධර්මයන්ද නිසා විඤ්ඤාණය උපදීයිද එය මනෝවිඤ්ඤාණයමැයි ගිණීමට යෙයි.

-මහාතණ්ඩාසංඛය සු.ම.නි.1608

ආතම දෘෂ්ටි කෝණයට අනුව කලින් සත්‍ය වශයෙන්ම ඇතැයි ගත් පඤ්චස්කන්ධය දැන් හේතු ප්‍රත්‍යයන්ගෙන් හටගත් (පටිච්ච සමුප්පන්න) සකස් කරගත් (සංඛත) දෙයක් ලෙස පෙනීයයි. ඒවායේ එක්රැස්වීම (උපවය) විඤ්ඤාණය තුළින්ම කාන්දුවී, පෙරී එන ක්‍රියාසන්තතියක් බවද පැහැදිලිවේ. එනමුත් විඤ්ඤාණය පවා පහළ වන්නේ ඊට නිසි ප්‍රත්‍යයන් ඇතිවිටෙක පමණි.

"ඇවැත්නි, ඉදින් ආධ්‍යාතමිකවූ(ඇතුළතින්වූ) ඇස නොබිඳුනේ වේ නම් බාහිර රූපද ඇස් හමුවට නොපැමිණේ නම්, එයින්ම උපන් යොමුවීමද (තජ්ජො සමනනාභාරො) නොවේ නම්, ඒතාක් ඒ තුළින්ම උපදින විඤ්ඤාණභාගයාගේ (තජ්ජසස විඤ්ඤාණභාගසස) පහළවීමක් නොවෙයි.

ඇවැත්නි, ආධ්‍යාතමිකවූ ඇස නොබිඳුනේ වේද, බාහිර රූපද ඇස් හමුවට පැමිණේද, එයින්ම උපන් යොමුවීම නොවෙයි නම් ඒතාක් ඒ තුළින්ම උපදින විඤ්ඤාණ භාගයාගේ පහළවීම නොවේමය.

ඇවැත්නි, යම්භෙයකින් ආධ්‍යාතමික ඇස නොබිඳුනේ වේද, බාහිර රූපද ඇස් හමුවට පැමිණේද, එයින්ම උපන් යොමුවීමක්ද වේද, මෙසේ ඒ තුළින්ම උපදින විඤ්ඤාණභාගයාගේ පහළවීම වෙයි.

එබඳු වුවහුගේ යම් රූපයක් වේද, එය රූප උපාදාන ස්කන්ධයෙහි ඇතුළත් බවට යෙයි. එබඳු වුවහුගේ යම් වේදනාවක් වේද, එය වේදනා උපාදානස්කන්ධයෙහි ඇතුළත් බවට යෙයි. එබඳු වුවහුගේ යම් සංඥාවක් වේද, එය සංඥා උපාදානස්කන්ධයෙහි ඇතුළත් බවට යෙයි. එබඳු වුවහුගේ යම් සංස්කාර වේද, ඒවා සංස්කාර උපාදානස්කන්ධයෙහි ඇතුළත් බවට යෙයි. එබඳු වුවහුගේ යම් විඤානයක් වේද එය විඤානඋපාදානස්කන්ධයෙහි ඇතුළත් බවට යෙයි. හෙනම මෙසේ දැනියි.

"මෙසේය මේ උපාදාන ගොඩවල් පහේ ඇතුළත් වීම, එකතු වීම, එක් රැස්වීම වන්නේ....."

-මහාභ්‍යථීපදොපම සු.ම.නි.I 460 පිට

පාදක සටහන්:

1. "මහණෙනි, 'ජාති' යනු කවරේද? ඒ ඒ සත්ත්වයන්ගේ ඒ ඒ සත්ත්ව නිකායෙහි උපතක්, හටගැනීමක්, කුසට බැස ගැනීමක්, විශේෂ ඉපදීමක්, ස්කන්ධයන්ගේ පහළවීමක්, ආයතනයන්ගේ ලබාගැනීමක්වේද, මහණෙනි, මේ 'ජාති' යයි කියනු ලැබේ.

-සං.නි.2.4 පිට

පුළුල්ම අර්ථයෙන් ගත්කල "ජාති" යන්න අමුරන්, රිදී ආදියටද (ජාතරූපරජතං) යෙදිය හැකි බව අරියපර්යෙසන සූත්‍රයෙන් හෙළිවේ. "මහණෙනි, මේ උපධිහු ඉපදීම ස්වභාව කොට ඇත්තාහ."

(ජාතිධම්මා හෙනෙ හික්ඛවෙ උපධයො)

-අරියපර්යෙසන සු.ම.නි.I396 පිට

2. මැළුම් සහියේ සබ්බාසව සූත්‍රයේදී බුදුරජාණන් වහන්සේ පහත දැක්වෙන අන්‍යමේ අයෝනියෝ මනසිකාර තුළින් පැන නගින මිථ්‍යා දෘෂ්ටි හයක් අතරට ඉහත කී දෘෂ්ටි දෙකද ඇතුළත් කර වදාළහ.

'මම අතීත කාලයෙහි වූයෙමිදෝ හෝ අතීත කාලයෙහි නූවූයෙමිදෝ හෝ අතීත කාලයෙහි කවරෙක් වූයෙමිදෝ හෝ අතීත කාලයෙහි කෙසේ වූයෙමිදෝ හෝ මම අතීත කාලයෙහි කවරෙක්ව සිට කවරෙක් වූයෙමිදෝ හෝ මම අනාගත කාලයෙහි වෙමිදෝ හෝ අනාගත කාලයෙහි නොවෙමිදෝ හෝ අනාගත කාලයෙහි කවරෙක් වෙමිදෝ හෝ අනාගත කාලයෙහි කෙසේවෙමිදෝ හෝ අනාගත කාලයෙහි කවරෙක්ව සිට කවරෙක් වෙමිදෝ හෝයි, දන් වතීමානයෙහිද තමා කෙරෙහි සැක ඇත්තේ වෙයි, මම වෙමිදෝ හෝ මම නොවෙමිදෝ හෝ කවරෙක්වෙමිදෝ හෝ කෙසේ වෙමිදෝ හෝ මේ සත්ත්වතෙම කොයින් ආයේදෝ හෝ කොහි යන්නේදෝ හෝයි.

-ම.නි.I 22 පිට

මෙවැනි අනිසි මෙතෙහි කිරීමි තුළින් කෙනකු මිසදිටු වන ලැහැබක අතරමං වන්නේ ඒවා 'මම' යන ස්ථාවරයෙහි දඩ්ව පිහිටා ඇති බැවිනි. නිසියාකාර මෙතෙහි කිරීම වතුරාසි සත්‍යය අනුව මෙතෙහි කිරීමයි. 'උපදනේ දුකක්ම උපදියි. නිරුද්ධ වන්නේ දුකක්ම නිරුද්ධ වෙයි.'

වච්ඡගොතන පරිබ්‍රාජකයා ඇසූ 'ආත්මයක් තිබේද? ආත්මයක් නැද්ද?' යන ප්‍රශ්න දෙකද (සං.නි.4-704 පිට) අයෝනියෝමනසිකාරයෙන් පැන

නැගෙන ඒවා බැවින් බුදුරජාණන් වහන්සේ නිහඬියාවෙන්ම ඊට පිළිතුරු දුන්හ. පුහුදුන් මනසේ ජනිත විපරිත සංකල්පයක් ලෙසම සැලකුවා මිස 'ආත්මය මෙවැන්නකැ'යි බුදුරජුන් කිසිසේත් ප්‍රකල්පනය නොකළ බැවින් උන්වහන්සේ එය ප්‍රතිකේෂ කළේ උපාදානයස්කන්ධ පහෙන් එකක් ඇසුරෙන් ඒ සංකල්පය තහවුරු කර ගැනීමට සුවිශේෂ ප්‍රශ්න ඉදිරිපත් කළ විටකදී පමණි. නිදසුන් වශයෙන් කිවහොත්, පොඨ්පාද පරිබ්‍රාජකයා 'ඤාමීනි, සඤ්ඤාව පුරුෂයකුගේ ආත්මයද නැතහොත් සඤ්ඤාව එකකි. ආත්මය අනිකක්මද'යි ඇසූ ප්‍රශ්නයට පිළිතුරු දීමට කලින් බුදුරජාණන් වහන්සේ "පොඨ්පාද, ඔබ කුමක් ආත්මයක් ලෙස ගත්තෙහිදැ" යි අතුරු ප්‍රශ්නයක් නැගූහ." (පොඨ්පාද සු.දී.නි.I408පිට)

7. ලෝකෝත්තර මාගීය

විඥාන මායාවට පිටුපසින් ඇති සුක්ෂම අරභූතීම් රටාව පිළිබඳව ලබන ක්ෂණික විදේශිනාමය ප්‍රත්‍යක්ෂය කෙනෙකුගේ ජීවිත අත්දැකීම් කෙරෙහි නිරන්තරයෙන් බලපාන ආශ්‍රව ශක්තීන් වියලා දැමීමට තරම් ප්‍රමාණවත් නොවිය හැකිය.¹ කාමාසව, භවාසව, අවිඡ්ඡාසව වශයෙන් බොහෝවිට තෙවැදෑරුම් ලෙසත්, ඇතැම්විට දිට්‍යාසව හා එක්කොට සිවු වැදෑරුම් ලෙසත් දක්වනු ලබන මේ ආශ්‍රවයෝ අපගේ සාංසාරික අත්දැකීම් ප්‍රවාහයෙන් ජනිත ආභාසය විදහා දක්වති. අපගේ විතකසන්තානය තුළට කාචුදී පවත්නා සියලුම කෙලෙස් ගති පුරුදු, ප්‍රවණතා, ආචරණීය ධර්ම, ආශ්‍රවයන් තුළින් නියෝජනය කැරෙයි. ඒවා බලපාන ආකාරය පිළිබඳව වඩාත් ගැඹුරු විග්‍රහයක් රාගානුසය, පටිඝානුසය, දිට්‍යානුසය, විචිකිච්ඡානුසය, මානානුසය, භවරාගානුසය සහ අවිඡ්ඡානුසය යන සත්වදෑරුම් අනුසය ධර්ම මගින් ඉදිරිපත් කැරෙයි. අනුසය ධර්ම විතක සන්තානය යටින් දිවෙන දියවැල්වලට උපමා කරනොත් ආශ්‍රව, මතුපිට අවදි සිතට ගලා එන ජලප්‍රවාහ වැන්න, බුදු දහමේ මූලික ආචාර ධර්ම විචරණයන්හි මේ ආශ්‍රව ප්‍රවාහයන්ගේ ප්‍රබල ආභාසය පෙන්නුම් කැරෙන්නේ ඒවා 'ඕස' නම්වූ දෙගොඩ තලායන සැඟවුණු වශයෙන් හැඳින්වීමෙනි.

අනුශය, ආශ්‍රව සහ ඕස ධර්මයන්ගේ බලපෑම හමුවෙහි ඉන්ද්‍රියඥානය පිළිබඳ පුණී ප්‍රතිසංවිධානයක් ඇතිකර ගැනීම අප්‍රමාද ප්‍රතිපදාව තුළින්ම ඉටුකරගත යුතු දුෂකර කාසියක් ලෙස බොහෝ විට පෙනීයනු ඇත. ආසී අෂටාංගික මාගීයෙහි ලෝකෝත්තර අංශය² එම කතීව්‍යය උදෙසා අවශ්‍ය භාවනාමය ශික්ෂණය ආසී ශ්‍රාවකයාට ලබා දෙන අතර එමගින් පඤ්චපාදානස්කන්ධය එක් රැස්වීම වළක්වා ලමින් යටකී කෙලෙස් බලවේග නිෂ්ක්‍රිය කිරීමට මඟ සැලසෙයි.

"මහණෙනි, ඇස ඇති හැටියෙන් (යථාභූත වශයෙන්) දන්නේ දක්නේ, රූපයන් ඇති හැටියෙන් දන්නේ දක්නේ ඇස පිළිබඳ විඤ්ඤාණය ඇතිහැටියෙන් දන්නේ, දක්නේ, ඇස පිළිබඳ ස්පඨිය ඇති හැටියෙන් දන්නේ, දක්නේ, ඇස පිළිබඳ ස්පඨිය නිසා යම් සැපවූ හෝ දුක්වූ හෝ නොදුක් නොසුවූ හෝ විදීමක් වේද එයද ඇති හැටියෙන් දන්නේ දක්නේ, ඇසෙහි නොඇලෙයි, රූපයන්හි නොඇලෙයි, ඇස පිළිබඳ විඤ්ඤාණයෙහි නොඇලෙයි, ඇස පිළිබඳ ස්පඨියෙහි නොඇලෙයි, ඇස පිළිබඳ ස්පඨිය නිසා යම් සැපවූ හෝ දුක්වූ හෝ නොදුක් නොසුවූ හෝ විදීමක් වේද එහිද නොඇලෙයි. ඒවායේ නොඇලුණාවූ, නොබැලුණාවූ,

නොමුළාවූ, ආදීනව දකිමින් වෙසෙන්නාවූ ඔහුට මතුවට ඇතිවිය හැකිව තිබූ උපදාන ගොඩවල් පහ ගෙවී ගෙවී යයි (අපවයං ගවජනනි) නැවත හවයක් හටගන්වන, කුටුච්ඡි ඇලීම් සහිත, ඒ ඒ තැන වෙසෙසින් සකුටුවන තණතොටද ප්‍රහීන වෙයි. ඔහුගේ කායික දවිලිද ප්‍රහීන වෙයි, වෛතසික දවිලිද ප්‍රහීන වෙයි, කායික තැවිලිද ප්‍රහීන වෙයි, වෛතසික තැවිලිද ප්‍රහීන වෙයි, හෙතෙම කයේ සුවයක්ද, සිතේ සුවයක්ද විදියි. එවැනි තත්ත්වයකට පත්වුවහුගේ යම් දෘෂටියක් වේද, එය ඔහුගේ සමායක් දෘෂටිය වෙයි. එවැන්නකුගේ යම් සංකල්පයක් වේද, එය ඔහුගේ සමායක් සංකල්පය වෙයි. එවැන්නකුගේ යම් ව්‍යායාමයක් වේද, එය ඔහුගේ සමායක් ව්‍යායාමය වෙයි. එවැන්නකුගේ යම් ස්මෘතියක් වේද එය ඔහුගේ සමායක් ස්මෘතිය වෙයි. එවැන්නකුගේ යම් සමාධියක් වේද එය ඔහුගේ සමායක් සමාධිය වෙයි. කලින්ම ඔහුගේ කාය කමීය, වාග් කමීය, ආජීවය සුපිරිසිදු වූයේ වෙයි, මෙසේ ඔහුට ආසි අෂටාංගික මාගීය භාවනා වශයෙන් පරිපූර්ණත්වයට යෙයි....."

-මහාසලායතනික සු.ම.නි.3-596

'සංඛත' නැතහොත් 'සකස්කරගත්' ලෙස හඳුන්වාදී ඇති පඤ්චපදානසකන්ධය වනාහි අවිද්‍යා ආශ්‍රවයෙන් පැසී ඒකරාශීවූ ඉන්ද්‍රියානුසාරයෙන් ලත් අත්දකීම් සමුහයමය. මමායනය මගින් මඤ්ඤනා වශයෙන් එල්ලගත් ඉන්ද්‍රිය ගෝචර අරමුණු තුළට කාවැදී ඇති ආශ්‍රව ධර්ම නිසා ප්‍රපඤ්චයක් හටගනී. මේ තත්ත්වය යටතේ ගතයුතු අත්‍යවශ්‍ය පියවරක් ලෙස විශේෂයෙන් අවධාරණය කැරෙනුයේ ඉන්ද්‍රිය ගෝචරය පිළිබඳව නිර්දේෂට විරාගී ආකල්පයයි. බාහිය තාපසතුමාට බුදුරදුන් දුන් උපදෙසින් පෙනීයන පරිදි මේ ශික්ෂණයට දාර්ශනික මෙන්ම ආචාරධර්මී පසුබිමක්ද ඇත.

"එසේනම්, බාහිය, ඔබ විසින් මෙසේ හික්මිය යුතුය. දුටුවෙහි දුටුබව පමණක්ම වන්නේය. ඇසුනෙහි ඇසුනු බව පමණක්ම වන්නේය. දැනුනෙහි දැනුන බව පමණක්ම වන්නේය. දකුයෙහි දැනගත් බව පමණක්ම වන්නේය. මෙසේය බාහිය ඔබ විසින් හික්මිය යුත්තේ. යම් විටෙක බාහිය ඔබට දුටුවෙහි දුටුබව පමණක්ම වන්නේද, ඇසුනෙහි ඇසුනු බව පමණක්ම වන්නේද, දැනුනෙහි දැනුන බව පමණක්ම වන්නේද, දකුයෙහි දැනගත් බව පමණක්ම වන්නේද, එවිට බාහිය ඔබ 'එයින්' නොවන්නෙහිය. යම් විටෙක බාහිය ඔබ 'එයින්' නොවන්නෙහිද, එවිට බාහිය ඔබ 'එහි' නොවන්නෙහිය. යම් විටෙක බාහිය ඔබ 'එහි' නොවන්නෙහිද, එවිට බාහිය ඔබ 'මෙහිත්' නැත. 'එහිත්' නැත. ඒ දෙක අතරත් නැත. මෙයම දුකෙහි කෙළවරය."

-බාහිය සු.උදා142 (බු.නිI)

පාදක සටහන්:

1. යම්සේ ඇවැත්නි කාන්තාර මාගීයක ලිද්ක වේද, එහි රැහැනක් හෝ දියගැනීමට බඳුනක් හෝ නොවන්නේද, එකල්හි ග්‍රීෂමයෙන් පෙළුනු කලානතවු පිපාසිතවු පුරුෂයෙක් එන්නේය. හෙතෙම ඒ ලිද් තුළට එබී බලන්නේය. ඔහුට 'ජලය' යයි දැනීම වන්නේය. කයෙන් එය ස්පඨි කොට නොවෙසෙන්නේය.

එසේම ඇවැත්නි, හවනිරෝධය නිවන යයි තත්වු පරිදි මනා නුවණින් මවිසින් දක්නා ලදී. මම ආශ්‍රවයන් කෂය කළ රහත් කෙනෙක්ද නොවෙමි.

- කොසමබ් සු.සං.නි.2.186

2. ආසී අෂටාංගික මාගීයෙහි ලෞකික හා ලෝකෝත්තර අංශ දෙක අතර වෙනස මහාවත්තාර්සක සුත්‍රයේ පැහැදිලි කරදී ඇත.

- ම.නි.3-212 පිට

8 නවතාව සහ තාදී පුද්ගලයා

අංග දොළොසකින් සමන්විත පටිච්චසමුප්පාද ධර්මයට පදනම් වූ මූල සිද්ධාන්තය වූකලී සවිඤ්ඤාණක මෙන්ම අවිඤ්ඤාණක ලෝකයටද අදාළවූ විශ්ව සාධාරණ ධර්මනියාමතාවකි. හේතු ප්‍රත්‍යයන්ගෙන් ඇතිවන සියලුම දේ හේතු ප්‍රත්‍ය නැතිවන විට නිරුද්ධ වන අයුරු විදහා දක්වන ගතික ලක්‍ෂණයකින් යුතු දර්ශනයක් ඒ තුළින් අනාවරණය කැරෙයි.

- මෙය ඇතිකල්හි - මෙය වෙයි
- මෙහි ඇතිවීමෙන් - මෙය ඇතිවෙයි
- මෙය නැතිකල්හි - මෙය නොවෙයි
- මෙහි නැතිවීමෙන් - මෙය නැතිවෙයි

මේ මූල සිද්ධාන්තය අංග දොළොස තුළට කෙතෙක් දුරට කාවැදී ඇතිද කිවහොත් පිළිවෙලින් ඇති ඕනෑම අංග යුගලයක් ධර්ම නියාමතාවට නිදර්ශනයක් වශයෙන් ගෙනහැර දක්විය හැකිය. බුදුරදුන් පටිච්චසමුප්පාද ධර්මයත් පටිච්චසමුප්පනන ධර්මයනුත් අතර වෙනස ඇතැම් අවස්ථාවල දක්වා වදාළේ හුදු බාහිරාංග දැක්වී ගැනීමෙන් අත්‍යවශ්‍ය අන්තර්ගතය නොතකා හැරීමේ පුහුදුන් ප්‍රවණතාව මැනවින් දන් නිසාමය.

"මහණෙනි, නුඹලාට පටිච්චසමුප්පාදයද පටිච්චසමුප්පනන ධර්මද දේශනා කරමි. එය අසවු. මැනවින් මෙනෙහි කරවු. කියන්නෙමි."

"වහන්ස, එසේය'යි ඒ හිඤ්ඤු භාග්‍යවතුන් වහන්සේට පිළිවදන් දුන්න.

භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මෙය වදාළ සේක.

"කුමක්ද, මහණෙනි, පටිච්චසමුප්පාදය? ජාතිප්‍රත්‍යයෙනි ජරාමරණය. තථාගතයන්ගේ උපතක් වූයේ හෝ වේවා තථාගතයන්ගේ උපතක් නුවූයේ හෝ වේවා ඒ ධර්මධාතු, ධර්ම සථිතිතාව, ධර්ම නියාමතාව ඉදප්පට්ඨයතාව සිටියේමය. එය තථාගත තෙම අවබෝධ කරගනියි. වටහා ගනියි. අවබෝධ කරගෙන, වටහාගෙන කියා දෙයි, දෙසයි, පණවයි, පිහිටුවයි, විවරණය කරයි, බෙදා දක්වයි, පහදා දෙයි, බලවූ යැයි කියයි.

මහණෙනි, ජාති ප්‍රත්‍යයෙන් ජරාමරණය වේ යන මෙහි යම් එසේ බවක්, නොඑසේ නොවන බවක්, අන්-සේ නොවන බවක්, මෙය-නිසා-මෙය-වන බවක් ඇද්ද, මෙය පටිච්චසමුප්පාදය යයි' කියනු ලැබේ. මහණෙනි, හව ප්‍රත්‍යයෙන් ජාතිය වේ. .... මහණෙනි, උපාදාන ප්‍රත්‍යයෙන් හවය වේ.....මහණෙනි, තෘෂ්ණා ප්‍රත්‍යයෙන් උපාදානය වේ..... මහණෙනි, වේදනා ප්‍රත්‍යයෙන් තෘෂ්ණාව

වෙයි.....මහණෙනි, ස්පඨී ප්‍රත්‍යයෙන් වේදනාව වේ..... මහණෙනි, ෂධායතන ප්‍රත්‍යයෙන් ස්පඨීය වේ.....මහණෙනි, නාමරූප ප්‍රත්‍යයෙන් ෂධායතන වේ..... මහණෙනි, විඤාන ප්‍රත්‍යයෙන් නාමරූප වේ.....මහණෙනි, සංස්කාර ප්‍රත්‍යයෙන් විඤානය වේ.....මහණෙනි, අවිද්‍යා ප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාරයෝ වෙන්, යන මෙහි යම් එසේ බවක්, නොඑසේ නොවන බවක්, අත්සේ නොවන බවක්, මෙය නිසා-මෙය-වන බවක් ඇද්ද, මහණෙනි, මේ පටිච්චසමුප්පාදයයි කියනු ලැබේ.

මහණෙනි, පටිච්චසමුප්පන්න ධම් යනු කවරේද? මහණෙනි, ජරාමරණ අනිත්‍යවූවකි, සකස්කරන ලද්දකි, හේතු ප්‍රත්‍යයෙන් පැනනැගෙනකි, ක්‍ෂය වන ස්වභාව ඇත්තකි. ව්‍යයවන ස්වභාව ඇත්තෙකි. විරාග ස්වභාව ඇත්තෙකි. නිරෝධ ස්වභාව ඇත්තකි. මහණෙනි, ජාතිය (ඉපදීම) අනිත්‍ය වූවකි..... මහණෙනි, භවය .....මහණෙනි, උපාදානය.....මහණෙනි, තෘෂ්ණාව..... මහණෙනි, වේදනාව ..... මහණෙනි, ස්පඨීය..... මහණෙනි, ෂධායතනය, ...මහණෙනි, නාමරූපය..... මහණෙනි, විඤානය..... මහණෙනි, සංස්කාර ..... මහණෙනි, අවිද්‍යාව අනිත්‍යවූවකි. සකස්කරන ලද්දකි. හේතු ප්‍රත්‍යයෙන් පැන නැගෙනකි. ක්‍ෂය වන ස්වභාව ඇත්තකි. ව්‍යයවන ස්වභාව ඇත්තකි. විරාග ස්වභාව ඇත්තකි. නිරෝධ ස්වභාව ඇත්තකි, මහණෙනි, මේවාට පටිච්චසමුප්පන්න ධම්යයි කියනු ලැබේ.

-පච්චය සු.අභිසමය සං.නි.2. 40පිට

තථතා,(එසේබව) අචිතථතා, (නොඑසේ නොවනබව),අනඤ්ඤථතා (අත්සේ නොවන බව), ඉදපපච්චයතා (මෙය-නිසා-මෙය වන බව), යන පද බුදුරජාණන් වහන්සේ පටිච්ච සමුප්පාද ධම්යට දී වදාළ වැදගත් තැන විදහා දක්වන අන්‍යමේ ගැඹුරු අරුත් දනවන සුඵය. මූලින් දක්වූ පද තුනෙන් ධම් නියාමතාවෙහි විඤ්ච්චාපී වලංගුබව සනාථ කැරෙයි. 'තථා' යනු 'එසේම' බව භවන විරාගී අභිවජ්ජායාවකින් යුතු 'නිහතමානී' ගණයේ පදයකි. 'යථා'(යම්සේ) යන පදය හා දෙබැ සබඳතාවක් ඇති 'තථා' අමුතු යමක් කියා නොපාන නිහතමානිත්වයකින් යුක්තය. ඒනිසාම 'තථතා' (එසේබව) පටිච්ච සමුප්පාද ධම් නියාමතාව හැදින්වීමට ඉතාමත්ම උචිත උපපදයක් වෙයි. මේ වනාහි සකල සමයානතර මනිත්‍රමයන්ගෙන් විනිර්මුක්තවූ සත්‍යය පිළිබඳ නිව්‍යාජ සංකල්පයකි. විචරණය කිරීමට, ප්‍රකාශ කිරීමට, තථාගතයන් වහන්සේලා පහළවූවන් නැතත් සදාකාලිකවම සත්‍යවන විඤ්ච්ච සාධාරණ සනාතන ධම්තාවක් 'එසේබවක්' ලෙස හැදින්වීම ඇත්තවශයෙන්ම යුක්තිගුණකය.

සුවිශේෂ වූ ප්‍රත්‍යය සම්බන්ධතාවක් හඟවන ඉදපසවටයතා (මෙය-නිසා-මෙය වන බව) යන පදය ධර්ම නියාමතාව එළිදක්වන ධර්ම පද්ධතිය තුළ ඇති ප්‍රත්‍යයෝත්පන්න සාපේක්ෂ ලක්ෂණ පෙන්වුම් කරයි. එය විශේෂයෙන්ම පටිච්චසමුප්පාද ධර්මය පුරා දක්නට ලැබෙන යුගල වශයෙන් ගෙන අංග විග්‍රහ කිරීමේ වැදගත්කම හෙළිකරදෙන්නේ එක් එක් යුගලයක පළමු අංගය ඇති කල්හි දෙවැන්න අනිවාසීයෙන්ම ඇදී එන බව දක්වීමෙනි.² එක් ප්‍රත්‍යයෝත්පන්න ධර්මයක් අනෙක් ප්‍රත්‍යයක් කරා පමුණුවන අන්‍යමේ සන්තති ස්වරූපයකින් පැවතීමේ ප්‍රවණතාවක් ධර්ම පරම්පරාව තුළ ඇත. පහත සඳහන් උපමාව පටිච්චසමුප්පාද ධර්මයේ යට කී ගති ස්වරූපිතාවට උදාහරණයකි.

"මහණෙනි, මහමුහුද ගලන්නේ මහා ගංගාවන් පුරවයි. මහා ගංගා ගලන්නාහු කුඩා ගංගාවන් පුරවත්, කුඩා ගංගා ගලන්නාහු මහ හෙබි පුරවත්, මහ හෙබි ගලන්නාහු කුඩා හෙබි පුරවත්, එසෙයින්ම අවිද්‍යාව වැඩෙන්නේ සංස්කාර වඩයි, සංස්කාර වැඩෙන්නේ විඤානය වඩයි, විඤානය වැඩෙන්නේ නාමරූප වඩයි, නාමරූප වැඩෙන්නේ සලායතන වඩයි, සලායතන වැඩෙන්නේ එසසය වඩයි. එසසය වැඩෙන්නේ වේදනාව වඩයි, වේදනාව වැඩෙන්නේ තණ්හාව වඩයි, තණ්හාව වැඩෙන්නේ උපාදාන වඩයි, උපාදාන වැඩෙන්නේ භවය වඩයි, භවය වැඩෙන්නේ ජාතිය වඩයි, ජාතිය වැඩෙන්නේ ජරාමරණ වඩයි.

මහණෙනි, මහ මුහුද බැසයන්නේ මහා ගංගා බස්වයි. මහා ගංගා බැසයන්නාහු කුඩා ගංගා බස්වත්, කුඩා ගංගා බැසයන්නාහු මහ හෙබි බස්වත්, මහ හෙබි බැසයන්නාහු කුඩා හෙබි බස්වත්, මහණෙනි, එසෙයින්ම අවිද්‍යාව පහවන්නේ සංස්කාර පහකෙරෙයි. සංස්කාරයෝ පහවයන්නාහු විඤානය පහකෙරෙත්, විඤානය පහවයන්නේ නාමරූපය පහකෙරෙයි, නාමරූප පහව යන්නේ සලායතන පහ කෙරෙයි, සලායතන පහව යන්නේ ස්පඨිය පහකෙරෙයි, ස්පඨිය පහව යන්නේ වේදනාව පහකෙරෙයි, වේදනාව පහව යන්නේ තණ්හාව පහකෙරෙයි, තණ්හාව පහව යන්නේ උපාදානය පහකෙරෙයි, උපාදානය පහව යන්නේ භවය පහකෙරෙයි, භවය පහව යන්නේ ජාතිය පහකෙරෙයි. ජාතිය පහව යන්නේ ජරාමරණය පහකෙරෙයි. -උපයනති සු.සං.නි.2-186

මේ අනුව බලන කල පටිච්චසමුප්පාද ධර්මන්‍යායය ජලයේ මෙන්ම වෛකසික ධර්මයන්ගේද ගලායෑමට අදාළ වූ සන්තති ලක්ෂණය ගෙනහැර

දක්වන්නකි. වඩදිය-බාදිය ක්‍රියාදාමය ජලයේ පමණක් නොව සංසාරගත පුද්ගලයාගේද ප්‍රවණතාවකි.³ මෙම ක්‍රියාවලිය යථාභූත පරිදිම-ඇත්තේ ඇති සැටියෙන්ම- පිළිගැනීම, ප්‍රාගෛතිභාසික යුගයන්හි පටන් සාර වශයෙන් 'ආත්ම වශයෙන්' සලකා ධර්මී ස්වභාවය තේරුම් කිරීමට තැත් දරූ සවිසජීවී (animistic) විනතනය අත්‍යන්තයෙන්ම අභිභවා යන අන්දමේ දැකියකි. මෙම දැකීමේ උත්තරීතර භාවය වඩාත් ඉස්මතු ව පෙනෙනුයේ විධිමත් ක්‍රියා මාභීයක් උපයෝගී කර ගැනීමෙන් මුළු මහත් සංසාර පැවැත්මම කෙළවර කළ හැකිය යන ස්වභාවසිද්ධ නිගමනයද ඒ තුළ ගැබ්වී ඇති හෙයිනි.

ප්‍රතිලෝම ක්‍රමයට මුල්තැනදී විග්‍රහ කරතොත් කිවයුත්තේ සියලු දුක් කෙළවර කිරීමේ ආධ්‍යාත්මික ප්‍රයත්නය, ඒ ඒ ප්‍රත්‍යයන්ට සපයා ඇති **ආහාර වර්ජනය කර ප්‍රත්‍යයන් භාමක් කිරීමේ** ක්‍රියාදාමයක් බවයි.⁴ පටිච්චසමුප්පාද ධර්මයේ අගකොටස වන ප්‍රතිලෝම ක්‍රමයට අනුව අවිද්‍යාදී අංගයන්ගේ ක්‍රමික නිරෝධය දැක්වීමෙන් පෙන්නුම් කැරෙනුයේ මෙම ක්‍රියාදාමයයි. එසේද වුවත්, ආ-පස්සට යාමේ බා-දිය ලක්ෂණයෙන් යුතු මේ ක්‍රියාවලියම අනුලෝම ක්‍රමයට ගෙන කුසල් සිත් පරම්පරාවක ප්‍රගතියක් ලෙස සැලකීමද යුක්තියුක්ත බව දැක්වීමට පෙළෙහි සාධක ඇත.

"මහණෙනි, යම්සේ කළ මුද්‍රනක දඩි පොද ඇති වැස්සක් වස්තා කල්හි ඒ දිය පහත් බිම් අනුව ගලා බසින්නේ කළ බැවුම්, පැළි විවර හා කුඩා දිය අගල් පුරවාද, කළබැවුම්, පැළිවිවර සහ කුඩා දිය අගල් පිරුණාහු කුඩා වළවල් පුරවන්ද, කුඩාවළවල් පිරුණාහු මහවළවල් පුරවන්ද, මහවළවල් පිරුණාහු කුඩා ගංගා පුරවන්ද, කුඩා ගංගා පිරුණාහු මහාගංගා පුරවන්ද, මහාගංගා පිරුණාහු මහ සමුද්‍ර පුරවන්ද, එපරිද්දෙන්ම, මහණෙනි, සංස්කාරයෝ අවිද්‍යාව ඇසුර කොට ඇත්තාහ. විඤානය සංස්කාර ඇසුර කොට ඇත්තේය. නාමරූපය විඤානය ඇසුර කොට ඇත්තේය. ඡධායතනය නාමරූප ඇසුර කොට ඇත්තේය. ස්පඨීය ඡධායතනය ඇසුර කොට ඇත්තේය, වේදනාව ස්පඨීය ඇසුර කොට ඇත්තේය, තෘෂ්ණාව වේදනාව ඇසුර කොට ඇත්තේය, උපාදානය තෘෂ්ණාව ඇසුර කොට ඇත්තේය. භවය උපාදානය ඇසුර කොට ඇත්තේය, ජාතිය භවය ඇසුර කොට ඇත්තේය, දුක්ඛය ජාතිය ඇසුර කොට ඇත්තේය, ශ්‍රද්ධාව දුක්ඛය ඇසුර කොට ඇත්තේය. ප්‍රමෝදය ශ්‍රද්ධාව ඇසුර කොට ඇත්තේය, ප්‍රීතිය ප්‍රමෝදය ඇසුර කොට ඇත්තේය, පසුඤ්චය ප්‍රීතිය ඇසුර කොට ඇත්තේය, සුඛය පසුඤ්චය ඇසුර කොට ඇත්තේය, සමාධිය සුඛය ඇසුර කොට ඇත්තේය.

ඇත්තේය, යථාභූතඥාන දඹිනිය සමාධිය ඇසුර කොට ඇත්තේය. නිර්වේදය යථාභූතඥානදඹිනිය ඇසුර කොට ඇත්තේය. විරාගය නිර්වේදය ඇසුර කොට ඇත්තේය. විමුක්තිය විරාගය ඇසුර කොට ඇත්තේය, ආශ්‍රවක්‍ෂය පිළිබඳ ඥානය විමුක්තිය ඇසුර කොට ඇත්තේය.

-උපනිසා සු.සං.නි.2-50

'වඩදිය-බාදිය' ක්‍රියාදාමය වෙනුවට ඉහත දැක්වූ සූත්‍රයේදී අපට හමුවන්නේ පරිපූර්ණත්වය නැතහොත් පාරිශුද්ධිය කරා අනුක්‍රමයෙන් ඉදිරියට යොමුකරවන අන්‍යමේ ධර්ම පරම්පරාවකි. ධර්මයට ගුණපදයක් වශයෙන් යෙදෙන 'මපනයික' යන්නෙන් ප්‍රකට කැරෙනුයේද ධර්මයටම ආවේණිකවූ මේ 'ඉදිරියට පමුණුවන' ගුණයයි. රථචිනිත සූත්‍රාගත කඩිත් කඩ දුවන රථ පෙළෙහි උපමාව (ම.නි.I 368) මෙකී 'ඉදිරියට පමුණුවන ගුණය' රූපකාරීයකින් විදහා පායි. එතරම්ම රූපකාරීවත් නොවෙතත් ඒ හා සමානව සිත්කාවදින ප්‍රකාශයකින් මේ ධර්ම ලක්‍ෂණය ඉදිරිපත් කෙරෙන අයුරු පහත සඳහන් බුද්ධ වචනය තුළින් දැකිය හැකිය.

"මහණෙනි, මෙතෙරින් එතෙරට යාමේ පරමාධිපාධනයෙහිලා ධර්මයෝම ධර්මයන් තුළට ගලායෙත්. ධර්මයෝම ධර්මයන් පරිපූර්ණ කෙරෙත්"

- අං.නි.6-6 පිට

පටිච්චසමුප්පාද ධර්ම නියාමතාව තථතාවක් හා ඉදප්පට්ඨයතාවක් ලෙස සැලකීම තුළින් ගෙනහැර දැක්විය හැකි පෘථුලාචීවත් සහේතුක නිගමන කිහිපයක් ඇත. පළමුකොටම මෙම නියාමතාව පිළිබඳ අවබෝධය යටදැක්වූ පරිදි ලොව පවතින දෘෂ්ටි වාදයන්හි පටලැවීමෙන් වැළකී සිටීමට උපකාර වන අන්දමේ හිතකර ජීවන දඹිනියක් ගොඩනගා ගැනීමෙහිලා ඉවහල් වෙයි. (බලන්න 4 වන පරිච්ඡේදය) එපමණක් නොව, ඇතුළත හා පිටත ඇති සන්නති ස්වභාවය තේරුම් ගැනීම ඥාන සම්ප්‍රයුක්ත උපේක්‍ෂාවකින් යුතු ප්‍රබුද්ධ ආකල්පයකට තුඩු දෙයි. ඒ අනුව සංස්කාර ධර්මයන් අනිත්‍ය වශයෙන්, නිස්සාර වශයෙන්, ශුන්‍ය වශයෙන්, අනාතම වශයෙන් මෙනෙහි කිරීමට ඉඩ සැලසෙයි. කලින් නිත්‍ය වශයෙන් පරිකල්පනය කළ දෙයෙහි හටගැන්ම හා ගෙවීයාම දැකීමෙන් එය අනිත්‍ය බව වැටහෙන්නට වෙයි. එහෙත් මේ සියල්ලටම වඩා කෙනකු තුළ පුදුමාකාර චිත්තන විපලවයක් හටගන්නවන තත්ත්වාවබෝධය නම් මේ සිතාගැනීම් නැතහොත් ආතමාචීකාමී පරිකල්පන (මඤ්ඤානා) නියාම මතසට අරමුණුවන දේවල් (ධම්මා) පැනනගින බවය. 'සිතා ගැනීම' යනු 'දෙයක්' හැටියට

සිතා ගැනීමය. එහෙත් ඒ සිතාලූ දෙය- 'සිතාලුව'- තිඹිරිගෙයි දීම මියයන බිලිදෙකි. වෙනස්වන බව (නානාභාවෝ) විශෝවන බව (විනාභාවෝ) අන්‍යාකාරයකට පත්වන බව (අඤ්ඤාභාවෝ) අනම්‍ය අනිවාසී නීතිය කොට ඇති ලොවක ඒ 'සිතාලූ බිලිදාට' ජීවත්විය නොහැකි හෙයිනි.

'යම් යම් අයුරකින් මඤ්ඤනා කරන්ද, එයින්ම එය අන්‍ය භාවයකට පත්වෙයි. එයම එහි මුසාව වෙයි. මුළාකරන සුළු ළාමක දෙයක් වන බැවිනි.'⁶

බිඳි බිඳියන සුළු (පලොකධමමං) 'දෙයක්' මත පැලපදියම්චීමට තතනන ආත්මසංකල්පයද අනම්‍ය නිර්දය අනිත්‍යතා නීතියට යටත්වීමය. මෙම අවදානම හමුවේ කෙනකු තණභාවෙන් උපාදාන වශයෙන් අල්ලාගෙන 'වෙනත් - දෙයක්' බවට පත්වෙන නමුදු ඒ දෙයද එකී ලෝකනීතියට බිලිවෙයි.

'භවයෙහි ඇලුනාවූ අන්‍යභාවයකට පත්වනසුළු ලෝකයා භවයටම ගැනිවූයේ භවයෙහිම තුටුවෙයි. යමකට තුටු වෙයිද, එය අනතුරකි. යමකට බියවෙයිද එය දුකෙකි.'⁷

තෘෂ්ණා, මාන, දෘෂ්ටි ප්‍රපංචයන්ගේ බලපෑම යටතේ ඉන්ද්‍රියානුසාරයෙන් ලත් දත්තයන් මමන්වයෙන් ගැනීමෙන් භවයක් මවා ගැනීමේ ක්‍රියාදාමය සංසාරගත පුද්ගලයාගේ මනස තුළ නිරන්තරයෙන්ම සිදුවන්නක් බව මෙයින් පෙනීයයි.⁸ මෙකී මමායනය 'තමමයතා' (එයින්ම නිපන් බව) යන පදයෙන් දැක්වෙන අතර එයට ගැනිවූ තැනැත්තා 'තමමයෝ' (එයින්ම නිපන්නා) යනුවෙන් හැඳින්වෙයි. මනෝලෝකය තුළ පැවැත්මක් මවා ගැනීමේ නිරන්තර ක්‍රියාවලියට අයත් සෑම මඤ්ඤානුකූල තමමයතාවක්ම අනිවාර්යයෙන් ජාති-ජරා-මරණ-සෝක-පරිදේව-දුකඛ-දෝමනසස-උපායාසයන්ගෙන් කෙළවර වන්නකි. එබැවින් පටිච්ච සමුප්පාද ධර්මය විනිවිද දකින විදර්ශනාමය අවබෝධය මුළුමනින් සංසාරික අත්දැකීම් සම්භාරය පිළිබඳ තත්ත්වාවබෝධයකට යතුරක් වැන්න. ඒ අනුව ඕනෑම කෙනෙකුට තම සංසාර වක්‍රයේ රහස එහි නිම් වළල්ල වටා කරකැවෙන එක් කුඩා ජීවිත අත්දැකීම් සුළියක් තුළින්ම මතුකර ගැනීමට හැකිවෙයි. තම සංසාර පැවැත්ම නමැති භවනාටකයේ 'දුෂ්ටයාගේ වර්තය' රහ පාත්තේ යළි යළිත් භවයක් මවන ('පොනොහවිකා') ඒ ඒ තැන වෙසෙසින් තුටුවන ('තත්‍ර තත්‍රාභිනන්දනී') තණභාවම බව දැන් ඔහුට ඒත්තු යයි.

කාලය හා අවකාශය පුරා ඉතිරි පැතිර ඇති සාංසාරික ජීවිත රාශිය නමැති පෘථුල විෂය ක්ෂේත්‍රය තුළ තමාගේ සංසාර පැවැත්ම පිළිබඳ-ජීවිතය හා මරණය පිළිබඳ- ගැටළු සමුදාය විසඳා ගැනීමට මෙතෙක් අසාථීක ප්‍රයත්නයක් දැරූ ඔහු, දැන් එම විසඳුම තම මනස තුළම කරකැවෙන අකාලිකවූ සංසාර දියසුළියෙහි ගැබ්වී තිබෙනු දකියි. එහෙයින් ඔහුගේ සියලුම ප්‍රශ්න දැන් පෙළ ගැසී එන්නේ නැවත නැවතත් භවයක් මවාපාන පොනොභවික තණහාව ප්‍රභාණය කිරීමේ උත්කෘෂ්ට කතීව්‍යය දෙසට යොමු කෙරෙන අන්දමිනි. තෘෂ්ණාව හටගැනීමට හේතුවන ප්‍රත්‍ය සමුදාය මතුකර දීමෙන් පටිච්චසමුප්පාද ධර්මය අපගේ සංසාර පුරුදු තුළ ලැගගෙන අනුශය වශයෙන් ගැඹුරටම තැන්පත්වී ඇති මේ ප්‍රචණතාව එතැනින් පන්නා දමීමේ විධිමත් උපක්‍රමයක් අපට පෙන්වා දෙයි.⁹ අවිද්‍යාවට දී ඇති තැන විද්‍යාවට හිමිකර දියයුතුව ඇත. වෙනත් වචනයකින් කිවහොත්, පටිච්චසමුප්පන ධර්මයන් 'දේවල්' හැටියට ගැනීමෙන් ඒවා කෙරෙහි අවධානය යොමු කිරීමේ ප්‍රචණතාවෙන් මිදීම සඳහා ඒ වෙනුවට පටිච්චසමුප්පාද ධර්මතාවම මෙතෙහි කිරීමේ ශික්ෂණයට සිත නතු කළ යුතුවේ. පටිච්චසමුප්පාද ධර්මයේ අංග දොළොසින් එක් එක් අංගයක්ම අනිච්චතාව, සංඛතතාව, පටිච්චසමුප්පනතාව, ක්ෂයවීයන, ගෙවීයන, මැකීයන, නිරුද්ධවීයන, ස්භාවයෙන් යුක්තතාව යට කියන ලදී. 'දේවල්' මෙතෙහි කිරීම වෙනුවට ඒ 'දේවල්' පිළිබඳ ධර්මතාව මෙතෙහි කිරීමේ මැදුම් පිළිවෙත බුදුරජාණන් වහන්සේ විසින් හෙළිකර දෙන ලද දුච්ච ගණයේ මනෝරෝග විකිත්සා විධියක් ලෙස හැඳින්විය හැකිය.

ඒ වනාහි පටිච්චසමුප්පන ධර්ම, ඒවායේ හේතුව විනිවිද දැකීමෙන්ම 'මැකීයාමට', 'නිරුද්ධවීයාමට' සැලැස්වීමේ ක්‍රියාමාගීයකි. එබැවින් පටිච්චසමුප්පාද ධර්මය නමැති ආශී න්‍යායය විදේශිතා වශයෙන් දැකීම යන්නෙන් හේතූන්ගෙන් හටගත් ධර්මයන් (හෙතුප්පභවා ධර්මා, 'හෙතු සමුප්පනතා ධර්මා')¹⁰ පිළිබඳ අවබෝධය මෙන්ම හේතුව (හේතු) පිළිබඳ අවබෝධය ද අදහස් කැරෙයි. 'මෙය ඇතිකල්හි මෙය වෙයි. මෙහි හටගැනීමෙන් මෙය හටගනියි. මෙය නැතිකල්හි මෙය නොවෙයි. මෙහි නිරුද්ධවීමෙන් මෙය නිරුද්ධවෙයි'. යන මූලධර්මය විනිවිද දකින විදේශිතාව ද්‍රව්‍යසාංග පටිච්චසමුප්පාද ධර්ම රටාව තුළට ගැඹුරින් ගැඹුරට යෙත්ම පාට සේදී යාමක් වැනි 'වි-රාගයක්' සිදුවේ. අනුලෝම- ප්‍රතිලෝම වශයෙන් වියන ලද්දක් මෙන් පෙනෙන පටිච්චසමුප්පාද ධර්ම රටාව සකස්වී ඇති ප්‍රත්‍ය ධර්මයන්ගේ ක්ෂයවීම ඒ මගින් කෙනෙකුට ප්‍රත්‍යක්ෂ කරගත හැකිවෙයි.¹¹

අනිත්‍යතා ධර්මයෙහි සත්‍යතාව මෙසේ සවකීය අත්දැකීම් කෝච තුළින්ම පිරික්සා බැලිය හැකිවෙයි. ඒ වනාහි ලෝකයේ හටගැනීම හා ගෙවියාම තම ආයතන හය තුළින්ම ප්‍රත්‍යක්ෂවන විශද විපුල සාමන්ත දර්ශනයකි.¹² උදාන පාලියෙහි දැක්වෙන පරිදි බුදුරජාණන් වහන්සේ සම්බෝධිලාභයෙන් අනතුරුවම පටිච්ච සමුපපාද ධර්මය අනුලෝම වශයෙනුත්, ප්‍රතිලෝම වශයෙනුත්, අනුලෝම ප්‍රතිලෝම වශයෙනුත්, මෙනෙහි කිරීමේ අදහස මේ අනුසාරයෙන් තේරුම් ගත හැකිය. ප්‍රත්‍ය ධර්මයන්ගේ සමුදය හා නිරෝධය පිළිබඳ මේ විනිවිද යන දර්ශනය, ඒකාන්ත අසතිත්වය, ඒකාන්ත නාසතිත්වය, ඒකත්වය, නාන්තත්වය, ආදී අන්තගාමී දෘෂ්ටිවාද සම්බන්ධ විවිකිච්ඡා දුරලන මධ්‍යස්ථ බවකට පමුණුවන අතර එහිදු තොරදා අනිශ්‍රිත බවට පත්වෙයි. 'දෙයක්' ලෙස පරිකල්පනය කිරීම, නිමිති ගැනීමේ පුරුද්ද, ගෙවියාමෙන් තෘෂ්ණාවට අල්ලා ගැනීමට දෙයක් නැතිවෙයි. තෘෂ්ණාවේ පෙළඹීමෙන් සිදුවන තමමයතාව වෙනුවට 'තථතා' නම්වූ ධර්මනියාමතාව පිළිබඳ විරාගී අනුපසස්නාවකට සිත නැඹුරු වෙයි. මේ විතත විමුක්තිය හා සමඟම අටලෝ දහමට අනුව පවතින ලෝකය කෙරෙහි දක්වන ආකල්පය 'තාදිතාවක්' - 'අතමමයතාවක්' - බවට පත්වෙයි. එවැන්නෙක් 'එසේවූ කෙනෙක්' එහෙවූ කෙනෙක්' යන අරුත් ඇති 'තාදී', 'තාදියො' යන උපපදවලින් හැඳින්විය යුත්තෙක් වෙයි.

පසයන මාරං අභිභුය්‍ය අන්තකං
 යො ව චුඨී ජාතිකඛයං පධානවා
 යො තාදියො ලොකවිදු සුමෙධො
 සබ්බෙසු ධමෙසු අතමමයො මුනි

-අං.නි.1-270 පිට

"මාරයා මැඩ, අන්තකයා ජයගෙන, උත්කෘෂ්ට වීඨිවත් යමෙක් උපතේ ක්‍ෂයවීම සපයීමකළේද ඒ 'එසේවූ', ලෝකය දත්, නැණවත් මුනිවරයා හැමදෙයක් පිළිබඳවම, 'අතමමය' නම් වූ නොඇලුන සවභාවයෙන් යුක්තය."

'තාදී' පුද්ගලයාගේ ආකල්පය තුළ අවල ස්ථාවර බවක් හා සුඛනමය ඔරොත්තු දීමේ හැකියාවක් අසාමාන්‍ය ලෙස සංකලනය වී ඇත. පුහුදුන් පුහුලා මෙහි පරස්පර විරෝධී බවක් දකින්නේ ඔහු නිතරම ස්ථාවර බව පිළිබඳ සංකල්පය කිසියම් දෘෂ්ටි කෝණයක් හා සම්බන්ධ වූවක් ලෙස පිළිගෙන තිබෙන නිසාය. දෘෂ්ටි කෝණයක් නොමැති වීම, ස්ථාවරයක් නොගැනීමක්, වපල බවක්, ලෙස සලකන ඔහු දෘෂ්ටිකෝණයකින් තොර ස්ථාවර බවක් ගැන සිතා ගැනීමට පවා අපොහොසත් වෙයි. එනමුත් බුදුරජාණන් වහන්සේ යථාතත්ත්වය එයට හාත්පසින්ම වෙනස්බව හෙළිකොට වදාළහ.

(අ) නිශ්‍රිතයාට (යමක් මත රඳා සිටින්නාට) සලිතයක් ඇත. අනිශ්‍රිතයාට සලිතයක් නොමැත. සලිතයක් නැති තැන සන්සුන් බවක් ඇත. සන්සුන් බවක් ඇති තැන නැඹුරුවීමක් නැත. නැඹුරුවීමක් නැති තැන ඒමක් සහ යාමක් නැත. ඒමක් සහ යාමක් නැති තැන චුතියක් සහ උත්පත්තියක් නැත. චුතියක් සහ උත්පත්තියක් නැති තැන 'මෙහිත්' නැත 'එහිත්' නැත ඒ දෙක අතරකුත් නැත. මෙයම දුකෙහි කෙළවරයි.

-උදා.බු.නි1-294 ම.නි.3-542 පිට සං.නි.4-130

(ආ) අනිශ්‍රිතයා නොසැලෙයි. නිශ්‍රිතයා උපාදාන වශයෙන් අල්වා ගනිමින් 'මෙසේ' බවක් හා 'අන්සේ' බවක් අතර ඇති සංසාරය නොඉක්මවයි. නිශ්‍රය නමැති රඳනා තැන්වල ඇති මහත් අනතුරුදායක බව නම්වූ මේ ආදීනවය දන, අනිශ්‍රිතව (නොරඳා) අනුපාදානව (අල්වා නොගෙන) සතිමත්ව හික්කුව හැසිරෙන්නේය.

-අවයනානුපසානා සු.නි.234-5

ඉහත දක්වූ නදී උපමාවට අනුව (බලන්න:6 වන පරිච්ඡේදය) සුහුදුන් සුභුලා සොබාදහම් නදියේ වේගයෙන් ගලාබස්නා ජලපහරට හසුව තම 'ආත්මය' ගසාගෙන යනු දක සිතට එන ධම්මාරම්මණයන් 'දේවල්' වශයෙන් අල්ලා ගැනීමට පෙළඹෙයි. වේගයෙන් ඇදීයන ඒ සිතිවිලි ධාරාවෙහි තණ්හා-මාන-දිට්ඨි වශයෙන් එල්බගෙන එහි රැඳීසිටීමට ඔහු උත්සාහ දරණ නමුදු ඒ සෑම ප්‍රයත්නයක්ම නිෂ්ඵල වෙයි. අනිත්‍යතා ප්‍රවාහයෙන් 'ආත්මය' බේරා ගැනීමට දරණ ඒ හැම ප්‍රයත්නයක්ම නිශ්චිත මානසික ප්‍රතික්‍රියා පඬුකියකින් කෙළවර වේ. තම සිතැති අනුව තෝරා වෙන්කරගත් සිතාලූ දෙය ආත්මය ලෙස හඳුනාගත් මොහොතේ සිට (එනම්, මඤ්ඤනාව) එයින් ගිලිහී යාම හෝ චුතවීම පිළිබඳ බිය තුළින් වකිතයක්-වලිතයක්-හටගනියි. 'නති' නම්වූ නැඹුරුවීම, පැවැත්මට මහ දක්වන අරුතින් 'හවනෙත්ති' නම් වූ තණ්හාවෙන් උසිගන්වන ලදුව නොදත් අනාගතයක් දෙසට දිගු කැරෙන අත්‍යධර්මයක් වැන්න. 'ඒම' සහ 'යාම' යනු 'තමා' ලෙස හඳුනා ගැනීමේ අනන්‍යතා දෘෂ්ටි කෝණයට සාපේක්ෂව ගත් සංකල්ප දෙකක් පමණි. තමාගේ වකීමාන අනන්‍යතාවක් මතුවට ලබාගත හැකි ලෙස හඟින හව තත්ත්වයන් අතර සම්බන්ධතාවක් මේ අයුරින් ඇතිවූ නිසාම එහි නිසඟිසිඳු ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන් නියතාච්චත් චුතියක් සහ උත්පත්තියක් ඒ අනුවම ඇතිවෙයි. ඒ හා සමගම සාපේක්ෂක ප්‍රඥානි මාභී වශයෙන් 'මෙහි', 'එහි' සහ 'අතරමැද' ඇදී එනු ධම්මාවයි. සංසාර වක්‍රයේ නිම් වළල්ල මත කරකැවෙන එක් එක් මොහොතකට

සීමාවූ ජීවන අත්දැකීම් නමැති අනුවක්‍රාවලිය ගැන සලකා බැලුවත්, කාලය හා අවකාශය තුළ පෙරළියන මහා සංසාර චක්‍රය ගැන සලකා බැලුවත්, මේ මුළු මහත් ක්‍රියාදාමය 'මෙසේ බවක්' (ඉපද්භාව) හා 'අත්සේ බවක්' (අඤ්ඤාභාව) අතර පවත්නා කෙළවරක් නැති මාරුවීම් රැසක් පමණි.¹³

බිඳි බිඳී යන පදනමකින් යුතු නිශ්‍රයයන් මත රඳාසිටීමේ අවදානම් බව දකින තාදී පුද්ගලයා කිසිවක් අල්ලා නොගනියි. කිසිවක් එල්බ නොගනියි. ඔහු හැම සථාවරයක්ම අතහැර ඇති අතර (බලන්න: කාළකාරාම සූත්‍රය) ඒ අත හැරීම තුළින්ම පලුදු නොවන අතරමේ සථීරත්වයක පදනමක් මතු කරගෙන ඇත. ඔහු දිනාගත් චිත්ත විමුක්තිය අකෝප්‍ය, ගිලිහී නොයන එකක් වන්නේ එය ලාභ-අලාභ-අයස-යස-නිඤා- පසංසා-සුඛ-දුක්ඛ යන අටලෝදහම හමුවේ ඇලීම්(අනුරෝධ) ගැටීම්(විරෝධ) දෙකින් තොරව පවතින බැවිනි. (අං.නි.5-20 පිට)

"ඇවැත්නි, මෙසේ මැනවින් විමුක්තවූ සිත් ඇති මහණහට ඇසින් දකයුතු බොහෝ රූප ඇස් හමුවට එක් ඔහුගේ සිත මැඩගෙන නොසිටී. ඔහුගේ සිත එයින් මිශ්‍ර නොවූයේ සථීරව නොසැලෙන බවට පැමිණියේ වෙයි. එහි ගෙවියාම අනුපසස්‍යනා වශයෙන් දකින්නේය. කණින් දකයුතු බොහෝ ශබ්ද....නැහැයෙන් දකයුතු බොහෝ ගඳ-සුවඳ .... දිවෙන් දකයුතු බොහෝ රස.....කයින් දකයුතු බොහෝ ස්පර්ශී කළයුතු දේ..... මනසින් දකයුතු බොහෝ ධර්මමණ මනස හමුවට එක් ඒවා ඔහුගේ සිත මැඩගෙන නොසිටී. ඔහුගේ සිත එයින් මිශ්‍ර නොවූයේ සථීරව නොසැලෙන බවට පැමිණියේ වෙයි. එහි ගෙවියාම අනුපසස්‍යනා වශයෙන් දකියි".

-අං.නි.5-456

කාළකාරාම සූත්‍රයේදී බුදුරජාණන් වහන්සේ "මහණෙනි, මෙසේ තථාගත තෙම දුටු, ඇසූ, දනුන, දනගත්, දෙයෙහි **එසේවූ සේම එසේමය**" යනුවෙන් ප්‍රකාශකළේ විමුක්ත පුද්ගලයාගේ මේ අනාශ්‍රව සිත සම්බන්ධයෙනි.

සථාවරත්වය පිළිබඳ සංකල්පය සාමාන්‍යයෙන් අනම්‍ය දඩ් බවක් හඟවන නමුදු එක්තරා අථීයකින් තාදී පුද්ගලයා තුළ සුඛනම්‍යතාවක් හා ඔරොත්තු දීමේ ශක්තියක් ඇතැයි කිවහැකිය. එකී ගුණංග දෙකට 'තාදී' යන උපපදයෙහි ගැබ්ව ඇති අථීනතරයන් අතර වැදගත් තැනක් ලැබේ. තදී උපමාව යළි ඉදිරියට ගතහොත් කිවයුතු වන්නේ තාදී පුද්ගලයා එකී

වේගයෙන් ගලා බස්නා සෑඬ පහරින් මිදී ඇත්තේ ආත්මය හා ආත්මයට නිශ්‍රයවශයෙන් ග්‍රහණය කරගත් දේවල්ද අත හැරීමෙන්ම බවය. මෙය විරෝධාභාසයක් ලෙස පෙනීයන්නේ මෙහිදී ඔහු කළ එකම දෙය 'ආත්ම' භ්‍රාන්තියෙන් මිදී සත්‍ය තත්වයට අනුකූල වීමය. ඉහත දක්වූ පරිදි තම ආත්මය බේරා ගැනීමේ අටියෙන් ගං ඉවුරෙහි හටගත් දුබල තණපඳුරු ආදියෙහි එල්බ ගැනීමට ඔහු පෙළඹුණේ මේ විපරීත හැඟීම නිසාය. පැවැත්මක් පිළිබඳ මානස නැතහොත් 'භවය' හුදෙක් මේ එල්බ ගැනීමෙහිම ප්‍රතිඵලයකි. 'උපාදාන පචයා භවො'. ජාති ජරා මරණ යන මිනුම් විධිද එයටම සාපේක්ෂව පැවතුණි. අනිත්‍ය දුඃඛ අනාත්ම යන ත්‍රිලක්ෂණයේ සත්‍යතාව විනිවිද දැකීමෙන් තාදී පුද්ගලයා යටකී මිනුම්වලට ප්‍රකට නිදහ්නවන අක්මලෝකධර්මයට අනුරූපව හැඩගැසී ඇත. අටලෝදහමට ඔහු කම්පා නොවන්නේ භවයට මග පාදන තණභාව ඔහු විසින් මුළුමනින්ම කපා හැර ඇති බැවිනි. ('උච්ඡින්නභවනෙතනිකො'- බ්‍රහමජාල සු.දී.නි.1-80

"යම් තැනක සිටියහුට මඤ්ඤනා උතුරා යෑම් නොපවතීද, මඤ්ඤනා උතුරා යෑම් නොපවතින කල්හි මුනිවරයා ශාන්ත යයි කියනු ලැබේ." යනුවෙන් කියන ලදී. එය කුමක් සඳහා කියන ලදද? මහණ, 'වේම්' යනු සිතා ගැන්මකි.(මඤ්ඤිතයකි) 'මේ මම වේම්' යනු සිතා ගැන්මකි. 'වන්නෙම්' යනු සිතා ගැන්මකි. 'නොවන්නෙම්' යනු සිතා ගැන්මකි. 'රූපී වන්නෙම්' යනු සිතා ගැන්මකි. 'අරූපී වන්නෙම්' යනු සිතා ගැන්මකි. 'සඤ්ඤී වන්නෙම්' යනු සිතා ගැන්මකි. 'අසඤ්ඤී වන්නෙම්' යනු සිතා ගැන්මකි. 'නෙව සඤ්ඤීනාසඤ්ඤීවන්නෙම්' යනු සිතා ගැන්මකි. මහණ, සිතාගැන්ම රෝගයකි. සිතාගැන්ම ගඩුවකි. සිතාගැන්ම කටුවකි. මහණ, සියලු සිතාගැනුම් ඉක්මවීමෙන්ම මුනිවරයා ශාන්ත යයි කියනු ලැබේ. මහණ, ශාන්තවූ මුනිතෙම නූපදී, නොදිරයි. නොමියෙයි. කෝප්‍ය නොවෙයි. නොවෙහෙසෙයි, මහණ, යම් කරුණකින් උපදීද, එකරුණ ඔහුට නැත. නූපදනේ කිම දිරනේද? නොදිරනුයේ කිම මියෙන්නේද? නොමියනුයේ කිම කෝප්‍යවේද? කෝප්‍ය නොවන්නේ කුමක් හෙයින් වෙහෙසෙන්නේද?

යම් තැනක සිටියේ මඤ්ඤනා උතුරා යෑම් නොපවතීද, මඤ්ඤනා උතුරා යෑම් නොපවතින කල්හි මුනිවරයා ශාන්ත යයි කියනු ලැබේ. යනුවෙන් යමක් කියන ලදද එය මෙකරුණ සඳහා කියන ලදී. ...

-ධාතුච්ඡිදාන සු.ම.නි.3-508

පාදක සටහන්:

1. සසඳන්න: 'යථාභුතඤ්ඤාණදසසන' - ඇති සැටි දැනුම හා දැකුම
2. මේ ධර්මතාව වඩාත් පැහැදිලිව නිර්දේශය සුත්‍ර ප්‍රදේශ සංයුත් සහියේ නිදාන සංයුත්තයේ ගහපතිවග්ගයේ එයි:
'ඉමසමිං සති ඉදං හොති, ඉමසසුපපාදා ඉදං උපපජ්ජති. අවිජ්ජාය සති සංඛාරා හොන්ති, සංඛාරෙසු සති විඤ්ඤාණං හොති.'
- සං.නි.2-100 පිට
මෙය ඇතිකල්හි මෙය වෙයි. මෙය ඇතිවීමෙන් මෙය ඇති වෙයි. අවිද්‍යාව ඇති කල්හි සංස්කාරයෝ වෙත්. සංස්කාර ඇති කල්හි විඤානය වෙයි- ආදී වශයෙනි.
3. 'කුතො සරා නිවත්තනති- ක්‍ෂප් වට්ඨං න වට්ඨති
කොතැනින් දියවැල් නවති දෝ - දියසුළු කොහි නොම කැරකේදෝ
-සං.නි.1-30 පිට
4. බලන්න: මැදුම් සහියේ මහාතණ්ඤාසංඛය සුත්‍රය - ම.නි.1-610
5. සසඳන්න: "..... මහණෙනි, සමමා දිට්ඨිය ඇත්තාට සමමා සංකප්පය ඇතිවෙයි. සමමා සංකප්පය ඇත්තාට සමමා වාචා ඇතිවෙයි. සමමා වාචා ඇත්තාට සමමා කමමන්තය ඇතිවෙයි. සමමා කමමන්තය ඇත්තාට සමමා ආර්ථිය ඇතිවෙයි. සමමා ආර්ථිය ඇත්තාට සමමා වායාමය ඇතිවෙයි. සමමා වායාමය ඇත්තාට සමමා සතිය ඇතිවෙයි. සමමා සතිය ඇත්තාට සමමා සමාධිය ඇතිවෙයි. සමමා සමාධිය ඇත්තාට සමමාඤ්ඤාණය ඇතිවෙයි. සමමාඤ්ඤාණය ඇත්තාට සමමා විමුක්තිය ඇතිවෙයි."
-මහාවනාර්සක සු.ම.නි.3-218
6. යෙන යෙන හි මඤ්ඤන්ති - තතො තං හොති අඤ්ඤාප්ථා
තං හි තස්ස මුසා හොති - මොසධමමං හි ඉත්තරං
-සු.නි.ගා.760
7. අඤ්ඤාප්ථාභාවී භවසන්තො ලොකො භවපරෙතො භවමෙවාහිනන්ති
යද්ධිනන්ති තං භයං - යස්ස භායති තං දුක්ඛං
-නන්ද වග්ග උදා. ඩු.නි.1.192

8. මහණෙනි, වදුරෙක් මහවනයෙහි හැසිරෙනුයේ යම්සේ අත්තක ඵල්බ ගනීද, එය මුදා අනිකක ඵල්බ ගනීද, එය මුදා අනිකක ඵල්බගනීද, එසෙයින්ම, මහණෙනි යමක් සිත යයිද, මනස යයිද, විඤ්ඤාණය යයිද කියනු ලැබේද එය රැයෙහිද දවල්හිද අනෙකක්ම උපදී අනෙකක්ම නිරුද්ධවෙයි.

මහණෙනි, එහිලා ඇසූ පිරු තැන් ඇති ආසි ශ්‍රාවක තෙමේ පටිච්චසමුප්පාදයම මනාකොට නුවණින් මෙනෙහි කරයි:

මෙය ඇතිකල්හි - මෙය වෙයි

මෙය ඇතිවීමෙන්- මෙය ඇතිවෙයි.

මෙය නැතිකල්හි - මෙය නොවෙයි

මෙය නැතිවීමෙන්- මෙය නැතිවෙයි.

-එනම්, අවිද්‍යා ප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාරයෝ වෙත්. සංස්කාර ප්‍රත්‍යයෙන් විඤානය වේ..... මෙසේ මේ දුක්ඛයේ හටගැන්ම වෙයි.

අවිද්‍යාවගේම නිරවශේෂ විරාගයෙන් නිරුද්ධවීමෙන් සංස්කාර නිරෝධය වේ. සංස්කාර නිරෝධයෙන් විඤාන නිරෝධය වේ..... මෙසේ මේ හුදු දුක්ඛයේ නිරෝධය වේ.

-සං.නි. 2-148

9. දෙවන ආසිසත්‍යය වන 'දුක්ඛ සමුදය' ඇතැම්විටෙක කෙලින්ම තණ්හාව හැටියටත්, ඇතැම් විටෙක පටිච්ච සමුප්පාද ධර්මය, ලෙසත් හඳුන්වා තිබීම සැලකිය යුතු කරුණකි. (නිදසුන් සං.නි.2-16 අං.නි.1.316)

මෙයින් ගම්‍යවනුයේ පටිච්චසමුප්පාද ධර්මය තෘෂ්ණාවගේ බුද්ධිපක්‍ෂයේ 'සහකාරයා' වන අවිද්‍යාව දක්වා දිවෙන ප්‍රත්‍යයසමුදාය හෙළිකර දෙමින් තෘෂ්ණාවට මූලික වූ හේතූන් පැහැදිලි කර දෙන ධර්මයක් බවයි.

10. යෙ ධම්මා හෙතුපපභවා - තෙසං හෙතුං තථාගතො ආහ

තෙසඤ්ඤා යො නිරොධො - එවංචාදී මහාසමණො

-මහා.1 86

'හේතුවකින් හටගත් යම් ධර්ම වේද, ඒවායේ හේතුව තථාගතයන් වහන්සේ වදාළහ. ඒවායේ යම් නිරෝධයක් වේද (එයද වදාළහ) මහාශ්‍රමණයන් වහන්සේ මෙවැනි ඉගැන්වීම් ක් කරන කෙනෙකි.'

අසුසඪි සවාමීන්වහන්සේ විසින් බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ඉගැන්වීම්වල අභිසාරය සම්පිණ්ඩනය කොට උපනිස්ස පරිබ්‍රාජකයා (එනම්, පසුකලෙක අග්‍රශ්‍රාවක ප්‍රඥාවෙන් අගතැන්පත් සාර්පුත්ත මහරහතන් වහන්සේ)

වෙත ඉදිරිපත් කළ මේ ගාථාව මෙහිලා සැලකිය යුතු වෙයි. උපතිසුස සහ කෝලිත (එනම්, පසුකලෙක අග්‍රග්‍රාවක මහා මොගගලොන මහ රහතන් වහන්සේ) යන දෙදෙනාම මේ ගාථා ධර්මය ඇසීමෙන් සෝචන්ඵලය ලබාගත්තේ 'විරජං චිතමලං ධම්මකුඤ්ඤං උදපාදි' යනුවෙන් හැඳින්වෙන කෙලෙස් දුට්ඨි, කෙලෙස් මල, රහිත දහම් ඇස පහළවීම (එනම්, පට්ඨ සමුප්පාද ධර්මය දැකීම) එපමණකින්ම ඔවුන් තුළ සිදුවූ බැවිනි.

ධම්මපදධාකථාවට අනුව (අගගසාවකවත්ථු) යටකී ගාථාව ඇසීමට පෙරාතුවම උපතිසුස කෝලිත දෙදෙනා තමන් නරඹමින් සිටි 'ගිරගසමජ්ජ' නම් වූ සන්දර්ශනයක් තුළින් සසර කලකිරීමට හේතුවන කිසියම් හිතකර මානසික විප්ලවයක් අත්දැක තිබුණි. විඤාන මැජ්ඣික දැක්මේ වේදිකාව පිටුපස වැඩ කට්ටලය පිළිබඳව වූ මේ මූලික විනිවිද දැක්ම බුදුරජාණන් වහන්සේගේ දහම් පණිවිඩය පිළිගැනීමට උචිත මානසික වාතාවරණයක් ඔවුන් තුළ සකස් කරනට ඇතැයි කිවහැකිය.

- 11. යදා හවෙ පාතුවනනි ධම්මා
 ආතාපිනො කධායතො බ්‍රාහ්මණසුසු
 අථසුසු කඩධා වපයනනි සබ්බා
 යතො බයං පට්ඨයානං අවේදි
 -උදා.බු.නි.1.132

යම් විටෙක කෙලෙස් තවන වීඨියෙන් ධ්‍යාන වඩන්නාවූ බ්‍රාහ්මණයාහට ධර්මයෝ පහළවෙත්ද, එවිට ඔහුගේ සියලු සැක දුරුවයේ, මක්නිසාද යත් ඔහු ප්‍රත්‍යයන්ගේ ක්‍ෂයවීම අවබෝධ කරගත් බැවිනි.

- 12. ඡසු ලොකො සමුප්පනෙනා
 ඡසු කුබ්බනි සන්ථවං
 ඡනනමෙව උපාදාය
 ඡසු ලොකො විහක්ඛන්ති
 -සං.නි.1.76

හයෙහි ලොව උපනේ
 හයෙහිම ඇසුර සොයනේ
 හය දඩ් ලෙස ගෙනේ
 හයෙහිමය ලොව වෙහෙසවිඳිනේ

13. මෙකී මූලධර්මය ජීවිතය හා මරණය පිළිබඳ ප්‍රශ්නය විසඳා ගැනීමට ප්‍රායෝගික වශයෙන් උපකාර කරගත් අවස්ථාවක් ඡනෙනාවාද සූත්‍රයේ එයි. (ම.නි.3.542. සං.නි.4-130) මෙහි සඳහන් අන්‍යමට දැඩිලෙස රෝගාකූරව සියදිවි නසා ගැනීමට සිතමින් සිටි ඡනන ස්වාමීන් වහන්සේට මහාවුන්ද ස්වාමීන් වහන්සේ බුද්ධ දේශනාවෙහි එන විරාගයට තුඩු දෙන මෙම දේශනාකොටස (එනම් ඉහත උපුටා දැක්වූ ඡේදය) මෙතෙහි කරන මෙන් උපදෙස් දුන්න. ඡනන තෙරුන් වහන්සේ සැරියුත් ස්වාමීන් වහන්සේට නිසැක වශයෙන් ප්‍රකාශ කළ පරිදි ඒ වන විටත් උන්වහන්සේගේ විරාගී බව උසස් මට්ටමකට පත්වී තිබුණි. දිවිහානිකර නොගන්නා මෙන් සැරියුත් ස්වාමීන් වහන්සේ කළ ඇවිටිලිද නොතකා උන්වහන්සේ සිය දිවි නැතිකරගත් නමුදු මරණයට පෙර අර්භ්‍යචය ලබාගැනීම හේතු කොටගෙන බුදුරජාණන් වහන්සේ උන්වහන්සේගේ එම ක්‍රියාව නිරවද්‍ය යයි ප්‍රකාශ කළහ. ව්‍යවහාර බුද්ධියට අනුව විග්‍රහ කරතොත් කථාපුවතෙහි විප්ලවීය විපරිතබවක් ඇත. මේ කථා පුවත ධර්මයෙහි ඉතාමත්ම සියුම් තැනක් කෙරෙහි අප අවධානය යොමුකරවන්නක් බව පෙනේ. එහෙත් යටකී දේශනා පාඨයේ ගැඹුරු දෘෂිනික අභිසම්මුදාය නිසි ලෙස අගය කරනහොත් මේ කථාපුවත යටත් පිරිසෙයින් එතරම්ම විපරිත නොවන්නක් ලෙස කෙනෙකුට වැටහීයාමට ඉඩ තිබේ. මක්නිසාද යත්, මාරයාගේ ග්‍රහණයෙන් මිදීයාමට කළ දුලිභ ගණයේ අවසාන ප්‍රයත්නයකින් ඡනන ස්වාමීන් වහන්සේ මරණයට යටත් වූ ලෙසක් පෙනෙන්නේ ඇත්ත වශයෙන්ම උන්වහන්සේ මාරයා යටපත් කොට මරණය ජයගත් බැවිනි.

9. සංකල්පයන්ගේ සාරය

විකල්පවාදය විජයා දක්ම තුළ සංකල්පයන්ගේ රහස්‍යම ප්‍රධාන තැනක් ගනියි. ඒවායේ බලපෑම කෙතෙක් පෘථලද යත් සත්‍යගවේෂී වින්තකයා පවා තම ගවේෂණයෙහිලා සංකල්ප ප්‍රමාණ කරගත නොහැකි බව දන දනක් මුළුමනින්ම ඒවායින් අත්මිදී සිටීමට අපොහොසත් වෙයි. මානසික ජීවිතය තුළ කෙරෙන සෑම ගනුදෙනුවකදීම සංකල්ප වලංගු කාසි මෙන් භාවිතා කැරෙයි. සත්‍ය ගවේෂකයාට ඒවායේ ප්‍රභවය ගැන සැක ඇති විය හැකිය. එනමුත් අකැමැත්තෙන් වුවද ඒවායේ ප්‍රායෝගික අගය පිළිගැනීමට ඔහුට සිදුවේ.

යට දක්වූ පරිදි පටිච්චසමුප්පාද ධර්මය සහ පටිච්චසමුප්පන්න ධර්ම අතර වෙනස පැහැදිලි කරදීමෙන් බුදුරජාණන් වහන්සේ සංකල්ප පිළිබඳ ප්‍රශ්නය විසඳීමට මැදුම් පිළිවෙතක් ඉදිරිපත් කළහ. ප්‍රතිත්‍යසමුත්පන්න ධර්ම වශයෙන් ගත් කල සංකල්ප ප්‍රතිත්‍ය සමුත්පාද ධර්මතාවටම නිදහිත වන බැවින් ඒවායේ ප්‍රායෝගික වටිනාකම එයින්ම පිළිගැනෙයි. එසේද වුවත් අත්‍යවශ්‍යව ඇත්තේ එකී ධර්මතාව විදසුන් ඇසින් විනිවිද දැකීම බව බුදුන් වහන්සේ පෙන්වා දුන්හ. ධර්මතාව පරිපූර්ණ වශයෙන් 'නි-දහිතය' කිරීමෙන් තම කාසි භාරය ඉටු කළ සංකල්පයෝ එම විදහිතාමය ප්‍රඥා ප්‍රභාව තුළම 'නිෂප්‍රභා' විය යුතු වෙත්.

සංකල්ප මගින් ඉටුකරගත හැකි උසස් පරමාථයක් ඇතැයි පිළිගැනීම සංකල්පය විමුක්ති සාධනයෙහි පුරෝගාමියකු බවට පත්කරන පරිවර්තනාත්මක දෘෂ්ටිකෝණයකි. ඒ වනාහි අත්‍යගාමීවූ ආධ්‍යානශ්‍රාහි ආකල්පයන් අඤ්ඤාවාදී ආකල්පයන් විශිෂ්ට ලෙස ඉක්මවා යන ඉදිරි පියවරකි. බුදු දහමෙහි එන 'ධමම' යන වචනය 'දෙය' 'සංසිද්ධිය' 'මනාරම්මණය' 'සංකල්පය', 'දේශනාව' ආදී විවිධාථී දනවන පදයක් වී ඇත්තේද එනිසාමය. සංකල්පයෙහි දැඩිව එල්ල ගැනීමෙන්ද, එයින් "ඇඟ බේරා ගැනීමට" දැනීමෙන්ද වැළකී බුදුරජාණන් වහන්සේ එහි යථාථය ගැඹුරින් විනිවිද දැක, සත්‍යය හා විමුක්තිය සොයා යන්නකු විසින් සාථික ලෙස උපයෝගී කරගත හැකි යම් යම් ගුණ විශේෂයන් ඒ තුළින් ඉස්මතු කර දක්වූහ. එක් අවස්ථාවකදී උන්වහන්සේ හැම දෙයකම හටගැනීම, පැවැත්ම හා පරමාථය පිළිබඳව අත්‍යනිවිච්ච පරිබ්‍රාජකයින් විසින් නැඟිය හැකි ප්‍රශ්න මාලාවකට පිළිතුරු දිය යුතු ආකාරය ගැන හිඤ්ඤාත් වහන්සේලාට කල් තබාම උපදෙස් දී වදාළහ.

නම: "ඉදින්, මහණෙනි, අන්‍යතීර්ථික පරිබ්‍රාජකයෝ මෙසේ ප්‍රශ්න කරත්

- 'ඈචුත්ති, හැම දෙයකම මූල කුමක්ද?
- හැම දෙයකම හටගැන්ම කොතැනද?
- හැම දෙයක්ම පැනනගින්නේ කොතැනින්ද?
- හැම දෙයක්ම යොමුවී ඇත්තේ කොතැනටද?
- හැම දෙයකටම ප්‍රමුඛ වන්නේ කුමක්ද?
- හැම දෙයකටම අධිපති වන්නේ කුමක්ද?
- හැම දෙයකින්ම එතරවීම කොතැනද?
- හැම දෙයකම හරය කුමක්ද?
- හැම දෙයක්ම ගලා බසින්නේ කොතැනටද?
- හැම දෙයකම අවසානය කුමක්ද?

මහණෙනි, මෙසේ ප්‍රශ්න කරනු ලැබූ නුඹලා ඒ අන්‍යතීර්ථික පරිබ්‍රාජකයින්ට මේ අයුරින් පිළිතුරු දෙව්.

- 'ඈචුත්ති, හැම දෙයකම මූල ඡන්දයයි.
- හැම දෙයකම හටගැන්ම මෙනෙහි කිරීමයි.
- හැම දෙයක්ම පැනනගින තැන ස්පඨියයි.
- හැම දෙයක්ම යොමු වී ඇත්තේ වේදනාවටයි.
- හැම දෙයකටම ප්‍රමුඛ වන්නේ සමාධියයි.
- හැම දෙයකටම අධිපතිවන්නේ සතියයි
- හැම දෙයකින්ම එතරවන තැන ප්‍රඥාවයි.
- හැම දෙයකම සාරය විමුක්තියයි.
- හැම දෙයක්ම ගලා බසින්නේ අමාත්‍යවයටයි.
- හැම දෙයකම අවසානය නිවනයයි.

මහණෙනි, මෙසේ ප්‍රශ්න කරනු ලැබූ නුඹලා ඒ අන්‍යතීර්ථික පරිබ්‍රාජකයින්ට මේ අයුරින් පිළිතුරු දෙව්."

-අං.නි.6.190

මෙහිදී බුදුරජාණන් වහන්සේ 'ධම්ම' යන විවිධාථී දනවන පදය යොදාගෙන ඇති අතර සන්දර්භයට අනුව ප්‍රායෝගිකව ගත් කල එය 'දේවල්' යනුවෙන් පරිවර්තනය කළ හැකිය. එනමුත් එයින් අදහස් කැරෙනුයේ සිතිවිලි හා සංකල්ප බව පහත දැක්වෙන ප්‍රශ්නෝත්තර මාලාවෙන් පැහැදිලිව පෙනී යයි. මේ ප්‍රශ්නෝත්තර මාලාවෙන් නිරූපනය වන්නේ ඉහත දැක්වූ බුද්ධ දේශනාව පිළිබඳව සමීඝ්ඨ ස්වාමීන් වහන්සේගේ අවබෝධ මට්ටම පිරික්සා බැලීමට සාරපූජක ස්වාමීන් වහන්සේ දැරූ ප්‍රයත්නයකි.

"සමීඤ්ඤි, කුමක් අරමුණු කරගෙනද පුරුෂයකුට සංකල්ප විතර්ක ඇතිවන්නේ?"

"ඥාමිනි, නාමරූපය අරමුණු කරගෙනය."

"සමීඤ්ඤි, ඒවා කොතැනක නානත්වයට යෙදීද?"

"ඥාමිනි, ධාතුන්හිය,"

"සමීඤ්ඤි, ඒවා කොතැනින්ද පැනනගින්නේ?"

"ඥාමිනි, ඒවා ස්පඨියෙන් පැනනගී."

"සමීඤ්ඤි, ඒවා කොතැනකට යොමුවී තිබේද?"

"ඥාමිනි, ඒවා යොමුවී ඇත්තේ වේදනාවටය."

"සමීඤ්ඤි, ඒවාට ප්‍රමුඛවන්නේ කුමක්ද?"

"ඥාමිනි, ඒවාට ප්‍රමුඛවන්නේ සමාධියයි."

"සමීඤ්ඤි, ඒවාට අධිපති වන්නේ කුමක්ද?"

"ඥාමිනි, ඒවාට අධිපති වන්නේ සතියයි."

"සමීඤ්ඤි, ඒවායින් එතරවීම කුමක්ද?"

"ඥාමිනි, ඒවායින් එතරවීම ප්‍රඥාවයි."

"සමීඤ්ඤි, ඒවායේ සාරය කුමක්ද?"

"ඥාමිනි, ඒවායේ සාරය විමුක්තියයි."

"සමීඤ්ඤි, ඒවා ගිලීයන්නේ කොතැනද?"

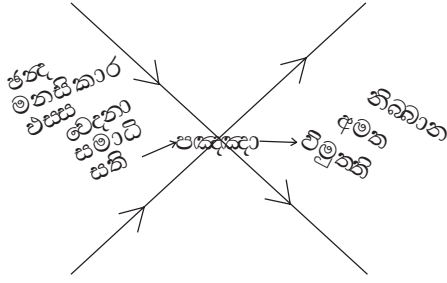
"ඥාමිනි, ඒවා ගිලීයන්නේ අමාත්‍යවයෙහිය."

-අං.නි.5-422

'දේවල්' හට ගන්නා තැන සම්බන්ධයෙන් බුදුරජාණන් වහන්සේ දී වදාළ විවරණය කුලින් ඒවායේ සංසිඤ්ඤි ස්වභාවය පහසුවෙන්ම ගම්‍යමාන වේ. ධම්මපදයේ ආරම්භක ගාථා යුගලයෙන් ප්‍රකාශිත පරිදි 'හැම දෙයක්ම මනස පෙරටු කරගෙන ඇත. මනස ඒවාට ප්‍රධානය, ඒවා මනසින්ම හටගෙන ඇත'.² හැම දෙයකටම මුල්වන්නේ ඡන්දය බවත් (ඡන්ද) මෙනෙහි කිරීම (මනසිකාර) ඒවායේ හටගැනීම බවත්, ස්පඨියෙන් (එසස) ඒවා පැනනගින බවත් බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශකරන විට අරමුණට මුණලාගත් ලෝකදර්ශනයක් ඇති පුහුදුන් පුභූලා ඒ බුද්ධවචනය නිසිලෙස ඇගයීමට මැලි විය හැකිය. තම ආශාවන් බාහිර ලෝකයට ආරෝපණය කර අරමුණු තනාගත් පෘථව්ජනයා කොතෙක් දුරට තමා පිළිබඳ යථාතත්වය අමතක කර ඇද්දැයි කිවහොත්, ඔහු වචනය හා අථය විශ්ව නිමානෘ පාර්වතී-පරමේශ්වර යුවල මෙන් සනාතන සංයෝගයකැයි විශ්වාස කිරීමට පවා පෙළඹෙයි.³ එසේද වුවත් සංකල්පයෙහි ප්‍රභවය පිළිබඳව

යෝනියෝමනසිකාර වශයෙන් නුවණින් මෙනෙහි කිරීමේදී හෙළිවනුයේ වචනයක අර්ථය - එහි පරිසමාපන අර්ථයන්ම ගත්කල- පවතිනුයේ සියලුම ආශා, ඕනෑකම්, අවශ්‍යතා, පරමාථී, අර ඇදීම් පැනනගින වෛකසික මූලභේතුන් ආශ්‍රිතව බවයි. (3 වන පරිච්ඡේදය බලන්න) සංකල්පය, තකියෙන් තලා ඔපමට්ටම් කළ (තකකපරියාහන) සුවිශේෂ අර්ථසමුදායයක් සහිතව සම්මත සම්මුති ස්වරූපයකින් එළිදකින්තේ මානව සංහතිය මානවාහිමානයකින් උදම්ව ස්වකීය වර්ගයාගේ ඕනෑ එපාකම් ඉටුකර ගැනීමට දරණ ප්‍රයත්නය තුළිනි. එය 'නිෂපාදිත භාණ්ඩයක්' ලෙස එළිදුටු පසු එහි කෘත්‍රිම සකස්කළ (සංඛත) ස්වභාවය කෙනෙකුට පහසුවෙන්ම අමතක වේ. යෝනියෝමනසිකාරයෙහි කෘත්‍යය වනුයේ එහි කෘත්‍රිම සංඛත ස්වභාවය යළිත් හෙළිකරදීමමය. සංකල්පය බිහිවන තැනම 'ඡන්දය' එය 'දෙයක්' ලෙස වෙන් කර දෙන අතර 'මනසිකාර' ආලෝකධාරාව ඒ දෙය උද්දීපනය කරයි. 'එසස' හෙවත් ස්පෘශ්‍ය එහි සීමාවන් හා පරිමිතිය තීරණය කරයි.

සංකල්ප සංකේතවත් වන්නේ යම් පමණටද, එපමණටම ඒවා වේදනාව දෙසටම යොමුවී ඇතැයි කිවහැකිය. විමුක්ති දායක දෘෂ්ටිකෝණයෙන් බලනවිට, ප්‍රමුඛත්වය ගෙන සංකල්පයට පෙරමග දක්වන සමාධියත්, අධිපතිව එහිලා හසුරුවන සතියත් හිතකර ගුණාංග ලෙස සැලකිය හැකිය. එහෙත් පුණී පරිවර්තනයක් ඇතිකරවන සන්ධිසමානාය ප්‍රඥාවයි. මෙහිදී සංකල්ප සමතික්‍රමණයක්-සංකල්පවලින් එතරවීමක්-සිදුවන්නේ ඇතිවීම හා නැතිවීම දක්නා ප්‍රඥාව (උදයත්පගාමිනී පඤ්ඤා) මේ 'වලංගු කාසිවල' දෙපැත්ත ක්ෂණිකව තික්ෂණව විනිවිද දකිමෙනි. මෙසේ වියපැහැදී කෙරෙන 'සංකල්ප කාසි' ඒවායේ සාරය ලෙස විමුක්තිය මතුකර දෙමින් අමෘතත්වයෙහි ගැලී නිවනින් නිෂ්ප්‍රාප්තවේ. (රූප සටහන බලන්න)

සංකල්පයන්ගේම සමතික්‍රමණයට තුඩුදෙන අයුරින් ප්‍රඥා භාවනාව නමැති උත්තරීතර පරමාථීය උදෙසා සංකල්ප සංවිධානය කිරීමෙහිලා බුදුන්වහන්සේ දුලීභ ගණයේ මැදුම් පිළිවෙතක් යොදා ගත්හ. සංසාරය නමැති මේ විපරිත පැවැත්ම මවාපාන සංකල්ප, ඉන්ද්‍රිය ධර්ම වැඩිදියුණු කර ගැනීම සඳහා උපයෝගී කරගන්නා නමුත්, එසේ කැරෙනුයේ ඒවායේ ආදීනව පක්‍ෂයද සිහිගන්වන අන්දමිනි. මෙයට කදිම නිදසුනක් සතිපට්ඨාන සූත්‍රයෙන් ගෙනහැර දැක්විය හැකිය. එහි එක් එක් භාවනා විධියක් ඉදිරිපත් කරන පථියක් (කොටසක්) අවසන් වන්නේ ඒකාකාර ඡේදයකිනි. හුදු වාච්‍යථීය අනුව යාමෙන් භාවනා මනසිකාර විධිය පිළිබඳව බොහෝ විට වැරදි නිගමන ගැනීමට ඉඩ ඇති බැවින් එය වැළැක්වීමට එම ඡේදය උපකාරී වෙයි. මෙහිදී උදාහරණයක් වශයෙන් ඉරියාපට පබ්බය ගෙනහැර දැක්විය හැකිය.

"නැවතද, මහණෙනි, මහණනෙම යන්නේ හෝ යෙමියි නුවණින් දනගනියි. සිටියේ හෝ සිටියෙමියි නුවණින් දනගනියි. හුන්නේ හෝ හුන්නෙමියි නුවණින් දනගනියි. සයනය කරන්නේ හෝ සයනය කරමියි නුවණින් දනගනියි. යම් යම් අයුරකින් ඔහුගේ කය පිහිටියේ වේද ඒ ඒ අයුරින් නුවණින් දනගනියි.

මෙසේ ඇතුළත කයෙහි හෝ කය අනුව බලන්නෙක්ව වාසය කරයි. පිටත කයෙහි හෝ කය අනුව බලන්නෙක්ව වාසය කරයි. ඇතුළත හා පිටත කයෙහි හෝ කය අනුව බලන්නෙක්ව වාසය කරයි. කයෙහි ඇතිවන ස්වභාවය අනුව හෝ බලන්නෙක්ව වාසය කරයි. කයෙහි ගෙවියන ස්වභාවය අනුව හෝ බලන්නෙක්ව වාසය කරයි. කයෙහි ඇතිවන හා ගෙවියන ස්වභාවය අනුව හෝ බලන්නෙක්ව වාසය කරයි. කයක් ඇත යන සිහිය හෝ ඔහු වෙත එළඹ සිටියේ හුදෙක් ඥානය හා සිහිය පවත්වා ගැනීම සඳහාය. හේ නොඇලුනෙක්ව වෙසෙයි. ලොව කිසිවක් අල්වා නොගනියි."

-සතිපට්ඨාන සූත්‍රය, ම.නි.I-136

'යෙමි', 'සිටියෙමි', 'හුන්නෙමි', 'සයනය කරමි', යන පද හුදු වචනාථීයවම ගැනිව තේරුම් ගැනීමෙන් නොමඟ යා හැකි දෘෂ්ටිගතිකයාත් විතණ්ඩවාදියාත් යට දක්වූ ප්‍රායෝගික ඉති කෙරෙහි විශේෂ අවධානය යොමු කළ යුතු වේ. උත්තම පුරුෂ ක්‍රියාපදයෙන් හැඟෙන 'මම' අතිසි ලෙස අවධාරණය කිරීම දෘෂ්ටිගතිකයාගේ ආතම සංකල්පයට රුකුලක්

විය හැකිය. එමෙන්ම සැකමුසු බැල්මක් ඇති විතර්කවාදියකු මෙහිදී අනාතම දර්ශනය පිළිබඳ ඉගැන්වීම් හා පරස්පර විරෝධී බවක් පෙන්වා දීමට ඉක්මන් විය හැකිය. එනමුත් කායානුපසුසනා සනිපට්ඨානය කිසිසේත් කය පිළිබඳ මමන්වයක් තහවුරු කරන්නක් නොවේ. ප්‍රථමයෙන්ම, සනිපට්ඨානය තමාගේ කය දෙසට මෙන්ම අනුන්ගේ කය දෙසටද යොමුකර පුරුදු කිරීම මේ භාවනාවට අදාළ මූලධර්මයේ විශ්වසාධාරණ බව ඒත්තු ගැන්වීමේ ක්‍රමයකි. එමගින් යෝගාවචරයාගේ සිත මමන්වය තුළම කොටුවී සිටීමේ ප්‍රවණතාව දුරුකරගෙයි. දෙවනුව, කයෙහි හටගැනීම් ස්වභාවය අනුව බැලීම, ගෙවියන ස්වභාවය අනුව බැලීම සහ හටගැනීම්- ගෙවියාම් ස්වභාවය අනුව බැලීම, කයෙහි සාරයක් ඇත යන හැඟීම දුරුකිරීමට උපකාරී වේ. එමෙන්ම ඒ අනුපසුසනා විධි කය පිළිබඳ සංකල්පය අවසානයේදී ප්‍රඥාවෙන් විනිවිද දැක ගැනීමට සිත සුදානම් කරයි. තෙවනුව, 'කයක් ඇත' යන දනුවත් බව පවා හුදෙක් පරමාථී සාධක උපාය මාගීයක් පමණක් බවත්, එයින් අපේක්ෂිත අථීය ඤාණය හා සනිය මුවහත් කිරීම බවත් අවධාරණය කැරෙන අවස්ථාවෝචිත උපදෙස, නිදර්ශන තුළින් මූල සිඤ්ඤාණය මතුකර ගැනීම ගැන නොදන්නවුන්ට එල්ල කළ අවවාදයක් වැන්න. වචනයෙහි පරිසමාප්ත අථීයෙන්ම ප්‍රතිපදාව අනුව හික්මෙන හිඤ්ඤ වනාහි කිසිවක නොඇලී වෙසෙන, ලොව කිසිවක එල්ල නොගන්නා කෙනෙකි. (අනිසසිතොව විහරති න ච කිඤ්චී ලොකෙ උපාදියති)

උත්කෘෂ්ට පරමාථීයක් ඉලක්කය වශයෙන් ඇතිව සංකල්ප උපයෝගී කරගන්නා හැම තැනකදීම සංකල්පයෙහි ප්‍රතීත්‍යසමුප්පන්න ස්වභාවය ගැන නිතර සනිමත්ව සිටීම අවසානයේදී පහසුවෙන්ම එයින් සිත මුදාගැනීමට උපකාරී වෙයි. රසායනික සංයෝගයකට උදව් දී අවසන ඉන් ඉවත්වන උත්ප්‍රේරකයක් (catalyst) මෙනි. සංකල්පය ලෝකයාගේ එක්තරා 'ගිණිමක්' (සංඛා) පමණක් බව කිසිවිටෙක අමතක නොකැරෙන අතර එහි සකස්කරන ලද ස්වභාවය ('සංඛත' බව) නිතර විග්‍රහ කොට දක්වා ඇත. ප්‍රස්තුත සංකල්පය 'ගෙයක්' හෝ වේවා 'කයක්' හෝ වේවා මේ විරාගී ආකල්පය ඒ දෙක අතර වෙනසක් නොදකී. "යම්සේ, ඇවැත්ති, ලීද, වැල්ද, තණද, මැටිද නිසා අවකාශය අවුරන ලදුයේ ගෙයකැයි ගිණිමට යේද, එසේම, ඇවැත්ති, ඇටද, නහරද, මස්ද, සමද නිසා අවකාශය අවුරන ලදුයේ 'රූපයකැ'යි ගිණිමට යේ (මහාභ්‍යථීපදොපම සු. ම.නි. I- 458

කායානුපසුසනාවෙහිදී පමණක් නොව, වේදනානුපසුසනා, විතනානුපසුසනා, ධම්මානුපසුසනා යන අනෙක් අනුපසුසනා තුනෙහිදීද

යටකී ප්‍රායෝගික උපදෙස්ම පිළිපැදිය යුතු බව මතක් කරදී ඇත. මේ අනුපසාදනා තුනෙහිදීද 'වේදනා ඇත.' 'සිතක් ඇත.' '(මනසට අරමුණුවන) ධර්ම ඇත.'. යන සිතිය යෝගාවචරයා පිහිටුවා ගන්නේ හුදෙක් තම ඥාණය හා සතිය වැඩීම පිණිසය යනුවෙන් සඳහන් වීමෙන් පැහැදිලි වන්නේ බුදුරජාණන් වහන්සේ ඒ සියල්ල පරමාථී වශයෙන් ඇතැයි ගන්නා සත්භාවවාදියා දුරන්ම දුරුකළ බවය. බුදුරජාණන් වහන්සේගේ සංසිද්ධිවාදී ආකල්පයට අනුව විවිධාකාර වේදනා හා චිත්ත තත්ත්ව පමණක් නොව ධර්මානුපසාදනා කොටසෙහි සංගෘහිතවූ ධර්ම කොට්ඨාස පද්ධතිය තුළද එල්ල ගත යුතු අඤමේ කිසිවක් නොමැත.⁴ ඒ හැම 'දෙයක්ම' සංකල්ප යන පදය යටතේ සංග්‍රහ කළ හැකිවන අතර එයින්ම ඒවායේ සංඛත ස්වභාවය-සමුදය,වය ධර්මතාව පිළිගන්නා වෙයි.

"ඇවැන්නි, ඇස ඇති කල්හි, රූපය ඇති කල්හි, වක්ඛු විඤ්ඤාණය ඇති කල්හි, යමෙක් එසස පඤ්ඤාතියක් (ස්පඨිය යන පැණවීමක්) පණවාලන්නේය යන මෙවැන්නකට ඉඩක් ඇත. 'එසස' යන පැණවීම ඇති කල්හි 'වේදනා' යන පැණවීමක් පණවා ලන්නේය යන මෙවැන්නකට ඉඩක් ඇත. වේදනා යන පැණවීම ඇතිකල්හි 'සඤ්ඤා' යන පැණවීමක් පණවා ලන්නේය යන මෙවැන්නකට ඉඩක් ඇත. 'සඤ්ඤා' යන පැණවීම ඇති කල්හි 'චිතකක' යන පැණවීමක් පණවාලන්නේය යන මෙවැන්නකට ඉඩක් ඇත. 'චිතකක' යන පැණවීම ඇති කල්හි පපඤ්ඤ වසඤ්ඤාවෙන් කළ ගිණිම් වලට යටවීම යන පැණවීමක් (පපඤ්ඤවසඤ්ඤාසංඛාසමුදාවරණ පඤ්ඤාතිය) පණවා ලන්නේය යන මෙවැන්නකට ඉඩක් ඇත. ඇවැන්නි, කණ ඇති කල්හි ශබ්දය ඇති කල්හි සොතවිඤ්ඤාණය ඇති කල්හි..... නැහැය ඇති කල්හි ගඳ-සුවඳ ඇති කල්හි ඝාත විඤ්ඤාණය ඇති කල්හි..... දිව ඇති කල්හි රසය ඇති කල්හි ජීවහා විඤ්ඤාණය ඇති කල්හි ..... කය ඇති කල්හි ඵොට්ඨබ්බය ඇති කල්හි කාය විඤ්ඤාණය ඇති කල්හි..... මනස ඇති කල්හි ධර්ම ඇති කල්හි මනො විඤ්ඤාණය ඇති කල්හි .... පපඤ්ඤා සඤ්ඤාවෙන් කළ ගිණිම්වලට යටවීම යන පැණවීමක් පණවාලන්නේය යන මෙවැන්නකට ඉඩක් ඇත.

ඇවැන්නි, ඇස නැති කල්හි, රූප නැති කල්හි, වක්ඛු විඤ්ඤාණය නැති කල්හි යමෙක් 'එසස' යන පැණවීමක් පණවා ලන්නේය යන මෙවැන්නකට ඉඩක් නැත. 'එසස' යන පැණවීම නැතිකල්හි වේදනා යන පැණවීමක් පණවා ලන්නේය යන මෙවැන්නකට ඉඩක් නැත. වේදනාව යන පැණවීම නැති කල්හි සඤ්ඤා යන පැණවීමක් පණවාලන්නේය යන

මෙවැන්නකට ඉඩක් නැත. සඤ්ඤා යන පැණවීම නැති කල්හි විතකක යන පැණවීමක් පණවා ලන්තෝය යන මෙවැන්නකට ඉඩක් නැත. විතකක යන පැණවීම නැතිකල්හි පපඤ්චසඤ්ඤාවෙන් කළ ගිණිම්වලට යටවීම යන පැණවීමක් පණවා ලන්තෝය යන මෙවැන්නකට ඉඩක් නැත. ඇවැත්ති, කණ නැති කල්හි ශබ්දය නැති කල්හි සානවිඤ්ඤාණය නැති කල්හි..... නැහැය නැති කල්හි ගද-සුවද-නැති කල්හි සොනවිඤ්ඤාණය නැති කල්හි,..... දිව නැතිකල්හි රස නැති කල්හි ජීවහා විඤ්ඤාණය නැති කල්හි..... කය නැති කල්හි ඵොට්ඨබ්බය නැති කල්හි කායවිඤ්ඤාණය නැති කල්හි..... මනස නැති කල්හි ධම් නැතිකල්හි මනොවිඤ්ඤාණය නැති කල්හි ..... පපඤ්චසඤ්ඤාවෙන් කළ ගිණිම්වලට යටවීම යන පැණවීමක් පණවා ලන්තෝය යන මෙවැන්නකට ඉඩක් නැත.

-මධුපිණ්ඩක සු.ම.නි.I 280

අප ඉතාමත්ම පෞද්ගලික හැටියට සලකන ස්පඨිය හා වේදනාව පවා බෞද්ධ මනෝවිද්‍යාව තුළ ප්‍රඥපති ලෙස ගිණිම අරුමයක් සේ පෙනී යා හැකිය. එය අප විතකසන්නානයේ අත් අයට උරුම කම් කිවනොහැකි ගුප්ත බලකොටු තුළට 'ප්‍රඥපතිය' කඩා වැදීමක් ලෙස ඇතැම්විට හැඟෙනු ඇත. එහෙත් මේ එවැන්නක් නොවේ. මක්නිසාද යත්, මනසේ සිදුවන ආවර්ජිත කෘත්‍යයේදී ස්පඨි හා වේදනා, අනුශය ධම් (එනම්, උපාදානස්කන්ධ) වලට අනුව ගිණිම, ඇගැයීම්, හැඳින්වීම්, පැණවීම් රැසකට භාජනය වන බැවිනි.⁵ මේ ධම් ඉබේම පහළවන දේ හැටියට සැලකීමට අප පුරුදුව සිටියත් එසේ ගැනීම සාධාරණ නොවන බව මෙයින් පෙනේ. වෙනත් වචනවලින් කිවහොත් ඉබේ පහළවූ හැටියට අප සාමාන්‍යයෙන් හඟින දේ පවා කෘත්‍රීම, සකස්කරන ලද (සංඛත) ඒවා බව අන්තිමේදී හෙළිවන නිසාය.

සතර සතිපට්ඨානයේ සතිය පිහිටා සිටින (පට්ඨාන) සංකල්ප තුළ සත් පදාර්ථ වශයෙන් ගත හැකි කිසිදු සාරයක් නොමැත. මුළු මහත් සතිපට්ඨාන ආකෘතියම සතිය හා ඤාණය වැඩිදියුණු කරගැනීම පිණිස උපයෝගී කරගත යුතු 'දැල් සැකිල්ලක්' පමණි. එය හුදෙක් **ඉන් ඔබ්බට** දෑ ගැනීම සඳහාම තැනුන දෑක් වන්න. එබැවින් යම් අවස්ථාවක විනිවිද දක්නා ප්‍රඥාව පරිපූර්ණත්වයට පත්වූයේද, එවිට විඤ්ඤාණ දෑලෙහි නොඇලී නොබැඳී සිටුවූයේ දැල්ඇස් තුළින් දැඹිනාය ඇතින් ඇතට විහිදී යයි.

"මහණෙනි, සතිපට්ඨාන සතරෙහි පැන නැගීම (සමුදය) හා බැසයාම (අත්ඵලම) දේශනා කරමි. එය අසවි. හොඳින් මෙනෙහි කරවි. කියන්නෙමි."

"එසේය, සාමීන් වහන්සැයි ඒ හිඤ්ඤු පිළිවදන් උන්හ. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මෙය වදාළහ.

"කුමක්ද මහණෙනි, කයෙහි පැනනැගීම? ආහාර පැන නැගීමෙන් කයෙහි පැන නැගීම වේ. ආහාර නැති වී යාමෙන් (නිරොධා) කයෙහි බැසයාම වේ.

"ස්පඤ්ඤානේ පැනනැගීමෙන් වේදනාවන්ගේ පැන නැගීම වේ. ස්පඤ්ඤානේ නැතිවීයාමෙන් වේදනාවන්ගේ බැසයාම වේ.

නාමරූපයේ පැනනැගීමෙන් සිතෙහි පැනනැගීම වේ. නාමරූපය නැතිවී යාමෙන් සිතෙහි බැසයාම වේ.

මෙනෙහි කිරීම පැනනැගීමෙන් ධර්මමණයන්ගේ පැන නැගීම වේ. මෙනෙහි කිරීම නැතිවීයාමෙන් ධර්මමණයන්ගේ බැසයාම වේ.

-සමුදය සු.සං.නි.5(I)330

මේ පරිච්ඡේදය ආරම්භයේදී උපුටා දැක්වූ දනුම පිරික්සීමේ ප්‍රශ්නෝක්තර මාලාවෙන් හෙළිවන අයුරු සංකල්ප විතර්ක හටගැනීමට අරමුණු වන්නේ නාම රූපයයි. ඉහත අවසථාවක විස්තර කරන ලද දියසුළු ගැටුමේදී විඤ්ඤාණයේ ප්‍රතිමල්ලවයා වශයෙන් සිටින්නේද මේ පෘථුලාචීවත් පදයයි. (පස්වන පරිච්ඡේදය බලන්න.) නාමරූපය බොහෝවිට 'ඇතුළුවීම' හෝ 'දලක බැඳීම' යන අදහස ඇසුරුකොට ගැනීමත්, 'මෝහය' දලක් වශයෙන්ම හඳුන්වා තිබීමත් මෙහිදී සැලකිය යුතු වේ.

1. අනන්තනි අත්තමානිං
 පසස ලොකං සද්දෙවකං
 නිව්ඨං නාමරූපසමිං
 ඉදං සච්චනති මඤ්ඤති

-ඒයනානුපසසනාසු.නි.ගා.759

'ආත්මයක් නැති තැනක ආත්මයක් ඇත යන මානය ඇති දෙවියන් සහිත ලෝකයා දෙස බලව. නාමරූපය තුළට වැදගෙන 'මෙය සත්‍යය යයි' හඟියි.'

- 2. කොඩං ජහෙ විප්‍රප්‍රහේයා මානං
සඤ්ඤාජනං සබ්බමතිකකමේයා
තං නාමරූපසමීං අසප්පමානං
අකිඤ්චනං නානුපතන්ති දුක්ඛා

-කොඩවග්ග ධ.ප.ගා.221

ක්‍රෝධය හැරලත්තේය, මානය දුරලත්තේය. හැකිලි බැඳුම් සියල්ලම ඉක්මවන්නේය. නාමරූපයෙහි නොලැගෙන සුඵ, කිසිවක්ම අයත් නැති ඔහු මත දුක් කඩා නොවැටේ.

- 3. නන්ථී රාගසමො අග්ගි
නන්ථී දොස සමො ගහො
නන්ථී මොහසමං ජාලං
නන්ථී තණ්හාසමා නදී

-මලවග්ග, ධ.ප.ගා.251

රාගය හා සමාන ගින්නක් නැත. ද්වේෂය හා සමාන ග්‍රහණයක් නැත. මෝහය හා සමාන දලක් නැත. තණ්හාව හා සමාන නදියක් නැත.

සුත්ත නිපාතයේ වඩහීස සුත්‍රයේ නිග්‍රෝධකප්ප සචාමීන් වහන්සේ 'මායාකාර මාරයා දැඩිව හෙළාලූ දල, කපා දමූ බව කියැවේ. (අප්පිදා මච්චුනො ජාලං -තතං මායාවිනො දණං'- සු.නි.ගා.359) මෙහිදී කියැවුණ 'දල' තණ්හාව හැටියට අටුවාව හඳුන්වා දෙන්නේ ඇතැම්විට 357 වෙනි ගාථාවේ තණ්හාව ගැන කරන ලද සඳහන සාධක කරගෙන විය හැකිය.

'අවේච්ඡි තණ්හං ඉධ නාමරූපෙ
කණ්හස්ස සොතං දීඝරත්තානුසයිතං'

-සු.නි.ගා.357

මේ නාමරූපය පිළිබඳව දිගු කලක් අනුසය වශයෙන් ලැග සිටි තණ්හාව- එනම්, 'කළුවාගේ' (මාරයාගේ) දියපහර කපාහැරියේය.'

අටුවා මතය කෙසේ වෙතත් මෙහි කියැවුණු මාරයාගේ දල නාමරූපය ලෙස ගැනීම වඩා සහේතුකය. යට දක්වූ ධම්මපද ගාථාවෙහි

මෝහය දූලකට උපමා කර ඇත. එපමණක් නොව ගති ලක්ෂණයකින් යුතු තණතොට සම්බන්ධයෙන් (ඉහත දක්වූ ගාථා දෙකෙහි මෙන්) සාමාන්‍යයෙන් දක්වනු ලබන රූපකය නදිය (නදී) හෝ දියපහරය. (සොත).

තණතොට හේතුකොට ගෙන විඤ්ඤාණය එහි අරමුණ වන නාමරූපයෙහි දූලක බැඳෙන්නාක් මෙන් බැඳී ඇත. ඉන්ද්‍රියානුසාරයෙන් ලත් අත්දැකීම් මත පදනම් වූ සියලුම දෘෂ්ටිවාද කෙතරම් තකීනුකූල වුවද ඒවා හුදෙක් දුල්ඇස් අවුරාලන මකුළුදල් වැන්න. එබැවින් දෘෂ්ටිගතික දෘෂ්ටිකයා තම දෘෂ්ටිකෝණය තුළින් වියාගත් දෘෂ්ටිවාදයෙහි එල්ල ගෙන "දනිමි, දකිමි, එය එසේමය" යි මුරගා කියනවිට (කාලකාරාම සූත්‍ර විග්‍රහය බලන්න) ඔහු දකින්නේ නාමරූප දූල පමණක්ම බව බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළහ.

ජානාමි පසසාමි තථෙව එතං
 දිට්ඨියා එකෙ පච්චෙනති සුද්ධිං
 අදදකඛි වෙ කිංභි තුමස්ස තෙන
 අතිසිත්වා අඤ්ඤෙන වදනති සුද්ධිං

-මහාවියුහ සු.නි.ගා.912

'දනිමි, දකිමි, එය එසේමය'යි ඇතැමෙක් දෘෂ්ටියෙන් ශුද්ධිය ලබා ගැනීමක් ගැන කියාපාති. ඉදින් ඔහු දුටුයේ නම් ඔහුට ඉන් ඇති ඵලය කිමිද? නිසිමග ඉක්මවා ඔවුහු අනිකකින් ශුද්ධිය ලබාගැනීමක් ගැන කියාපාති.'

පස්සං නරො දකඛිති නාමරූපං
 දිස්වාන වා ඤ්ඤසති තානිමෙව
 කාමං බහුං පස්සතු අපපකං වා
 න භි තෙන සුද්ධිං කුසලා වදනති

-එම.ගා.913

දකින්නාවූ මිනිසෙක් දකින්නේ නාමරූපයමය. දක දනගන්නේද ඒවාමය. හේ බොහෝ වූ දෙයක් හෝ දකීවා, අල්පවූ දෙයක් හෝ දකීවා, එයින් ශුද්ධියක් ඇතැයි කියා නම් දක්ෂයෝ නොකියත්මැයි.

ඉච්චන් සයට ගොදුරුවන හැම අරමුණක්ම විඤ්ඤාණය නාමරූප දූල තුළට පොළඹවා ලන අතර තණතොට එහිලා 'අවචාරකයා' ලෙස ක්‍රියා කරයි. ලෞකික විඤානය නිතරම කිසියම් අරමුණක ඇලී බැඳී

සිටියි. එයින්ම යථාභූත දඬුවම වසන් කැරෙයි. දැල් ඇස් බඳු මේ අරමුණු තුළ සත්‍ය සවරූපයක් මවාපාන ව්‍යාජ බවක් ඇත. අනෙකාජවා- බහිෂ්ටා, බන්ධනය නිසා ඒවා මුළුමනින්ම සවිඤ්ඤාණක ජීවන රටාව තුළින් නෙරපා දැමීම පහසු නොවේ. ඉවත්වේවායි පැතු පමණින් ඒවා ඉවත්වී නොයන්නේ ඉන්ද්‍රියයන් තිබෙන තාක් ඊට සාපේක්ෂකව අරමුණුද පවතින හෙයිනි. ඒ ආරම්භයෙන් නිමිති වශයෙන් සංකේතවත් කරන ලෝභය ද්වේෂය හා මෝහය ඉවත් කැරෙනුයේ කයින් හෝ වචන මාත්‍රයෙන් හෝ නොව ප්‍රඥාවෙනි.

"මහණෙනි, කයින් හෝ වචනයෙන් හෝ නොව ප්‍රඥාවෙන් දැකීමින්ම ප්‍රභාතය කළයුතු ධර්ම කවරේද? ලෝභය ..... ද්වේෂය.....මෝහය..... ක්‍රෝධය ..... (යනාදියයි.)

-අං.නි.6.74

කරුණු මෙසේ හෙයින් සංකල්පයන්ගේ සාරය වන විමුක්තිය උදාවනුයේ විඤ්ඤාණය නාමරූප දූලෙහි රැඳෙන බැඳෙන ප්‍රචණකාවෙන් අත්මිදුන විටය. එවිට කෙනෙකුගේ බැල්ම යොමුවන්නේ දූල දෙසට නොව දූලෙන් ඔබ්බටය. මනසට අරමුණු වන ධර්මාරම්භ වෙතට නොව ධර්මතාව වෙතටය. ඒ වනාහි මනසිකාරයක්ද නොවන අමනසිකාරයක්ද නොවන, සඤ්ඤී බවක්ද නොවන, විසඤ්ඤී බවක් ද නොවන, ඒකාග්‍රබවක්ද නොවන අනේකාග්‍රබවක්ද නොවන, සම්නිජයක් නොහඳුනන බැල්මකි.

පාදක සටහන්:

1. අවලෝඪ්‍ය ධාතු:

"කතමඤ්ච භික්ඛවෙ ධාතුනානන්තං? චක්ඛු ධාතු, රූපධාතු, චක්ඛු විඤ්ඤාණධාතු. සොන ධාතු, සඳ්ද ධාතු, සොන විඤ්ඤාණ ධාතු, ඝාන ධාතු, ගන්ධ ධාතු, ඝානවිඤ්ඤාණධාතු, ජීවහා ධාතු, රසධාතු ජීවහා, විඤ්ඤාණධාතු, කායධාතු, ඵොඨබ්බධාතු, කායවිඤ්ඤාණ ධාතු, මනෝධාතු, ධම්මධාතු, මනෝවිඤ්ඤාණධාතු, ඉදං චූළචි භික්ඛවෙ ධාතුනානන්තනි."

-සං.නි.2.222

"කුමක්ඳ, මහණෙනි, ධාතුනානන්තවය? චක්ඛු ධාතුව, රූපධාතුව, චක්ඛු විඤ්ඤාණ ධාතුව, සොන ධාතුව, සඳ්ද ධාතුව, සොන විඤ්ඤාණ ධාතුව, ඝාන ධාතුව, ගන්ධ ධාතුව, ඝාන විඤ්ඤාණ ධාතුව, ජීවහා ධාතුව, රස ධාතුව, ජීවහා විඤ්ඤාණය ධාතුව, කාය ධාතුව, ඵොඨබ්බධාතුව, කාය විඤ්ඤාණ ධාතුව, මනෝ ධාතුව, ධම්මධාතුව, මනෝවිඤ්ඤාණ ධාතුව.

2. 'මනෝ පුබ්බධගමා ධම්මා - මනෝසෙධ්ධා මනෝමයා'

3. රසුචංශ කාව්‍යාරම්භයේදී කාලිදාස මෙනි:

වාගථීච්ච සම්පෘකෂො
වාගථීප්‍රතිපක්‍ෂයෙ
ජගතස ජිතරො චඤ්ඤෙ
පාථීනී පරමේශ්වරො

'වචනයේත් අථීයේත් ප්‍රතිපාදනය පිණිස වචනයත් අථීයත් මෙන් එකමුතු වූ ජගත් දෙමාපියන් වන පාථීනී පරමේශ්වර දෙදෙනාට වදිමි.'

වාග් සන්දභීය අනුව වචනයක අථීය නිගමනය කළ යුතුය යන වාග් විද්‍යාඤ්ඤ මතය සාමාන්‍ය ලෝකයා අතර පැවති යටකී දෘෂ්ටියට වඩා දියුණු විභක්තියක් පිළිබිඹු කරන නමුදු ඒ මතය පවා 'මානසික සන්දභීය' ගැන සැහෙන පමණ සැලකිලිමත් වී නැත. මෙහිලා නූතන උපයෝගිතා වාදියාද වචනය හා අථීය අතර සම්බන්ධතාව පිළිබඳව තිබූ ඇතැම් මිථ්‍යාවන් බිඳ හෙළීමෙන් යම් මෙහෙයක් ඉටුකර ඇත.

4. සසඳන්ත: 'සබ්බෙ ධම්මා නාලං අභිනිවෙසාය'

වැද- ගැන්මකට ගතහැකි කිසිවක් නැත.'

-වූලනණභාසංඛය සු.ම.නි.1.660

5. 'යං ඛො භික්ඛු අනුසෙති, තං අනුමීයති, යං අනුමීයති, තෙන සංඛං ගච්ඡති.'

..... රූපං වෙ භික්ඛු අනුසෙති තං අනුමීයති, යං අනුමීයති තෙන සංඛං ගච්ඡති, වේදනං වෙ..... සඤ්ඤං වෙ.....සංඛාරෙ වෙ..... විඤ්ඤාණං වෙ..... - සං.නි.3.64

"මහණ යමක් අනුසය වශයෙන් ලැග සිටීද, එයට අනුව මනිනු ලැබේ. යමකට අනුව මනිනු ලැබේද, එයින් ගිණීමට යේ..... මහණ ඉදින් රූපය අනුසය වශයෙන් ලැග සිටීද, එයට අනුව මනිනු ලැබේ. යමකට අනුව මනිනු ලැබේද, එයින් ගිණීමට යේ, මහණ, ඉදින් වේදනාව ..... සඤ්ඤාව..... සංස්කාර ..... මහණ, ඉදින් විඤ්ඤාණය අනුසය වශයෙන් ලැග සිටීද, ...එයින් ගිණීමට යේ.

6. 'කණ්ඨ'- 'කඵලා' යනු මාරයාට නමකි.

7. පහත සඳහන් ධම්මපද ගාථාවෙහි තණ්හාව දුල්කාරියක් ලෙස හඳුන්වා ඇත.

යසස ජාලිනී විසන්තිකා
තණ්හා නන්ථී කුභිඤ්චි තෙනවේ
තං බුද්ධමනනගොචරං
අපදං කෙන පදෙන නෙසසථ

-බුද්ධ වග්ග,ධ.ප.ගා.180

යමෙකුට කොතැනකට හෝ ඇදගෙන යන ඇලීමේ ස්භාව ඇති තණ්හා දුල්කාරියක් නැද්ද, එබඳුවූ කෙළවරක් නොපෙනෙන ගොදුරු බිමක් ඇති (අනනගොචරං) ගිය මහක් නොදක්විය හැකි (අපදං) බුදුවරයා කවර නම් මහකින් ගෙනයන්නේද?

මේ අදහසට ළංකළ හැකි තවත් උපපදයක් වන 'සිබ්බනී' (මැහුම්කාරිය) යන්නද ඇතැම් තැනෙක තණ්හාව හැඳින්වීමට යෙදී ඇත. (සු.නි.ගා.1044,අං.නි.4-186)

10. අනිදසසන විඤ්ඤාණය

විඤ්ඤාණං අනිදසසනං
 අනන්තං සබ්බතො පභං
 එතථ ආපො ච පඨවී
 තෙජෝ වායෝ න ගාධනි
 එතථ දීඝඤ්ඤ රසඤ්ඤ
 අණුං ධූලං සුභාසුභං
 එතථ නාමඤ්ඤ රූපඤ්ඤ
 අසෙසං උපරුජ්ඣධනි
 විඤ්ඤාණං නිරොධෙන
 එතෙථං උපරුජ්ඣධනි

-කෙවඩ්ඪ සු.දී.නි.1-538

විදහා නොදක්වනසුඵ
 විණුනෙකි¹ නිම් නොහඳුනන
 හැමකින් පබාවත් මෙහි
 දිය-පොළෝ-වා-ගිනි හෝ
 දිගු කෙටි මිනුම් නොරඳයි
 දළ හෝ සියුම් බව හෝ
 සුබ හෝ අසුබ බේ නැති
 නම්- රූ දෙක නැත ඉතිරි
 සිඳුලු මෙනි එහැම මෙහි
 නතරවූ කල විණුනම
 අතර සිඳි වැනි මේ හැම

මායාත්මක ස්වභාවයක් විඤ්ඤාණය තුළ ඇතැයි බුදුරජාණන්
 වහන්සේ වදාළේ යමක් පිළිබිඹු කිරීමේ ප්‍රත්‍යාවේෂණ හැකියාවක් විඤ්ඤාණය
 තුළ ඇති බැවිනි. කැඩපතක් මෙන් ස්කන්ධ පඤ්චකය පිළිබිඹු කරන එහි
 පස්වන ස්කන්ධය වශයෙන් පිළිබිඹුවන්නේ විඤ්ඤාණයමය. මෙය සැබැවින්ම
 මායාවකි. විඤ්ඤාණය තමා වෙතම හැරී බලන්නේ- ප්‍රත්‍යාවේෂණ කරන්නේ
 - ආත්මසංඥාවෙනි. ඇත්තවශයෙන් කිවහොත් විඤ්ඤාණය ඇති සෑම

තැනකම ආතමසංඥාවද ඇත. මෙහි ඇත්තේ අපූරු දෙබිඬි ස්වරූපයකි. ගුප්ත අඤ්චේ විරුද්ධාභාසයකි. යමෙක් විඤ්ඤාණ කැඩපතෙහි පිළිබිඹුවන අයුරින් 'මම වෙමි' හෝ 'මේ මම වෙමි' යනුවෙන් තමාම 'හඳුනාගන්නා' විට නොදනුවත්වම දායතාවකට හසුවේ. ඒ අත්දැකීම හින්තව පරතරයක් මතු වීම හේතුකොටගෙන 'මාන' නම් වූ මැනීමකට ඉඩ සැලසේ. වෙනත් විධියකින් කිවහොත් එය හේතු- ප්‍රත්‍ය සම්බන්ධතාවකි, නැතහොත් අන්‍යෝන්‍ය ප්‍රත්‍යය සම්බන්ධතාවකි. (5 වන පරිච්ඡේදය බලන්න) කැඩපතක මුහුණ බලන්නකුට තමාගේ රූපය ගැන පමණක් නොව ඊට අදාළවූ වේදනාව සංඥාව, චේතනාව, ස්පඨිය හා මනසිකාරය ගැනද දැනීමක් ඇතිවන්නාක් මෙන් ආත්ම සංඥාව ඇතිවනු හා සමඟම එවැනිම අරමුණු පෙළක් පිළිබඳ යම් දැනීමක් ඇතිවේ. ඒ අරමුණු සමස්තයක් වශයෙන් ගත්කල 'නාමරූප' යනුවෙන් හැඳින්වේ.

මින්දම මැජික් දක්මකදී මෙන් මෙහිදීද රූපය (රූප) වැදගත් කොටසක් රහපායි. රූපයේ ලක්ෂණයක්වූ 'දන්ධ පරිණාමිතාව' (හෙමින් වෙනස්වීම) සියලුම සත්ත්වයින්ගේ ජීවිතය හා සම්බන්ධවූ ඉතාමත්ම මූලික විනිශ්චය වන පැවැත්ම හා නොපැවැත්ම පිළිබඳ ද්විධාකරණයට අවශ්‍ය පදනම සලසා දෙයි. 'රූපයන් පිළිබඳව වූ විනාශය හා පැවැත්ම දැක ලොවෙහි මිනිසෙක් විනිශ්චයක් කරයි.' ('රූපෙසු දිස්වා විභවං භවඤ්ඤා- විනිශ්චයං කුරුතෙ ජනතු ලොකේ'- කලහ විවාද සු.සු.නි.ගා.871) රූපධම් විනාශ වී යාමට පෙර කලක් පවතින ලෙසක් පෙනෙන අතර අනිත්‍යතා ධර්මය ඒවා තුළ වෙස්වලාගෙන සැඟවී සිටියි. 'විපලාස' නම්වූ විපරිත හැඟීමක් වන නිත්‍ය සංඥාවට මූලික වශයෙන් හේතුවන්නට ඇත්තේ රූප ධර්ම පිළිබඳ වැරදි නිගමනයකැයි කිවහැකිය. නිරන්තරයෙන් සිදුවන වෙනස් වීම නොතකා හරිමින් ඒකාන්ත අසතිත්වයක් හා ඒකාන්ත නාස්තිත්වයක් පිළිබඳ අන්තගාමී දෘෂ්ටි දෙක පැනනැගුනේ එය හේතු කොට ගෙනය.

එහෙත් මෙය 'අන්තෝපා-බහිජටා' ස්වරූපී සාංසාරික ගැටයේ එක පොටක් පමණි. (5 වන පරිච්ඡේදය බලන්න.) තවත් පොටක්ද ඇත. එනම් රූපසඤ්ඤාව හා සම්බන්ධ අවසර්තියට (inertia) ප්‍රතිවිරුද්ධවූ පරිඝයයි (resistance). එය නාමරූපයෙහි නාම කොටස නියෝජනය කරන වේදනා, සඤ්ඤා, චේතනා, එසා, මනසිකාර යන ධර්ම තුළ ගැබ්වී ඇත. ස්පඨිය නැමැති සුවිශේෂ අවස්ථාව පැනනගිනුයේ නාමයන් රූපයන් එක්වූ විටය. 'නාමයන් රූපයන් නිසා ස්පඨී ඇතිවේ.' ('නාමඤ්ඤා රූපඤ්ඤා පටිච්ච එසසා'- සු.නි.ගා.876) එබැවින් රූපය නැතිවූ කල්හි ස්පඨියෝ ක්‍රියාකාරී

නොවෙත්. (රූපේ විභූතේ න චූසන්ති එසසා' එම....) මේ අනුව ගැටළුව දැන් පෙළගැසී එන්නේ මේ අවසාන ප්‍රශ්නය දෙසටය. 'රූපය නැතිවියන්නේ කවර අන්තේ විතර තත්ත්වයකින් යුක්ත කෙනකුටද?' 'කථං සමෙතසස විහොති රූපං' - සු.නි.ගා.877

මේ ප්‍රශ්නයට පිළිතුර ඉදිරිපත් කර ඇත්තේ විරුද්ධාභාසයක ස්වරූපයෙනි.

න සඤ්ඤාසඤ්ඤාදී න විසඤ්ඤාසඤ්ඤාදී
නොපි අසඤ්ඤාදී න විභූතසඤ්ඤාදී
එවං සමෙතසස විහොති රූපං
සඤ්ඤානිදානා හි පපඤ්ඤා සංඛා

-සු.නි.ගා.878

'ඔහු සාමාන්‍ය සංඥාවෙන් යුක්ත වූවෙක්ද නොවේ. විකෘත සංඥාවෙන් යුක්තවූවෙක්ද නොවේ. සංඥාවෙන් තොරවූ කෙනෙක්ද නොවේ. සංඥාව නැතිකළ කෙනෙක්ද නොවේ. රූපය නැතිවී යන්නේ මෙබඳු විතර තත්ත්වයකින් යුක්ත කෙනකුටය. මක්නිසාදයත් ප්‍රථමයෙන් කෙරෙන ගිණිමි සංඥාව නිදානය කොට ඇති හෙයිනි.'

දැන් අප හමුවෙහි ඇත්තේ අතිශයින්ම අසාමාන්‍යවූ සංඥා මට්ටමකි. ඒ වූකලී සංඥාවෙහි සැකැස්මට මූලික පදනම වන රූපයෙන් සපුරා අත්මිදුනකි. මේ තත්ත්වය නඤ්ඤාපීචත් පද මාලාවකින් ඉදිරිපත් කිරීමෙන් පෙනීයන්නේ මෙතැන කියැවෙන සමතික්‍රමණය සංඥාව තාවකාලිකව හෝ නිත්‍ය වශයෙන් හෝ යටපත් කිරීමකින් ලැබෙන්නක් නොවන බවය. ඒ වෙනුවට මේ පදමාලාවෙන් හැඟීයන්නේ සංඥාව විනිවිද ගිය අවස්ථාවකි. ඒ කෙබඳු විනිවිද යාමක්ද කිවහොත් මේ විතරතත්වය ලබා ගෙන සිටින තැනැත්තා ඉන්ද්‍රියාරම්මණයන් පිළිබඳ සංඥාව ඇත්තෙක්ද, නැතහොත් සංඥාවෙන් තොර කෙනෙක්ද, ඒත් නැතහොත් සංඥාව දුරුකළ කෙනෙක්ද යි ඇසුවහොත් පිළිතුරු දිය යුත්තේ 'නැත', 'නැත' යනුවෙනි.

එක් අවස්ථාවක බුදුරජාණන් වහන්සේ ආකුමාවෙහි භූසාගාරයේ (දහයියා ගෙය) වැඩවෙසෙද්දී විදුලි කෙටීම හෙණ පිපිරීම් සහිත මහා ධාරානිපාත වම්බවක් පතිතවූ අතර භූසාගාරයේ සිටි ගොවි සොහොයුරන් දෙදෙනෙක් සහ ගවයින් සිටු දෙනෙක් හෙණ පහරින් මරුමුවට පත්වූහ.

අනතුර සිදුවූ තැනට ආතුමා වැසි මහජනකායක් එක් රැස්විය. බුදුරජාණන් වහන්සේද එවෙලෙහි භූසාගාරයෙන් නික්ම සක්මන් කරන්ට වූහ. පිරිසෙන් එක් අයෙක් උන්වහන්සේ වෙතට පැමිණ වැඳ එකත්පසෙක සිටගන්විට පහත සඳහන් සංවාදය ඇතිවිය.

"ඇයිද, ඇවැත්නි, මේ මහජනකායක් රැස්ව සිටින්නේ?"

"සොමිනි, මේ දැන් වැසි වසිමින් වැසිදිය ගලායද්දී විදුලි කොටමින් හෙණ පුපුරද්දී ගොවි සොහොයුරන් දෙදෙනෙක් සහ ගවයින් සිවුදෙනෙක් මරුමුවට පත්වූහ. එනිසයි මෙතැන මහජනකායක් රැස්ව සිටින්නේ. ඇයි, ස්වාමීනි, ඔබ වහන්සේ වැඩසිටියේ කොහිද?"

"ඇවැත්නි, මා මෙහිමයි වැඩසිටියේ"

"ඇයි, ස්වාමීනි, ඔබ වහන්සේ දුටුවාද?"

"නැහැ, ඇවැත්නි, මා දුටුවේ නැහැ."

"ඇයි, ස්වාමීනි, සද්දය ඇහුනේ නැද්ද?"

"නැහැ, ඇවැත්නි, මට සද්දය ඇහුනේ නෑ"

"ඇයි, ස්වාමීනි, ඔබවහන්සේ සැතපී හිටියාද?"

"නැහැ, ඇවැත්නි, මා සැතපී හිටියා නොවෙයි"

"ඇයි, ස්වාමීනි, ඔබවහන්සේ සංඥාව ඇතිවද හිටියේ?"

"ඔව්, ඇවැත්නි."

"එහෙනම්, ස්වාමීනි, ඔබවහන්සේ සංඥාවත් ඇතිව අවදිව සිටිද්දී වැසිවසිමින් ගලායද්දී 'විදුලි කොටමින් හෙණපුපුරද්දී' එය දුටුවේත් ඇසුනේවත් නැහැ නේද?"

"ඔව්, ඇවැත්නි,"

-මහාපරිනිබ්බාන සු.දී.නි.2.204

මේ සංවාදය ඔබට අරුමයක් ලෙස නොපෙනෙන්නේ "මැෂික් දැක්ම" තුළින් යම්කිසි ඉභියක් ඔබ දැනටමත් ලබාගෙන සිටින නිසාය. එසේද වුවත් විරුඤාභාසයක ස්වරූපය ගත් යටකී සමාධි තත්ත්වය අර මහජනකායෙන් ආ පුද්ගලයකුට පමණක්ම නොව නොරහත් හික්කුහික්කුණින් වහන්සේලාටද අරුමයක් සේ පෙනීගොස් ඇත. නැවත නැවතත් ඔවුන් එවැනි සමාධිතත්ත්වයක් තිබිය හැකිද යන්නත් එය කෙබඳු එකක්ද යන්නත් බුදුරජාණන් වහන්සේගෙන් සහ ප්‍රධාන ශ්‍රාවකයන් වහන්සේලාගෙන් විමසූ තැන් අපට හමුවේ.² වරක් ආනන්ද ස්වාමීන්වහන්සේ පහත සඳහන් ප්‍රශ්නය බුදුරදුන් වෙතට ඉදිරිපත් කළහ.

"ආමිනි, හික්කුචකට මෙබඳු සමාධියක් තිබිය හැකිද, යම්බඳුද යත් (එහිදී) ඔහු පොළොවෙහි පොළොව සංඥාව ඇත්තෙක් නොවන්නේය. ජලයෙහි ජලසඤ්ඤාව ඇත්තෙක්ද නොවන්නේය. ගින්නෙහි ගිනි සඤ්ඤාව ඇත්තෙක්ද නොවන්නේය, වායුවෙහි වායු සඤ්ඤාව ඇත්තෙක්ද නොවන්නේය. ආකාසානඤ්ඤාවයතනයෙහි ආකාසානඤ්ඤාවයතන සඤ්ඤාව ඇත්තෙක්ද නොවන්නේය. විඤ්ඤාණඤ්ඤාවයතනයෙහි විඤ්ඤාණඤ්ඤාවයතන සඤ්ඤාව ඇත්තෙක්ද නොවන්නේය. ආකිඤ්ඤාවයතනයෙහි ආකිඤ්ඤාවයතන සඤ්ඤාව ඇත්තෙක්ද නොවන්නේය. නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනයෙහි නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතන සඤ්ඤාව ඇත්තෙක්ද නොවන්නේය. එසේද වුවත් සඤ්ඤාවක් ඇත්තෙක්ම වන්නේය."

හික්කුචකට එබඳු සමාධි ලැබීමක් තිබිය හැකි බව වදාළ බුදුරජාණන් වහන්සේ "ඒ කෙසේද?" යනුවෙන් විචාරණ ලදුව එය මෙසේ විවරණය කළහ.

"ආනන්දය, මේ ශාසනයෙහි හික්කුචක් මෙබඳු සඤ්ඤාවක් ඇත්තෙක් වෙයි. "මෙය ශාන්තය, මෙය ප්‍රණීතය, එනම් සියලු සංස්කාරයන්ගේ සන්සිදීම, සියලු උපධීන් අතහැර දැමීම, තණ්හාව ක්‍ෂය කිරීම, නොඇල්ම, නැවැත්ම, නිවීම මෙසේය, ආනන්දය, හික්කුචකට එබඳු සමාධි ප්‍රතිලාභයක් ඇතිවිය හැක්කේ." -අං.නි.6-14

මේ විවරණයෙන් පෙනීයනුයේ මෙහිදී සඤ්ඤාව මුළුමනින්ම ප්‍රතික්ෂිප්ත නොවූ බවකි. හුදෙක් දන් එය පධිවී, ආපො, තෙජෝ, වායො වැනි සාමාන්‍ය අරමුණු වෙනුවට අරමුණක සේයාවක් ගත් මෙනෙහි කළ හැකි අන් යමක් සොයාගත් බවකි. ඒ වනාහි පටිච්චසමුප්පාදයේ නිරෝධ පැත්තයි. ඒ නිරෝධ පැත්ත මෙනෙහි කිරීම තුළින් "දේවල්" සංඛන වශයෙන් සකස්කරන සංස්කාර පසුරා සමනය කැරෙයි. එහි ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන් උපධි ගිලිහී යන අතර භව තෘෂ්ණාවට හිමිවූ තැන අහිමිවීමෙන් භව නිරෝධය පිළිබඳ ලෝකෝත්තර අනුභූතිය වන උත්තරීතර චිරාගය දිට්ඨමයෙහිදීම ප්‍රත්‍යක්ෂ වෙයි.

මේ ප්‍රත්‍යක්ෂය සංඥා සංකල්ප සියල්ල ආරම්භණතත්වයෙන් බැහැර කෙරෙන අනුමේ ගතික දර්ශනයක් (dynamic vision) බව ආනන්ද ආමිනි වහන්සේ විසින් ඉහත සඳහන් ප්‍රශ්නයම නඟන ලද තවත් අවස්ථාවක සැරියුත් ආමිනි වහන්සේ ඉදිරිපත් කළ පහත දැක්වෙන විවරණයෙන් හෙළිවේ.

"භව නිරෝධය නිවනයි, භව නිරෝධය නිවනයි," යනුවෙන් ඇවෑමට මට එක් සඤ්ඤාවක් හටගනී. අනෙක් සඤ්ඤාවක්ම නිරුද්ධ වේ. යම්සේ, ඇවෑමට, කැබලිත්තක් දැල්වෙන කල්හි එක් දැල්ලක්ම හටගනීද අනෙක් දැල්ලක්ම නිරුද්ධවේද, එසේම, ඇවෑමට, "භව නිරෝධය නිවනයි, භවනිරෝධය නිවනයි" යනුවෙන් මට එක් සඤ්ඤාවක් හටගනී. අනෙක් සඤ්ඤාවක් නිරුද්ධ වේ. ඇවෑමට ඒ අවසානවෙහි මම "භව නිරෝධය නිවනයි" යන සඤ්ඤාවම ඇතිව සිටියෙමි.

-අං.නි.6-18

මේ අසිරිමත් ප්‍රත්‍යක්ෂය විඤ්ඤාණ නිරෝධය පිළිබඳවම වූ විඤ්ඤාණයකි.³ මෙය සැබෑවින්ම පරස්පර විරෝධයක් මෙන් පෙනෙන තත්ත්වයකි. එසේද වුවත් එවැනි ප්‍රත්‍යක්ෂයකට ඉඩක් ඇත්තේ විඤ්ඤාණයටම ආවේණික වූ ප්‍රත්‍යවේක්ෂණ ස්වභාවය නිසාය. අරමුණු පිළිබඳ විඤ්ඤාණයක් වෙනුවට මෙහි ඇත්තේ අරමුණක් හෝ පිහිටීමක් නැති විඤ්ඤාණයකි.⁴ සාමාන්‍යයෙන් විඤ්ඤාණය යමක් පිළිබිඹු කරන හෝ විදහාපාන අතරම දෙයක් නමුදු මේ සමාධිය තුළදී එය අනිදසුන වේ. (කිසිවක් විදහා නොපායි).එය කෙබඳුද කිවහොත් විරාගීව සමාධිමත්වූ මොහොතක යමෙක් තමා කලින් දරමිටි දුටු තැනෙක ගිනිජාලාවක් දකින්නාක් මෙනි.

"මහණෙනි, රූපය ගිනිගෙන දැල්වෙයි. වේදනාව ගිනිගෙන දැල්වෙයි. සංඥාව ගිනිගෙන දැල්වෙයි. සංස්කාර ගිනිගෙන දැල්වෙයි. විඤානය ගිනිගෙන දැල්වෙයි.

"මහණෙනි, මෙසේ දක්නා ශ්‍රැතවත් ආර්යශ්‍රාවකයා රූපයෙහිද කලකිරෙයි, වේදනාවෙහිද කලකිරෙයි, සංඥාවෙහිද කලකිරෙයි, සංස්කාරයන්හිද කලකිරෙයි. විඤානයෙහිද කලකිරෙයි, කලකිරෙනුයේ නොඇලෙයි, නොඇලීමෙන් මිඳෙයි. මිදුන කල්හි මිදුනැයි දැනීම වෙයි. ඉපදීම ගෙවී ගියේය. බඹසර වැස නිමවීය. කළයුත්ත කරනලදී. මේ භවතත්ත්වය සඳහා මතුවට යමක් නැතැයි දැනගනියි.

-ආදිත්ත සු.සං.නි.3.120

දර වෙතින් ගිනිදර වෙතටත් ආහාරය වෙතින් එහි අඵය වෙතටත් අවධානය යොමු කිරීමට තුඩුදෙන අන්දමේ මූලධර්ම පිළිබඳ ආකල්පමය පරිවර්තනයක් මෙහි ඇති බවට මේ ප්‍රස්තුතයටම අදාළවන අයුරින් බුදුරජාණන් වහන්සේ සඬ ස්වාමීන් වහන්සේට වදාළ දේශනාව කදිම නිදසුනෙකි.

එහිදී උන්වහන්සේ අස්කුණ්ඩයකුගේ චිත්තනයන් (බදුංකජ්ඣායිතං) ආජානෙය්‍ය අශ්වයකුගේ චිත්තනයන් අතර වෙනස පැහැදිලි කරදෙති.

සත්චාහාර දමන දෙණ සමීපයෙහි බඳනා ලද අස් කුණ්ඩයා 'යවස යවස' යයි ආහාර ගැනම සිතනු 'මිස අසුන් දමනය කරන්නා අද මා ලවා කිනම් අභ්‍යාසයක් කර වන්නේද? කෙසේ ඔහුට ප්‍රතිචාරය දක්වන්නෙමිද'යි නොසිතයි. යහපත් ආජානෙය්‍ය අශ්වයා දෙණ සමීපයෙහි බඳනා ලද්දේ "යවස, යවස" යැයි නොසිතා "අසුන් දමනය කරන්නා අද මා ලවා කිනම් අභ්‍යාසයක් කරවන්නේද? කෙසේ ඔහුට ප්‍රතිචාරය දක්වන්නෙමිද'යි සිතයි. මේ උපමාව අනුසාරයෙන් බුදුරජාණන් වහන්සේ කෙලෙස් සහිත පුහුදුන් පුභුලාගේ කෙලෙස් අරමුණු පිළිබඳ ධ්‍යානයන් විමුක්ත සිත්ති ආජානෙය්‍ය ආසීපුද්ගලයාගේ ලොවුතුරු ධ්‍යානයන් අතර වෙනස දක්වා වදාළහ. පුහුදුන් පුරුෂ කුණ්ඩයා කාමරාග, ව්‍යාපාද, ථීනමිඳු, උදධව, කුකකුච, විචිකිච්ඡා යන නිවරණයනට යටවී පයවී, ආපො, තෙජො, වායො, ආකාසනඤ්චායනන, විඤ්ඤාණඤ්චායනන, ආකිඤ්චඤ්ඤායනන, නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායනන, සහ මෙලොව, පරලොව, දුටුව, ඇසුන, දැනුන, දැනගත්, මනසින් පැමිණී, පිරික්සූ විචාරා බැඳු අරමුණු ඇසුරින් ධ්‍යාන වඩයි. එහෙත් හදුන්වා ඇති ආජානෙය්‍ය පුරුෂයා විවේකසථානයකට ගියේ නිවරණයනට නතු වූ සිතකින් නොවෙසෙයි. ඒවායින් නික්මීම තත්වු පරිදි දන්නා බැවිනි. හේ යටකී පයවී ආදී කිසිදු අරමුණක් ඇසුරින් ධ්‍යාන නොවඩයි. එසේද වුවත් යම්කිසි ධ්‍යානයක්ද වඩයි. (කධායති ච පන) අරමුණු කිසිවක් ඇසුරු කර නොගත් මෙම ධ්‍යානය කෙතරම් අසිරිමත්ද යත් දෙවිවරු සහ බ්‍රහ්මයෝ දුර සිටගෙනම ඔහුට නමස්කාර කරමින් මෙසේ කියත්:

නමො තෙ පුරිසාජඤ්ඤ
නමො තෙ පුරිසුත්තම
යස්ස තෙ නාහිජානාම
යමපි නිස්සාය කධායසී⁵

-අං.නි.6-608

ආජානීය පුරුෂය ඔබට නමස්කාර වේවා!
පුරුෂෝත්තමය ඔබට නමස්කාර වේවා!
යම්බඳු වූ ඔබ යමක් ඇසුරු කොට ධ්‍යාන වඩහිද'
ඒ කිමිදයි අපි නොදන්නෝ වෙමු.

මේ අපූච්ච සංඥාවට විෂය වන "අරමුණක්" නැත්තේ "විෂයී"

විමට කෙනෙක් නොමැති නිසාමය. දිටු දැමියෙහිම ලබන නිවනක් වන මේ හව නිරෝධය පිළිබඳ ප්‍රත්‍යක්‍ෂය වනාහි "වෙමි" යන මානය (අසම මානය) මුලිනුපුටා දැමීමේ ප්‍රතිඵලයකි.⁶ සංඥාමය අවසථාවක් තුළ විද්‍යාමාන වන ආත්මිය මිනීමෙහි හෝ ගිණීමෙහි ප්‍රතිඵලයක් වශයෙනි, සංකල්පය සකලාංග පරිපූර්ණව ඵලදකිනුයේ. "මහණෙනි, සංඥාව ව්‍යවහාරය විපාකය කොට ඇතැයි කියමි. යම් යම් ආකාරයකින් හැදින ගනීද, ඒ ඒ ආකාරයෙන් ව්‍යවහාර කරයි. 'මම මෙවැනි සංඥාවක් ඇතිව සිටියෙමි' යනාදී වශයෙනි." "පපඤ්ච සංඛාවෝ සඤ්ඤාව නිදානය කොට ඇත්තාහ." සංකල්පවලට අරමුණ වශයෙන් සිටින නාමරූපය සමතික්‍රමණය කළවිට ඒවායේ ප්‍රසාදනය නැතහොත් 'පදනම' ගිලිහී යේ. එබැවින් පට්ඨි, ආපො, තෙජො, වායො, යන සංකල්ප හා ඊට අදාළ දිග, කොට අණු, ස්ථුල, සුභ, අසුභ, යනාදී සාපේක්‍ෂ විශේෂණයන්ද එම අනිදසසන විඤ්ඤාණයෙහි ප්‍රතිෂ්ඨාවක් නොලබත්. සාමාන්‍යයෙන් ඉන්ද්‍රියඥානය තුළ සාරයක්, හරයක් ලෙස ගනු ලබන සංකල්පයන්ගේ ලියලවන 'බිජ ශක්තිය' එමගින් විශැලී යයි.

අනිදසසනවූ (යමක් විදහා නොදක්වන) විඤ්ඤාණය අනන්තය. හැමතින්ම ප්‍රභාවත්ය. එය පෘථිවියෙහි පෘථිවි බවක් අත් නොවිදියි. ජලයෙහි ජල බවක් අත් නොවිදියි. ගින්නෙහි ගිනි බවක් අත් නොවිදියි. වායුවෙහි වායුබවක් අත් නොවිදියි. භූතයින්ගේ භූතබවක් අත් නොවිදියි. දෙවියන්ගේ දෙවිබවක් අත්නොවිදියි. බ්‍රහ්මයින්ගේ බ්‍රහ්මබවක් අත් නොවිදියි. ආභසාර බ්‍රහ්මයින්ගේ ආභසාර බවක් අත්නොවිදියි. සුභකිණ්හක බ්‍රහ්මයින්ගේ සුභකිණ්හක බවක් අත් නොවිදියි. වේහපඵල බ්‍රාහ්මයින්ගේ වේහපඵලබවක් අත් නොවිදියි. අභිභූගේ අභිභූ බවක් අත්නොවිදියි. සියල්ලෙහි සියලුබවක් අත්නොවිදියි'.⁸

- බ්‍රහ්මනිමනනික සු.ම.නි.1-770

විමුක්ත සිත තුළදී, ලියලවන බිජශක්තිය ක්‍ෂයවියාමෙන් සංකල්පයෝ ප්‍රපංච වශයෙන් අතුපතර විහිදා යාමෙහි අපොහොසත් වෙති. සංකල්පවල ශූන්‍යත්වය අභිඤාවෙන් ප්‍රත්‍යක්‍ෂ කරගත් විමුක්ත පුද්ගලයා ඒවා මත පිහිටා මඤ්ඤනාවන් ඇතිකර නොගනියි.

"මහණෙනි, අර්හත්වූ සමායක් සමබුද්ධ වූ, තථාගතතෙම පෘථිවිය පෘථිවිය ලෙස අභිඤාවෙන් දැන ගනියි. පෘථිවිය පෘථිවිය ලෙස අභිඤාවෙන් දැනගෙන 'පෘථිවිය' යයි නොහඟියි 'පෘථිවියෙහි' යයි නොහඟියි. 'පෘථිවියෙන්' යයි නොහඟියි. 'පෘථිවිය මගේ' යයි නොහඟියි. පෘථිවිය පිළිබඳව සතුටු

නොවෙයි. ඒ මක්නිසාදයත්, එය තථාගතයන් විසින් පිරිසිදු දන්තා ලදහෙයිනැයි කියමි."

-මූලපරියාය සු.ම.නි. 1-16

කාළකාරාම සුත්‍රයෙහි ප්‍රකාශිත පරිදි තථාගතයන් වහන්සේ දකීමෙන් වෙන්වූ දකිය යුතු දෙයක් නොහඟිත්. දකිය යුත්තක් ඇතැයි නොහඟිත්. දකින්නෙක් ඇතැයි නොහඟිත්. මෙය වනාහි අනිදසසන විඤ්ඤාණය තුළදී සියලු ධර්මයන් ස්වයංම පිළිබඳව ලබාගත් ප්‍රත්‍යක්ෂයෙහි ප්‍රතිඵලයකි.

විඤ්ඤාණයට අරමුණක් වශයෙන් කේන්ද්‍රගතවන කිසිවක් නැති කල්හි එය නාමරූප දූල විනිවිද යමින් අනන්තබවට පත්වන අතර 'දෘෂ්ටිකෝණ' ඉවත් වූ සාමන්ත දර්ශනයකට ඉඩසැලසේ. මේ නයින් එය 'සබ්බකොපභ' යනුවෙන් හැඳින්විය යුතු 'හැමකින් පබාවත්' බවක් දරයි. ඒ ප්‍රභාව නම් ප්‍රඥා ප්‍රභාවමය.' මේ ප්‍රභාව හමුවේ මායාතමක ඉන්ද්‍රිය විඤ්ඤාණයේ පටු ආලෝකධාරා තුළ කැපී පෙනුන අරමුණු විවච්චි මැකී (වි-රාග) යන බැවින් මේ අනුභූතිය 'සලායතන නිරෝධ' නමින්ද හැඳින්වේ.

"එබැවින් මහණෙනි, ඒ ආයතනය දතයුත්තේය. (කවරක්ද යත්) යමෙක ඇසද නිරුද්ධවේ, රූප සඤ්ඤාවද මැකියේ (වීරජ්ජනි) කණද නිරුද්ධවේ. සද්ද සඤ්ඤාවද මැකියේ, නැහැයද නිරුද්ධවේ, ගන්ධසඤ්ඤාවද මැකියේ. දිවද නිරුද්ධ වේ, රස සඤ්ඤාවද මැකියේ. කයද නිරුද්ධ වේ, ඵොඨබ්බසඤ්ඤාවද මැකියේ. මනසද නිරුද්ධ වේ, ධම්මසඤ්ඤාවද මැකියේ. ඒ ආයතනය දතයුත්තේය. ඒ ආයතනය දතයුත්තේය."

-ලොකකාමගුණ සු.සං.නි.4-256

මේ කෙටි බුදුවදනෙහි අරුත කීමෙක්දැයි අනද හිමියන් වෙතින් විචාල හිඤ්ඤාන්ට උන්වහන්සේ වදාළේ එය සලායතන නිරෝධය හැඟවීමට දෙසන ලද්දක් බවය. විඤ්ඤාණ නිරෝධය අනුභූතියක් බැවින් එය අනිදසසන විඤ්ඤාණ නමින් හඳුන්වන ලද්දේ යමිසේද, එසේම සලායතන නිරෝධයද අනුභූතියක් ලෙස ගෙන 'ආයතන' නාමයෙන් හඳුන්වා ඇත.

"මහණෙනි, යම් තැනෙක පෘථිවියවත් නැතිද, ජලයවත් නැතිද, ගින්නවත් නැතිද, වායුවවත් නැතිද, ආකාසානඤ්ඤායතනයවත් නැතිද, විඤ්ඤාණඤ්ඤායතනයවත් නැතිද, ආකිඤ්ඤාඤ්ඤායතනයවත් නැතිද, නෙව සඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනයවත් නැතිද, මෙලොවත් නැතිද, පරලොවත් නැතිද, සඳහිරු දෙදෙනත් නැතිද, එබඳු ආයතනයක් ඇත. තවද, මහණෙනි, එහි ඒමක් වත් යාමක් වත්, සිටීමක්වත් නැතැයි කියමි. චූත වීමක් වත්

ඉපදීමක්වත් නැතැයි කියමි. එය නොපිහිටියක්මය. නොපවතින්නක්මය, අරමුණු නැත්තක්මය. එයම දුකෙහි කෙළවරය."

-උදාන.බු.නි.290

සාපේක්ෂතාවට යටත්වූ ඉන්ද්‍රිය ගෝචර ලෝකය සමතික්‍රමණය කරන මේ 'ආයතනය' ඇත අභාවකාශයේ කොතැනකවත් නොව මේ බලයක් පමණක් සිරුර තුළම වුවකි.¹⁰ සැබැවින්ම විද්‍යාමාන සේ ගැණෙන පටවි, අපෝ, තේජෝ, වායෝ, සඳ හිරු වැනි ඉන්ද්‍රියාරමණ සමහම ඒවා ඇසුරු කොටගත් යාමි, ඊමි, සිටිමි, චුතවිමි, පැනනැහිමි ආදී වියුක්ත සංකල්පයෝද ගෙවී මැකියෙන්. රූප, සඳ, ගන්ධ, රස, ඵොට්ඨබ්බ ධම්ම යන 'නිමිති' දැන් කිසිවක් සංකේතවත් නොකරන්නේ විමුක්ත පුද්ගලයාගේ සිතෙහි රාග, දෝස, මෝහ ක්‍ෂයවී ඇති බැවිනි. ඔහුගේ අනිමිතන වෙනො විමුක්තිය (මහාවෙදලෙ සු.ම.නි.1-700) විදහාපාන එකම දෙය රාග, දෝස, මෝහයන්ගේ ක්‍ෂයවීමමය. එයම 'අඤ්ඤා' නම්වූ නිවන පිළිබඳ ප්‍රත්‍යක්ෂ ඥානය වෙයි. සියලු සසරදුක් ගෙන එන සංස්කාරයන්ගේ සන්සිඳීමද එයම වේ.

"මහණෙනි, නූපන්, නොහටගත්, නොකළ, සකස් නොකළ තත්ත්වයක් ඇත. මහණෙනි, නූපන්, නොහටගත්, නොකළ, සකස් නොකළ තත්ත්වයක් නොමැතිනම්, උපන් හටගත්, කළ සකස් කළ දෙයින් මෙහිදී නික්මීමක් දක්වා ලිය නොහැකිවනු ඇත. යම් භෙයකින්, මහණෙනි, නූපන්, නොහටගත්, නොකළ, සකස් නොකළ තත්ත්වයක් තිබේද, එහෙයින්ම, උපන්, හටගත්, කළ, සකස් කළ, දෙයින් නික්මීමක් දක්වාලිය හැක්කේය."¹¹

-උදාන බු.නි.1-292

මුළා බැඳුමට	හසුව
සැබෑ වෙස් ගනියි	ලොව
උපධි බැම්මෙන්	බැඳුන
බාලයා පිරිවර	න
මොහඳුරකි හැම	අතින
පෙනෙතත් සනාතන	ලෙස
දකිනොත් දකී නැති	ලෙස

රු-සඳ-රසඳ-ගඳ - පහස මනසට එන දෑ
 ඉටුකුටු වඩන මනනඳ - 'මේ හැම ඇතැ'යි ගත් දෑ

සඳෙවි ලොව හැමදෙන - එකැතින් සැපැයී ගන්නෝ
 මෙහැම නැතිවන තැන - දුකකැයී මතය දරණෝ

අර්මහට පත්දන - පස්කඳ ඇලුම හරණෝ
 එයමැ සැපතැයී දක්වන - කලැ ලොව එරෙහි වන්නෝ

අන් දන සැපැයී කීදැ - අරි දන දුකැයී කී වෝ
 අන් දන දුකැයී කීදැ - අරි දන සැපැයී කීවෝ
 බලව! දහමෙක ගැඹුරෙක් - මුළා වෙති නොම දකුවෝ

මොහඳුර තුළ කොටුවැ - නොදකිති නැණැසනැ තියෝ
 නැණැ'ලු තුළ විවටවැ - දකිති නැණැඇස ඇතියෝ
 ළහමැ ඇති මුත් නොදකිති- දහම් මග නොම රිසි යෝ

හව ඇලුමෙහි ගිලුන - හව දියවැලට හසු වූ න
 මරුවසයෙහි රැඳුන - රැසෙකි මෙදහම නොදකි න

අර්මහට පිළිපන් - සුභලන් මැ මීස වෙන අන්
 කවුරු දකිතිද මෙතිවන් - මුලැසුන් කැරැමැ කෙලෙසුන්

-දියතානුපසානා සු.සු.නි.ගා.762-769

පාදක සටහන්:

1. මේ මාතෘකාවට අදාළ බොහෝ කරුණු අප අතින් ලියැවූ පහත සඳහන් කෘතීන්හි සාකච්ඡාවී ඇත.
  1. Concept and Reality in Early Buddhist Thought
- (1971) Buddhist Publication Society, Kandy
  2. Samyutta Nikaya - An Anthology, (1972)
- do - D. G. M. B. Edition (2009)
  3. Ideal Solitude - (1973) D. G. M. B. Edition 2009
  4. උත්තරීතර හුදෙකලාව (1990) ධර්මග්‍රන්ථ මුද්‍රණභාරය 2001
  5. නිවනේ නිවීම (1997-2004) වෙළුම් එකොළොස්කි. ධර්ම ග්‍රන්ථ මුද්‍රණ භාරය.
2. අං.නි.5-494, අං.නි.6-14, 598,604,608,666
3. **සසඳන්ත:** (i). ධීතං චිතතං විපපමුත්තං
වයඤ්චසසානුපසස්සති
-අං.නි.4-158
(ii) විඤ්ඤාණසස නිරොධෙන.....
විඤ්ඤාණයේ නිරොධයෙන්.....
(මාතෘකා ගාථාව බලන්න.)
4. **අනාරම්මණං** - අප්පතිට්ඨං (නොපිහිටි), අප්පචත්තං (නොපවතින) යන පද ද මේ විඤ්ඤාණය පිළිබඳව යොදා තිබේ.
5. **සසඳන්ත** - 'අචිතකක සමාධි' (උදා.ඛු.නි.1.272)
'අචිතකකකධායී' (සං.නි.1-230)
'කධායති අනුපාදානො' (පේරගා.843-861)
'අචිතකකං සමාපනනො' (පේර ගා.998)
6. බලන්න: අං.නි.5-378
7. 'වොහාරවෙපකකාහං හික්ඛවෙ සඤ්ඤං වදාමී, යථා යථා නං සඤ්ඤනාති, තථා තථා වොහරති එවං සඤ්ඤී අහොසිනති'
-අං.නි. 4-206

8. 'සබ්බසා සබ්බන්තන අනනුභූතං'

සසදන්ත: 'සබ්බං වො භික්ඛවෙ දෙසිසායාමි. තං සුණාථ
සාධුකං මනසිකරොථ භාසිසායාමි.....'

"කිඤ්ඤ භික්ඛවෙ සබ්බං? චක්ඛුං වෙච රූපාව, සොතඤ්ඤ සඤ්ඤාව,
ඝාතඤ්ඤ ගන්ධා ච, ජීවහා ච රසා ච කායො ච ඵොඨබ්බා ච. මනො
ච ධම්මා ච, ඉදං චූළචි භික්ඛවෙ සබ්බං."

"යො භික්ඛවෙ එවං චදෙයා: අභං එතං සබ්බං පච්චිකාය අඤ්ඤං
සබ්බං පඤ්ඤාපෙසායාමිති, තසස වාචාවඤ්ඤාචෙසස, පුට්ඨො ච න
සම්පායෙයා, උත්තරීඤ්ඤ විඝාතං ආපචේයා. තං කියස හෙතු? යථා තං
භික්ඛවෙ අවිසයසමිං."

"මහණෙනි, මම නුඹලාච සියල්ල දෙසන්නෙමි. එය අසව, හොඳින්
මෙනෙහි කරව. කියන්නෙමි....."

කිමෙක්ද මහණෙනි සියල්ල? ඇසද, රූපද, කණද, ශබ්දද, නැහැයද
ගද-සුවදද, දිවද රසද, කයද පැහැසිය යුතුදේද, මනසද ධර්මද, මහණෙනි,
මෙයට 'සියල්ල' යයි කියනු ලැබේ.

"මහණෙනි, යමෙක් 'මම මේ සියල්ල ප්‍රතිකෂේප කර අන් 'සියල්ලක්'
පණවමි'යි කියා නම් එය ඔහුගේ වචන මාත්‍රයක්ම වන්නේය. ප්‍රශ්න
කරන ලද කල්හි එය සනාථ කළ නොහැකි වන්නේය. ඒ කවර හෙයින්ද
යත්: මහණෙනි එය ඔහුට විෂය නොවන බැවින්මය."

- සබ්බ සු.සං.නි. 4-30

9. වතසෙසා ඉමා භික්ඛවෙ පභා. කතමා වතසෙසා?

වන්දප්පභා, සුරියප්පභා, අගභිප්පභා, පඤ්ඤප්පභා, ඉමා බො
භික්ඛවෙ වතසෙසා පභා, එතදගං භික්ඛවෙ ඉමාසං චතුත්තං පභානං
යදිදං පඤ්ඤප්පභා.....

"මහණෙනි, මේ ප්‍රභා සතරෙකි. කවර සතරෙක්ද? වන්ද ප්‍රභාව,
සුරියප්‍රභාව, අගභි ප්‍රභාව, ප්‍රඤා ප්‍රභාව, මේවාය, මහණෙනි, මේ ප්‍රභා
සතර. මහණෙනි, මේ ප්‍රභා සතර අතුරෙන් මෙයම අග්‍රය. එනම් ප්‍රඤා
ප්‍රභාව."

-අං.නි.2-268

නැවී පඤ්ඤා සමා ආභා - සං.නි. 1-12

ප්‍රඥාව හා සමාන ආලෝකයක් නැත.

10. ".....ඉමසමිඤ්ඤාව ධ්‍යාමමනෙත කලෙබරෙ සසඤ්ඤාමහි සමනඤෙ ලොකඤ්ඤා පඤ්ඤාපෙමි ලොකසමුදයඤ්ඤා ලොකනිරොධඤ්ඤා ලොකනිරොධගාමිනිඤ්ඤා පටිපදං"

-රොහිතස්ස සු.සං.නි.1-120

".....සඤ්ඤාවත් මනසත් සහිත මේ බඹයක් පමණ වූ සිරුර තුළම මම ලෝකයත්, ලෝක සමුදයත්, ලෝක නිරෝධයත්, ලෝක නිරෝධය කරා යන ප්‍රතිපදාවත් පෙන්වලමි."

11. මනෝවිද්‍යානුකූලව බලන කල කිසියම් රටාවක් එහි නොබැඳී එය සකස් වී ඇති හේතු ප්‍රත්‍ය දෙසට අවධානය යොමු කිරීම තුළින්ම නොසකස් කළ හැකිය. එනයිනම, උපන් (ජාතං) භටගත් (භූතං) කළ (කතං) සකස් කළ (සංඛතං) යම් දෙයක්, එහි හේතු ප්‍රත්‍ය විදසුන් නුවණින් විනිවිද දැකීමෙන් නූපන් (අජාතං)නොභටත් (අභූතං) නොකළ (අකතං) සකස් නොකළ (අසංඛතං) බවට පරිවර්තනය කළ හැකි වෙයි. විඤාන මායාව තුළ ඇති හේතු ප්‍රත්‍යයන්ගෙන් නිපන් කෘත්‍රීම රටා සියල්ලක්ම අවිද්‍යාව හා තණභාව මූලිනුපුටා දමුවීට නිරුද්ධ වේ.

මේ අනුව නිවන හැඳින්වීමට යෙදු ඉහත සඳහන් පඨායපද තේරුම්ගත යුත්තේ මනෝවිද්‍යාතමක අරීයකින් මිස පාරභෞතික අරීයකින් නොවේ. සකස් කිරීමක්, එක් රැස්කිරීමක් නොමැති තැන බිඳී විසිරී යාමක්ද නැත. නිවන "අපලොකිතං" (පළුදු නොවන) යනුවෙන් හඳුන්වා ඇත්තේද එහෙයිනි.

අභාග්‍යයකට මෙන් පෙර'පර දෙදිග බොහෝ උගතුන් උදාන පාලියෙන් උපුටා ඉහත දැක්වූ ඡේද දෙකම පාරභෞතික අරීයකින් විග්‍රහ කර ඇත. ඔවුන්ගේ නිගමන අන්‍යතමධම්මයට කිසියේත් අනුකූල නොවේ. ඔවුන් බෙහෙවින්ම නැඹුරු වන්නේ මේ ඡේද දෙකින් සුවිතවන කිසියම් ගුණ, අවිනිශ්චිත, ඊනියා භවතත්ථවයක් ඇතැයි පෙන්වාදීමටය. එනමුත් බුදු රජාණන් වහන්සේ මුළු මහත් භවයම අනිත්‍යතා ධම්මයට යටත් බව නිසැකවම දේශනාකොට ඇත.

11. නිවන පරම ශාන්තියයි

(පරිශීලනයකි)

"අසත්‍යය කෙරෙන් මා සත්‍යය කරා ගෙනයනු මැන!
අඤ්ඤාතය කෙරෙන් මා ආලෝකය කරා ගෙනයනු මැන!
මරණය කෙරෙන් මා අමෘතය කරා ගෙනයනු මැන!"

භාරතීය චිත්තාවලිය තුළින් මතු වන ත්‍රිවිධ ආයාචනයයි මේ. මේ ආයාචනය මානව සංහතියේ අභීෂට පරමාධ්‍යාශයනටද අනුකූල වූවකි. බුදු දහමෙහි මූලික සිද්ධාන්තමය ඉගැන්වීම් පසුබිම් කොටගෙන කාලකාරාම සූත්‍රය විග්‍රහ කිරීමෙන් මේ ත්‍රිවිධ ආයාචනයම ඵලවත් කර ගැනීමට මහ හෙළිකරගත හැකිය.

සත්‍යය, ආලෝකය හා අමෘතත්වය පිළිබඳ ප්‍රශ්න වෙතට බුදු සමය ළංවන්නේ අන් හැම භාරතීය දැනෙන සම්ප්‍රදායයන් ගත් මහට භාත්පසින්ම වෙනස් මහකිනි. පැවැත්ම පිළිබඳ ගැටළුවට යතුර වන සත්‍යය ඊශ්වරයකු සතු වූවක් ලෙස එතෙක් පිළිගෙන තිබුණි. මිනිස් සන්තානයට අරක් ගෙන ඇති මෝහාඤ්ඤාතය නෙරපන ආලෝකය බ්‍රහ්මයා හා ඒකිභූතවීමේ ගුණ අනුභූතියක් තුළින් උදාකරගත හැකියයි සලකන ලදී. සියලු ප්‍රාණීන්ට උරුම වූ අභිවාසී ශෝකාන්තය වන මරණය පිළිබඳ ගැටළුව විසඳාලන අමෘතත්වය සුරලොව දෙවියන්ගේ අමෘතපානය තුළ ඇතැයි ඇතැමෙක් සැලකූහ.

පාරභෞතික දර්ශනවාදීන් විවිධ මතවාද මගින් හැඩවැඩ ගැන්වීමට තැත්කළ මේ ළාමක පුහුණත් චිත්තනයට ඉඳුරාම වෙනස් වූ දැනෙනයක් බුදුරජාණන් වහන්සේ ලෝකයා හමුවෙහි තැබූහ. කිසිවකු නොසිතුවීරු තැනෙක උන්වහන්සේ සත්‍යය දුටහ. පැවැත්ම හා නැවැත්මත්, ගැටළුව හා එහි විසඳුමත් මුළුමනක් සංසාර මහෝසයේ කේන්ද්‍රස්ථානය වන දියසුළිය තුළින් උන්වහන්සේ මතුකරගත්හ. එමෙන්ම අනෙක් ජීවිත බහිෂ්චිත මේ සංසාර ගැටළුව විසඳන මහද ලොවට හෙළිකර දුන්හ. සත්‍යය දේව රහසක් හෝ ගුණ මනත්‍රයක් හෝ නොවන බවද පෙන්වා දුන්හ. එය ඇත්ත-ඇති-හැටි-දැකීමකි. යථා භූත ඥාන දැනෙනයකි. අවශ්‍ය මට්ටමට නුවණැස පාදාගත් ඕනෑම කෙනෙකුට එය ධර්මසභාවය තුළින්ම පැහැදිලිව නිමිලව දකගත හැකිවෙයි. "එව බලව" (එහිපසසිකො) යනුවෙන් සත්‍යය දැකීමට ධර්මය අපට ඇරැයුම් කරයි.

"යම්සේ, මහණෙනි, පච්ඡික අතරෙක පිරිසිදු පැහැදිලි නොබොර විලක් වේද, ඇස් ඇති පුරුෂයෙක් ඒ විල්තෙර සිටියේ සිප්පි බෙල්ලන් හා සක්බෙල්ලන්ද, කැටකැබිලිතිද, සරනාවුත් සිටුනාවුත් මසුන් රැළ දකින්නේය. ඔහුට මෙබඳු සිතක් වෙයි. මේ දියවිල පිරිසිදුය, පැහැදිලිය, නොබොරය, මෙහි මේ සිප්පි බෙල්ලෝද සක්බෙල්ලෝද, කැටකැබිලිතිද සරනාවුත් සිටුනාවුත් මසුන් රැළ ඇත. මහණෙනි, එසෙයිනම්, මහණෙනම මේ දුක යැයි ඇත්ත ඇති හැටියෙන් දන්නේය. 'මේ දුකෙහි හටගැනීම' යි ඇත්ත ඇති හැටියෙන් දන්නේය. 'මේ දුකෙහි නිරුද්ධවීම' යි ඇත්ත ඇති හැටියෙන් දන්නේය. 'මේ දුකෙහි නිරුද්ධවීම කරා යන පිළිවෙත' යි ඇත්ත ඇති හැටියෙන් දන්නේය. 'මේ ආශ්‍රවයෝය' යි ඇත්ත ඇති හැටියෙන් දන්නේය. 'මේ ආශ්‍රවයන්ගේ හට ගැනීම' යි ඇත්ත ඇති හැටියෙන් දන්නේය. මේ ආශ්‍රවයන්ගේ නිරුද්ධවීම යයි ඇත්ත ඇති හැටියෙන් දන්නේය. මේ ආශ්‍රවයන්ගේ නිරුද්ධවීම කරා යන පිළිවෙත' යි ඇත්ත ඇති හැටියෙන් දන්නේය. මෙසේ දන්නා මෙසේ දක්නා ඔහුගේ සිත කාමාශ්‍රවයන්ගෙන්ද මිදෙයි. භවාශ්‍රවයන්ගෙන්ද මිදෙයි. අවිද්‍යාශ්‍රවයන්ගෙන්ද මිදෙයි. මිදුන කල "මිදුනෙමි" යන ඥානය වෙයි. උපත ක්‍ෂයවිය. බඹසරවස් වෑස නිමවිය. කළයුත්ත කරන ලදී. නැවත මේ භවත්තත්ථවයකට ඒමක් නැතැයි දනගනියි."

-මහාඅසසපුර සු.ම.නි.1.648

අපගේ මානසික ජීවිතයට අදාළ දැනීම පටය අවුරාලන අඳුරු වළාපටලය ආත්ම සංඥාව පිළිබඳ මෝහය තුළින් පැනනැගුනක් බව බුදුරජාණන් වහන්සේ පහදා දුන්හ. දෘෂ්ටිකෝණයක් වශයෙන් ඉදිරිපත්වන මේ මෝහය (6 වෙනි පරිච්ඡේදය බලන්න) එහි විරපැවැත්ම තහවුරු කර ගැනීම සඳහාම අවිද්‍යා පසුබිමක් මවාගෙන ඇත. අවිද්‍යාවත් තෘෂ්ණාවත් හේතු කොටගෙන මනස කොටුවී පටුවී පවතී. **අයත් කර ගැනීමම අයත් වීමක් තුළ කොටුවීමකි. හිමි කරගැනීම තුළ ඇති පටු ග්‍රහණයට හසුවීමම අහිමිවීමකි.** අසම්මාන කුසුදුයෙන් මැනදුන් පටු සීමාවන් තුළ ක්‍රියාත්මක වන ස්පඨී ආයතන හය පිහිට කරගෙන ගොඩනගාගත් ඥාන සම්භාරය හුදු අවිද්‍යාවක්ම බව අනාවරණය විය. 'ඇතුළත' (අජුධිතං) 'පිටත' (බහිදා) නම්වූ ආයතන පිළිබඳ අභිවාසි ද්වයතාවක ප්‍රතිඵලය වශයෙන් බිහිවන 'එතැනක්' හා 'මෙතැනක්' අතර විඤ්ඤාණය තෙරපී හිරවිය. (5 වන පරිච්ඡේදය බලන්න) කරුණු මෙසේ හෙයින් ආලෝකය උදාකර ගැනීමේ ප්‍රයත්නය බ්‍රහ්මසභව්‍යතාවක් තුළින් හෝ බ්‍රහ්මත්ථවය හා එකිහුනවීමක් තුළින් හෝ ඉටුවෙනැයි ගැනීම මිථ්‍යාවකි. එය එක් අඳුරුපටලයක් (පුද්ගලආත්මය) තවත් අඳුරු පටලයක (පරමාත්මය)

ගිල්වීමක් පමණි. සත්කාය දෘෂ්ටිය අනුව සකස් කරගත් (සංඛත) සීමාවන් "නිබ්බේධිකා පඤ්ඤා" නම් වූ විනිවිද යන ප්‍රඥා ප්‍රභාවකින් බිඳ දැමීමෙන්ම විඤ්ඤාණය තුළ ඇති 'අනන්ත සබ්බකොපභ' තත්ත්වයට පත්වීමේ හැකියාව ප්‍රත්‍යක්ෂකර ගත හැකිය. මෙවැනි හැකියාවක් සිත තුළ ඇතැයි හෙළිකිරීම මානව සංහතිය කිසිසේත් බලාපොරොත්තු නොවූ අන්‍යමේ අනාවරණය කිරීමක් විය.

"මහණෙනි, මේ සිත ප්‍රභාස්වරය. එහෙත් එය ආගන්තුක (බැහැරින් ආ) උපක්ලේශයන්ගෙන් කිලිට්ටු ඇත. මේ බව අශ්‍රැතවත් පෘථග්ජනතෙම තත්වූ පරිදි නොදනියි, මහණෙනි, එබැවින් අශ්‍රැතවත් පෘථග්ජනයාට විත්තභාවනාවක් නැතැයි කියමි."

"මහණෙනි, මේ සිත ප්‍රභාස්වරය. එහෙත් එය ආගන්තුක උපක්ලේශයන්ගෙන් මිදී ඇත. මේ බව ශ්‍රැතවත් ආර්යශ්‍රාවකතෙම තත්වූ පරිදි දනියි. එබැවින් ශ්‍රැතවත් ආර්ය ශ්‍රාවකයාට විත්තභාවනාවක් ඇතැයි කියමි."

-අං.නි.1-20

උපත හා මරණය පැවැත්මක් පිළිබඳ මානවයේ අනිවාසී උපප්‍රමේය දෙකක් බව බුදුරජාණන් වහන්සේට අවබෝධ විය. දෙව්ලෝ බඹලෝ පවා තම වශයට ගත් අනිත්‍යතා ධර්මය හමුවේ අමරණීය පැවැත්මකට කිසිසේත් අවකාශයක් නොමැත. ඒ හැරුණු අමරණීය වූ පැවැත්මක් සොයා යාමේ ප්‍රවණතාව හුදෙක් සත්ත්වයා තුළ නිධන්ගතව පැලපදියම්වී ඇති මරණය පිළිබඳ 'භීතිකා රෝගයේ' රෝග ලක්ෂණයක් පමණි. මරණභය හා සම්බන්ධ ග්‍රස්තිය ඉවත් කළ හැකි වෙතොත් අමරණීය පැවැත්මක් සෙවීමේ ප්‍රශ්නයද නිතැතින්ම විසඳී යනු ඇත. එබැවින් බුදුරජාණන් වහන්සේ ජීවිතය හා මරණය පිළිබඳ ගැටළුවට නවතම විසඳුමක් ඉදිරිපත් කළහ. අමරණීය පැවැත්මකට ඉඩක් නැති නමුදු අමෘතත්වය දිට්‍රදම්යෙහිම-මෙලොව දීම-ප්‍රත්‍යක්ෂ කරගත හැකි බව පෙන්වා දුන්හ.¹ අනිත්‍ය, දුඃඛ, අනාත්ම ත්‍රිලක්ෂණය පරිපූර්ණ වශයෙන්ම අවබෝධ කර ගැනීමෙන් උපත හා මරණය යන දෙකටම පදනම වූ භවය නිරෝධ වෙයි. බුදුරජාණන් වහන්සේ ඉදිරිපත් කළ විසඳුම රෝග ලක්ෂණයන්ට පිළියම් කිරීම වෙනුවට රෝග නිදානයටම පිළියම යෙදීමේ වෛද්‍ය ප්‍රතිකාර විධියකි. එය වනාහි අනිත්‍යතාව "විෂබීජයක්" ලෙස සැලකූ පුහුදුන් රෝගියා, ප්‍රබල අනිත්‍ය සංඥාවක් තුළින්ම සුවපත් කිරීමේ ආශ්වසීවත් සුක්ෂම 'හොමියෝපති'

වෛද්‍ය ක්‍රමයකි. එය කෙතරම් සියුම් ලෙස රෝග නිදානයටම ප්‍රතිකාරය එල්ල කළේද යත් මරණසංඥාව භාවනාවක් වශයෙන් ක්‍රමවත්ව පුරුදු කිරීම අමෘතත්වයෙන්ම කෙළවර වෙතැයි යන විසංවාදී නමුදු අඵවත්වූ අසිරිමත් ප්‍රතිකාර විධියකට මග පෑදීය.² සුරයන්ගේ අමෘත සුරාවකින් කෘත්‍රිම ලෙස 'මරණය' මුසපත් කරනු වෙනුවට මෙලොවම ලබා ගත හැකි 'අමෘතත්වය' පිළිබඳ ලෝකෝත්තර අනුභූතියක් තුළින් බුදුරජාණන් වහන්සේ 'මරණය' ස්වාභාවිකවම මරණයට පත්කිරීමේ මඟක් හෙළිකර වදාළහ.

'ශාකා මුනිතෙම යම් ක්‍ෂයවීමක්, විරාගයක්, ප්‍රණීත, අමෘතත්වයක් සමාධිමත්ව ලබාගත්තේද, ඒ ධර්මය හා සමානවූ අත්කිසිවක් නැත. මෙයද ධර්මයෙහි ප්‍රණීත ස්වභාවයකි.¹³

-රතන සු.සු.නි.ගා.228

බුදුරජාණන් වහන්සේ ගත් මඟ කෙනෙක් ස්වාධීනද යත් ඉහත දක්වූ ත්‍රිවිධ ආයාචනය තුළ ඇති බැහැපත් 'ගෙනයනු මැන' යන්නද එමගින් නිකුතින්ම ප්‍රතික්‍ෂේප විය. ධර්මයටම ආවේණිකවූ තථතාව (8 වන පරිච්ඡේදය) තුළ ගැබ්ව ඇති 'ඔපනයක' ගුණයෙහිම ඉදිරියට පමුණුවන ස්වභාවයක් තිබෙන බැවින් දීන දේවභක්තියක් අනවශ්‍ය විය. අවශ්‍යවන්නේ සසර දුක කරා ඇදගෙන යන භවස්‍රෝතයෙන්- දියවැලෙන්- මිදී ප්‍රතිස්‍රෝතගාමීව ධර්ම ස්‍රෝතයට එක්වීම පමණි. (සොතාපනත)

සත්‍යය, ආලෝකය හා අමෘතත්වය පිළිබඳ ආධ්‍යාත්මික පරමාථී සන්දිධීක වශයෙන් මෙලොවදීම ප්‍රත්‍යක්‍ෂ කරගැනීමෙන් විමුක්ත පුද්ගලයා අවශේෂ ලෝකයා සමඟ අදහස් හුවමාරු කරගත නොහැකි නිෂක්‍රිය තත්ත්වයකට පත්නොවේ. අත් දකිම් මට්ටම් දෙකක් අතර යා කළ නොහැකි තරමේ පරතරයක් ඇතිවීමක සාමාන්‍යයෙන් පැනනගින ගැටුම් සමඟත් කරන න්‍යායයක් පටිච්ච සමුපපාද සිද්ධාන්තය තුළින් ඔහු මතුකරගෙන ඇති බැවිනි. (4 වන පරිච්ඡේදය) බුදුරජාණන් වහන්සේ මෙහිලා කෙතරම් පරීක්‍ෂාකාරී වූයේද යන්න විශේෂයෙන්ම කාළකාරාම සූත්‍රය විදහා දක්වයි. ලෝකෝත්තර තත්ත්වයක් ප්‍රත්‍යක්‍ෂ කරගත් පමණින් විමුක්ත පුද්ගලයාගේ ඉන්ද්‍රිය ක්‍රියාකාරීත්වය විකෘත වූයේ නොවේ. රාග, දෝස, මෝහ මගින් කැරෙන බලපෑම නතර වූවා පමණි. සලායතනයන් පිළිබඳ පඤච විධ සාමන්ත දඬිනය⁴ ලෝකයෙන් මිදී ලෝකයෙහි විසීමේ හැකියාව විමුක්ත පුද්ගලයාට ලබාදෙයි.⁵ සලපාදිසෙසා නිබ්බානධාතූව අඵවත් වනුයේ මෙහිදීය.

"..... කුමක්ද, මහණෙනි, සලපාදිසෙසා නිබ්බාන ධාතූව? මෙහිලා,

මහණෙනි, හික්කුළුවක් රහත්ය, ආශ්‍රවයන් ක්‍ෂයකර ඇත, කළයුතු කිසි කර ඇත. භාරය බහා තබා ඇත. තම පරමාථීයට ළඟාවී ඇත. භව බැඳුම් කෙළවර කොට ඇත. මැනවින්ම අවබෝධ කරගෙන විමුක්ත වී ඇත. ඔහුගේ ඉන්ද්‍රිය පස නිබේමය. ඒවා විනාශ නොකිරීම නිසා මනාප අමනාප දෙක භුක්ති විඳියි. සැපයුක් විඤනය කරයි. ඔහුගේ යම් රාගක්‍ෂයක්, දේව්‍යක්‍ෂයක්, මෝහක්‍ෂයක් වේද මේය, මහණෙනි, සඋපාදිසෙසා නිබ්බානධාතුව....

-ඉති.බු.නි.1-368

විමුක්ත පුද්ගලයා ඉන්ද්‍රියානුබඳු ලෝකයට ආපසු එන ලෙසක් පෙනෙන්නේ නිවන් සුවය එම අධ්‍යාතම ශාන්තියමය (අපකධන්තසන්ති). එම සන්සිද්ධිමය (උපසම). ලෝකෝත්තර අනුභූතියක අනෙක් අංශ මෙන්ම මේ අංශයද ලෝකයට තේරුම් ගැනීම-ඇගයීම-අපහසුය. ආශාවන්ගෙන් තොරවූ තැන සැපයක් ඇතැයි කීමද විරුද්ධාභාසයක් ලෙස පෙනීයා හැකිය. එසේද වුවත්, යෝනියෝමනසිකාරය අවදිකරගත් විට පැහැදිලි වන පරිදි ඇත්ත වශයෙන්ම සැපයක් ලෙස සැලකිය හැක්කේ ආශාවම නොව එය සන්සිද්ධවා ගැනීමය. කුසගින්න පිපාසය මෙන් නොසන්සුන් උද්වේගකර අවසථාවක් වන ආශාව රෝගයකි. අපගේ එදිනෙදා ජීවිතයේදී පවා සාමාන්‍යයෙන් සැපයක් ලෙස ගත හැකිවනුයේ ආශාව සන්සිද්ධවා ගැනීමය. ඒ ආශාවට අරමුණු වූ දෙය ලබා ගැනීමේ බේදවාචකය වනුයේ විය පැහැදීම කොට ලබාගත් ඒ සන්සිද්ධි සුවය තාවකාලික වීමය. දර ලැබූ ගින්නක් මෙන් ආශාව යළි යළිත් බුරු බුරා පැනනගින බැවිනි. බුදුරජාණන් වහන්සේ එය නියම සන්සිද්ධිමක් ලෙස නොතකන්නේද එනිසාමය. එය තව තවත් දර දැමීමෙන් ගින්නක් නිවීමේ ප්‍රයත්නයක් ලෙස උත්වහන්සේට පෙනී ගියේය. ඒ කෙසේ වෙතත් ආශාවන් සන්සිද්ධි වීමේ ප්‍රයත්න තුළින් මතුවන එක් මූලධර්මයක් ඇත. එනම් ආශාවන් කිසිසේත් සුවදායක නොවන බවය. ඒ න්‍යායයට අනුව ඇත්ත වශයෙන්ම සුවදායක වන්නේ ආශාව **සන්සිද්ධිම** නම් **සියලුම ආශාවන්ගේ සන්සිද්ධිම** බඳු ආශා රහිත බව පරම සැපත විය යුතුය. නිවන ඒ පරම සැපයයි.⁶

කරුණු මෙසේ නමුත් අභාග්‍යයකට මෙන් බුදු සමයේ පරම සැපය හඳුන්වන වඩාත් ප්‍රචලිත පඨාය පදය වන 'නිබ්බාන' යන්න කාලයාගේ ඇවෑමෙන් හුදු නසත්‍යාචීවත් පදයක් ලෙස අවඥාවට ලක්වන්නට විය. සුත්‍රාගත පැහැදිලි සාධක තිබියදීත් එය නිසැකවම 'නිවීමක්' හභවන පදයකැයි පිළිගැනීමට බොහෝ උගතුන් පසුබටවනු පෙනෙයි. නසත්‍යාචීවත්

ලෙස සැලකෙන පර්වතය පද⁷ ගැන අනියම් බියක් බොහෝ දෙනා තුළ ඇති බැවින් 'නිබ්බාන' යන්නෙහි සැබෑ අරුත නොවළඟා ඉදිරිපත් කිරීමට පරිවෘත්තයෝ මැළිවෙති. සුත්‍ර දේශනාවන්හි 'නිබ්බාන' යන පදය රාග, දෝස, මෝහ, ක්‍ෂය කිරීම හැටියට⁸ පැහැදිලිවම හැඳින්වෙන තැන්වලදී අටුවාවාරීන් පවා අන්දමන්ද වී ඇති බව පෙනේ. ඉහත දක්වූ පරිදි ආශාවීරහිත බවම 'පරම සුවය' යයි පිළිගතහොත් 'නිබ්බාන' යන්න අසත්‍යථවත් පදයක් ලෙස ගිණීම සහේතුකයයි වැටහී යා හැකිය. මුළු මහත් භවයම ගිනිගෙන දවෙන තැනකට උපමා කර ඇති බැවින් එහි නිවීමම සන්සිද්ධි සුවයක්, ශාන්ත සුවයක් පිළිබඳ අනුභූතියක් වෙයි. එහෙයින්ම එය සිසිල්වීමක්- සීනිභාවයක් හභවන පදයකි. "දිට්ඨදම්යෙහිම මම (තණ්හා) කුසගින්න නොමැතිව නිවී, සිසිල්වී, කිසිවක් අල්ලා නොගත් පිරිනිවීමක් පෙන්වාලමි." උපාදාන ඉක්මන නොමැතිව ලබන මේ පිරිනිවීම, මේ සන්සිද්ධි, වියදමක් නොමැතිවම ලබාගත හැක්කකි.

"යම් කෙනෙක් දඩ් අදිටනකින් ගෞතම ශාසනයෙහි (වීඨි කිරීම් වශයෙන්) මැනවින් යෙදෙත්ද, ආශාවන්ගෙන් තොරවූ ඔව්හු එහි පරම නිෂ්ඨාවට පැමිණ, අමෘතයට බැසගෙන (අමතං වගයහ), නොමිලයේම (මුධා) ලබාගත් නිවීම භුක්ති විඳිත්."

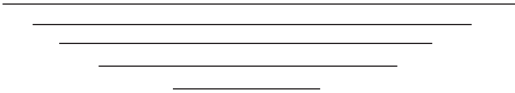
-රතන.සු.සු.නි.ගා.230

සංස්කාරයන්ගේ සන්සිද්ධිම හා සමගම විමුක්ත පුද්ගලයාහට විඤ්ඤාණ මැජික් දක්ම (මරණයට කලින්ම) අවසන් වෙයි. මැජික් දක්මෙහි 'මැජික් බවක්' ඔහුට දැන් නොදනෙන බැවින් එවැනි හිස් දඹින සඳහා ඔහු නැවත කාලය හෝ මුදල් හෝ නාස්ති නොකරයි. මැජික් ශාලාවෙන් එළියට යාමට පෙරම ඒ විමුක්ත පුද්ගලයා මැජික්කරුගේ මැජික් පෙන්වීමෙහි අථී ශුන්‍යත්වය ඔහුගේ කපටි සුත්තර විනිවිද දකීමෙන්ම නිසැකව අවබෝධ කරගෙන ඇත (අඤ්ඤා). ලෝක ප්‍රේක්ෂකාගාරයෙහි හුන් පුහුදුන් මැජික් ලෝලයින්ගේ උත්මතක අඤාන සුවය වෙනුවට ඔහු ශාන්ත විමුක්ති සුවයක්, පරම ආර්ය උපසම සුවයක් (පරමෝ අර්යෝ උපසමෝ) ප්‍රත්‍යක්ෂකර අවසානය. සන්සිද්ධි සුවයට වඩා උතුම් සුවයක් නැත. 'නපථී සන්තිපරං සුඛං'.

අනේ දැ තුළු සසරෙහි
අනේ! සොයමින් දිව්වෙමි
ගෙකරු වඩුවා නොදකුමු
දුකෙකි යළි යළි ඉපදුමි

හා වඩුව! කා දුටිමි මම
නොකළකියැ තට ගෙය යළි
පරාලා හැම බිඳ ඇත
සී සී කඩයැ කුළුහිස

සකර සන්සුන් තැනැ සිත
කළෙමි තණ්හාවන් නිමි.⁹

පාදක සටහන්:

1. සසඳන්න: කායෙන අමතං ධාතුං - චූසයිතවා නිරූපධිං
උපධිපටිනිසාගතං - සච්ඡිකතවා අනාසවො
දෙසෙති සමමාසමඛුද්ධො - අසොකං චිරජං පදං
-ඉති.චූ.නි.1.378

කයින් නිරූපධි නම්වූ අමත ධාතුව ස්පඨි කොට, ආශ්‍රව රහිතව උපධි අතහැරීම ප්‍රත්‍යක්‍ෂකර, සමමා සමඛුදුරජාණන් වහන්සේ ශෝක නැති, කෙලෙස් දුටිලි නැති, තත්ත්වයක් (එනම්,නිවනක්) දේශනා කරති.

2. 'අමතොගධා අමත පර්යොසනා' - අං.නි.6-188
3. මේ සමාධි තත්ත්වය ආනන්තරක සමාධි නමින්ද හැදින් වේ. (සු.නි.ගා.228) ධම්මෙහි අකාලික බව එයින් ගම්‍යවේ.

4. "මහණෙනි, තථාගතයන් වහන්සේ විසින් මේ උත්තරීතර උතුම් ශාන්ත තත්ත්වය අවබෝධ කරගෙන ඇත. එනම්, ස්පඨි ආයතන භයෙහි භටගැන්ම, අස්තයට යාම, ආස්වාදය, ආදීනවය හා ඒවායින් නික්මීම ඇති සැටියෙන්ම දැන උපාදාන වශයෙන් අල්ලා නොගෙන විමුක්තවීමය.
-පඤ්චත්තය සු.ම.නි.3-42

5. විමුක්ත පුද්ගලයාගේ ලොචින් එතෙරවීම නිෂ්ඨාවක් වශයෙන් සම්පුණ්ණ බැවින් ඇත්ත වශයෙන්ම ආපසු ඒමක් නැත. 'පාරංගතො න පචෙති තාදී'-සු.නි.ගා.807 'පරතෙරට ගිය එහෙවු පුද්ගලයා ආපසු නොඑයි'. එසේද වුවත් අනුපාදිසෙස (නිරූපධිං) සහ සඋපාදිසෙස නිබ්බානධාතු දෙක අතර ඔහුගේ මාරුවීම ආපසු ඒමක් මෙන් පෙනේ.

න පාරං දිගුණං යනති
නයිදං එකගුණං මුතං
-සු.නි.ගා.717
ඔවුහු දෙවරක් එතෙරට නොයෙත්
මෙය එකවරක් ලෙසද නොතැකෙයි.

"බාහුන, තථාගතතෙම ධම් දසයකින් නික්මී, නොබැඳී, මිදී, මායිම් කර නොගත්, සිතකින් වාසය කරයි. කවර ධම් දසයකින්ද?

බාහුන, තථාගතතෙම රූපයෙන් නික්මී, නොබැඳී, මිදී, මායිම් කරනොගත් සිතකින් වාසය කරයි. බාහුන තථාගතතෙම වේදනාවෙන්..... සඤ්ඤාවෙන් ..... සංස්කාරවලින්..... විඤ්ඤාණයෙන්..... ජාතියෙන්..... ජරාවෙන්... මරණයෙන් ..... දුක්වලින්.... කෙලෙස්වලින් නික්මී, නොබැඳී, මිදී, මායිම් කරනොගත් සිතකින් වාසය කරයි.

"යම්සේ, බාහුන, උපුලක් හෝ රත්පියුමක් හෝ හෙළ පියුමක් හෝ දියෙහි හටගන්නේ, දියෙහි වැටුනේ, දියෙන් උඩට පැනනැගී දියෙන් නොතැවරී සිටීද, එසේම බාහුන තථාගතතෙම මේ දසධර්මයන්ගෙන් නික්මී, නොබැඳී, මිදී, මායිම් කරනොගත් සිතකින් වාසය කරයි."

-අං.නි.6-268

6. නිවන සියලු වේදයිතයින්ගේ සන්සිද්ධිමද වේ. මක්නිසාද යත් වේදයිතවූ සියල්ලක්ම දුකෙහිලා ගැනෙන බැවිනි.(යං කිඤ්චි වේදයිතං තං දුක්ඛස්මං - සං.නි. 2-84)

සැරියුත් මාහිමියන් "ඇවැත්නි, මේ නිවන සැපයකි. මේ නිවන සැපයකි"යි වදාළ විට උදායි හිමි උත්වහන්සේගෙන් මෙසේ ඇසීය. "ඇවැත්නි, සාරපුක්ක යම් තැනෙක වේදයිතයක් නැද්ද, එතැන කවර නම් සැපයෙක්ද?" එයට ලත් පිළිතුර වූයේ: "ඇවැත්නි, වේදයිතයක් නැතිකමම තමා එහි ඇති සැපය."

-අං.නි. 5-476

7. පඨාය පද 33ක් සංයුත්සහියේ අසංඛත සංයුත්තයේ සඳහන්වේ.
-සං.නි.4-656

8. "යො බො ආවුසො රාගකියො දොසකියො මොහකියො ඉදං වුච්චති නිබ්බානං"

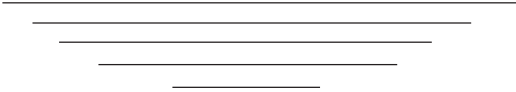
-සං.නි.4-656

"ඇවැත්නි, යම් රාගඤ්ඤයක්, දෝෂඤ්ඤයක්, මෝහඤ්ඤයක් වේද, මෙය නිවනැයි කියනු ලැබේ."

9. අනෙකජාති සංසාරං	- සඤ්ඤාවිසුං අනිබ්බිසං
ගහකාරකං ගවෙසනො	- දුක්ඛා ජාති පුනපුනං
ගහකාරක දිට්ඨොසි	- පුන ගෙහං න කාහසි
සබ්බා තෙ ඵාසුකා භගගා	- ගහකුටං විසංඛිතං
විසංඛාරගතං විතතං	- තණ්හානං බයමජ්ඣධගා,
	-ධ.ප.153-4

අටුවා විවරණයට අනුව ගෙකරුවඩුවා (ගහකාරක) තණකාවයි, එහෙත් අවසන් ගාථාපදයෙන් **තණකාවන්ගේ** (බහුවචන) ඝණයවීමක් ගැන කියැවෙන බැවින් ඒ අභිකථනය නොගැලපෙයි.

ගෙකරු වඩුවා **විඤ්ඤාණය** ලෙස ගැනීම වඩා අභාවිතය. ගෙය නාමරූපය ලෙසත්, පරාල (ඵාසුකා) ස්පඨොයතන භය ලෙසත්, කුඵගෙය (ගහකුටං) අවිද්‍යාව ලෙසත් ගත්විට විමුක්ත සිත සංස්කාරයන්ගෙන් තොර සිතක් (විසංධාරගතං චිත්තං) ලෙස හැඳින්වීම අභිවත්වෙයි. **ගෙකරු වඩුවා හඳුනාගැනීම විඤ්ඤාණ මායාව අවබෝධ කර ගැනීමයි.**

අනුක්‍රමණිකාව

විශේෂ පද යතුර

(පුද්ගල නාම හා ග්‍රන්ථනාම සහිතව)

අ

අකත	86
අග්නිප්‍රභාව	85
අංගුත්තර නිකාය	21,28,48,51,53,60,61,70,72,78 79,84,85,89,94,95
අජාත	86
අඤ්ඤාථාභාව (අන්තර්ව)	53
අඤ්ඤා	82,92
අඤානබව	16
අඤ්ඤාචාරී ආකල්පය	59
අටලෝදහම	53,54
අටළොස්ධාතු	71
අටුවාවාර්ත	92
අතමමයතා	51
අත්පගම	67
අධිමානසික අනුභූතිය	21
අධිවචන මාර්ගය	25,26
අධිවචන සමඵසාස	26,28
අනඤ්ඤාථතා (අන්තර් නොවන බව)	44,45
අනන්ත	21,22,81,89
අනන්ත ඤානය	22
අනන්තා දෘෂ්ටිකෝණය	52
අනාත්ම දර්ශනය	64
අනාත්ම ධර්මය	86
අනාරම්මණ	78,84
අනිත්‍යතා නීතිය	11,34,51,86,89
අනිත්‍ය සංඥාව	89

අනිදසසන විඥාණය	73,80,81
අනිමිතන වෙනොවිමුක්තිය	82
අනිශ්‍රිතයා	52
අනුපසස්නා	15,53
අනුපසස්නා විධි	64
අනුපාදියෙස නිඛාන ධාතු	94
අනුභූතිය	12,17,26,27,30,81
අනුරොධ	53
අනුසය	41,50,66,72
අනත	21,22
අනතගාමී දෘෂට්වාද	51
අනතවු ඥානය	22
අනෙතාජටා - බහිජටා	26,28,29,31,32,34,70,74,87
අත්ධකාරය	87
අත්ධ යජ්ටිය	52
අන්‍යතීථික පරිබ්‍රාජක	59,60
අපවය	42
අප්පතිට්ඨිත	78,84
අප්පචතත	78,84
අපලොකිත	86
අප්‍රමාද ප්‍රතිපදාව	41
අභූත	86
අමෘතත්වය	60,61,62,87,89,90,92
අමෘත ධාතුව (නිරුපධි)	94
අයොනිසෝමනසිකාරය (අනිසි මෙනෙහිකිරීම)	12,39
අරියපරියෙසන සූත්‍රය	39
අර්හත්වය	21
අච්චාරකයා	69
අච්ඡානුසය	41
අච්ඡාසච	41,42,88
අච්ඡකක සමාධි	84

අවිනථතා (නොඑසේ නොවන බව)	44,45
අවිද්‍යාව (අවිජ්ජාව)	2,17,18,19,31,34,45,46,47,50 55,96
අව්‍යාකත වස්තූන්	9,23
අග්‍රතවත් පෘථග්ජනයා	33,34,89
අසංඛත	86
අසත්‍යය	87
අස්කුණ්ඩයා	79
අස්තිත්වය	12,26
අස්තිත්ව දෘෂ්ටිය	19
අස්මිමානය	31,34,80,88
අසසප්ඵ	56
අභංකාරය	31,33
ආකාර	26,27
ආකාසානඤ්චායතනය	77,79,81
ආකිඤ්චඤ්ඤායතන	77,79,81
ආගන්තුක උපකෙල්ල	89
ආචාර ධර්ම	12,24,41
ආජානේය අශ්වයා	79
ආජානීය සුරුෂ	79
ආජීවය	42
ආත්මය	19,33,35,40,47,52,54,80
ආත්ම ද්‍රව්‍යය	34
ආත්ම දෘෂ්ටි කෝණය	22,23,33,38,81,88
ආත්ම හ්‍රාන්තිය	54
ආත්ම සංකල්පය	49
ආත්ම සංඥාව	8,37,73,74,88
ආත්ම ස්නේහය	34
ආදිතන සූත්‍රය	78
ආදීනව	22,23
ආධ්‍යාත්මික ශාන්තිය	91
ආධ්‍යාත්මික බාහිර ආයතන	22,28,29,88

ආනන්තර්ක සමාධි	94
ආනන්ද	34,77
ආනන්ද සූත්‍රය	34
ආපො	27,77,81,82
ආයතනය	81,82
ආයතන භය	18,51
ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය	41,43,83
ආර්ය ධර්මය	33
ආර්ය න්‍යාය (අරියො ඤායො)	32,36,50
ආර්යයන් වහන්සේ	15
ආර්ය පුද්ගලයා	79
ආර්ය ශික්ෂණය	21
ආර්ය ශ්‍රාවකයා	35,36,41
ආර්ය සන්‍යාය	56
ආලෝකය	87
ආශාව	91,92
ආශ්‍රව	41,88
ආශ්‍රව ක්ෂය පිළිබඳ දොනනය	48
ආශ්වාදය	22,23
ආහාර	68,78

ඇ

ඇලීම් (අනුරොධ)	53
----------------	----

ඉ

ඉතිවුත්තක	91,94
ඉඤ්චාව (මෙසේ බව)	53
ඉද්දාච්චයනාව (මෙය නිසා මෙය වන බව)	44,45,46,48

ඉන්ද්‍රිය ක්‍රියාකාරීත්වය	90
ඉන්ද්‍රිය ගෝචරය	42
ඉන්ද්‍රිය ඥානය	8,10,20,22,41
ඉන්ද්‍රිය ධර්ම	63
ඉන්ද්‍රිය විඤ්ඤාණය	81
ඉන්ද්‍රිය සම්ප්‍රසාදය	28
ඉන්ද්‍රියානුසාරය	12,15
ඉන්ද්‍රියාරමමණ	11,75,82
ඉරියාපථපබ්බය	63
ඊශ්වරයා	87

C

උච්ඡින්නභවනෙතතිකො	54
උචෙජ්දය	35
උචෙජ්දවාදියා	34
උත්ප්‍රේරකය	64
උදයත්ථගාමිණී පඤ්ඤා	62
උදාන පාළි	23,52,55,57,81,82,86
උදායී	95
උද්දේස	26,27
උද්ධව ඤාණකව	79
උත්මනක අඤාන සුවය	16,92
උපක්ලේශ	89
උපවය	38
උපනිස්ස	56,57
උපධි	31,37,39,77,82,94
උපනිසා සූත්‍රය	48
උපයන්ති සූත්‍රය	46
උපයෝගිතාවාදියා	71
උපාදාන	17,18,24,25,31,34,44,45,46,47
	52,92,94

උපදාන-ස්කන්ධ-පහ	35,40
උල (සලල)	5,9,10

ඌ

ඌකත්වය	51
ඌකාන්ත අසතිත්වය	51,74
ඌකාන්ත දෘෂ්ටිග්‍රාහී ආකල්පය	17
ඌකාන්ත නාස්තිත්වය	51,74
ඌකාන්ත විඤ්ඤාණ- වාදී	29
ඌකාන්ත සත්වාදී	29
ඌකාංස ව්‍යාකරණීය	23
ඌහි- පසසිකො	87

ඹ

ඹස	41
ඹපනයික	48,90

ක

කච්චායන	18,19
කච්චායනගොතන සූත්‍රය	19
කලහවිවාද සූත්‍රය	74
කාමරාග	79
කාමාසව	41,88
කායකර්ම	42
කායවිඤ්ඤාණය	37,65,66

කායානුපස්සනා	64
කාලිදාස	71
කාලකාරාමය	4
කාලකාරාම සූත්‍රය	4,14,15,19,53,69,81,87,90
කිඤ්චනො (කිසිවකි)	12
කෙලෙස්	83
කෙට්ඨස් සූත්‍රය	73
කොට්ඨික සූත්‍රය	6
කෝලික	57
කොසමබ් සූත්‍රය	43
ක්‍රිකට් තරභය	25,26
ක්‍රෝධය	68,70
කෘත්‍රීම රටා	86
කෂිණාශ්‍රව භූමි (බිණාසව භූමි)	6

ඟ

ගතික දර්ශණය	77
ගතිස්චරුපිතාව	46
ගජධ	82
ගජධසංඥාව	81
ගහකාරක(ගෙකරු වඩුවා)	93,95,96
ගැටිම් (වීරෝධ)	53
ගිරගහසමජජ	57
ගුළු අනුභූතිය	87
ගෞතමයන් වහන්සේ	21
ග්‍රාහ්‍ය- ග්‍රාහක දවයතාව	8,30

ඟ

සාන විඤ්ඤාණය	37,65,66
--------------	----------

ව

වකඳු විඤ්ඤාණය	30,37,65
වතුරාර්ය සත්‍යය	39
වතුණකෝටික තර්ක න්‍යාය	7,14
වඤ්ඤාව	85
විතතානුපසස්‍යනා	64,65
විතතභාවනා	89
විතතවිමුක්තිය	53
වුතිය	52
වූලතණ්ඨාසංඛය සූත්‍රය	72
වූල වියුභ සූත්‍රය	20
වූල සකුලදායී සූත්‍රය	23
වේතනා	27,28,32,74
වෛතසික මූල හේතු	62

ජ

ජන්දය	35,60,62
ජන්දරාගය	35
ජන්ත	58
ජනෙනාවාද සූත්‍රය	58

ජ

ජට්ඨසූත්‍රය	29,32
ජරාමරණ	17,24,44,45,46,54
ජාතං	86
ජාතිය (උපත)	17,24,25,36,39,44,45,46,47,54
	89

ජාලිනී (දල්කාරිය)	72
පිවහා විඤ්ඤාණය	37,65,66

ඥ

ඥාන දර්ශනය	21
ඥානය (ඤාණය)	16,63,64,65,66
ඥානවාද	21,22

ඨ

ඨපනිය පඤ්ඤා	23
-------------	----

න

නජේසා සමන්තාහාරො	38
නණ්භාව	17,18,24,25,28,29,44,45,46, 49,50,51,55,68,69,72,92
නන්දවාලෝධය	48
නථතා (එසේ බව)	44,45,48,51,90
නථා	45
නථාගතයන් චහන්සේ	4,5,6,7,8,10,11,12,14,15,19,22 37,44,45,81,94
නථාතාව	25
නමමයතා	49,52
නමමයො	49
නාදී (එසේවූ)	5,8,51,53
නාදීභූමි	8
නාදීසො (නාදී පුද්ගලයා)	44,51,53,54,94

තෙජෝ	27,77,81,82
ත්‍රිලක්ෂණය	54,89
ත්‍රිවිධමානය	20

ථ

ථෙර ගාථා	84
ථීනමිද්ධ	79

ද

දධ්වා (දුටුව කෙරෙත්)	7
දධ්වාබ්බං (දකිය යුත්ත)	8
දධ්වාර (දුටුවෙක්)	8
දත්තමුත් (දත්තිසාම)	10
දන්ධපරිනාමිතාව	74
දහමි ඇස	57
දර්ශනවාදය	12,24
දල්කාරිය	72
දිට්ඨානුසය	41
දිට්ඨං (දුටුව)	7
දිට්ඨාසව	41
දිය සුළිය (සංසාර වටට)	24,26,29,31,167,87
දීඝ-නිකාය	23,25,27,30,54,73,76
දීඝ-නිකාය අධ්වකථා	31,40
දුඛය	17,24,25,47,83,88
දුක්ක නිරෝධය	17,24,55,88
දුක්ක සමුදය	55,88
දෘෂ්ටි	20
දෘෂ්ටිගතිකයා	63,69
දෘෂ්ටිඋල	5,9

දෘෂ්ටිවාද	9,20,22,69
දෙයක්	11,28,32,48,51
දේවල්	11,12,48,50,57
දෝස (ද්වේෂය)	12,13,16,36,68,70,82,90,91,92 95
ද්වයතානුපසස්නා සූත්‍රය	15,52,67,83
ද්වයතාව	74,88
ද්විධාකරණය	28,29,30,74

ධ

ධමම	59,60,61,62,65,77,82
ධමමපදය	61,68,72,95
ධමමපදට්ඨකථා	57
ධමම සංඥාව	81
ධමමානුපසස්නා	64,65
ධම්මකුසුසය	36
ධම්මතාව	70
ධම්මානුච	44
ධම්මනියාමතාව	44,46
ධම්මනාය	16
ධම්මෝත්තමය	90
ධම්මසම්මතාව	44
ධම්මසචභාවය	47,87
ධම්මාරමමණ	53,67,70
ධ්‍යාන	79
ධාතු	61
ධාතුවිභංග සූත්‍රය	15,54
ධාතුවසතර	28,80
ධාතුවනානාවය	71

න

නති (නෙරායාම)	30,52
නදී සුත්‍රය	34
නදී උපමාව	33,52,53
නානත්වය	51
නාම	32
නාමධර්ම	28
නාමකාය	26,27,28
නාමරූප	17,18,24,25,26,27,29,44,46,47 61,67,68,69,96
නාමරූපදූල	81
නාසතිත්ව දෘෂ්ටිය	18,37,35
නාසතිත්වය	18
නිගණ්ඨනාත සුත්‍ර	21
නිග්‍රොධකප්ප	68
නි-දර්ශනය	59
නිබ්බේධිකාපඤ්ඤා	89
නිමිත්ත (නිමිති)	10,11,26,27,28,29,51,70,82
නිමිත්තකරණය	10
නිමිති මාත්‍ර	12
නිරුක්ති මාර්ගය	25,26
නිරූපධි	94
නිරොධ	67
නිර්වේදය	48
නිවන (නිබ්බාන)	15,43,87,91,92,95
නිශ්චිතයා	52
නිෂ්ප්‍රපංච	11
නිසසරණය	22,23
නිහීන වහල්භාවය	31
නිවරණ	79
නුවණින් පිරික්සීම	1
නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනය	77,79,81

ප

පංචඋපාදානස්කන්ධය	35,36,37,38,40,41,42
පංචකාම	21
පංචස්කන්ධය	83
පච්චය සූත්‍රය	45
පඤ්ඤාත්තය සූත්‍රය	35,94
පඤ්ඤවිධ සාමන්ත දර්ශනය	51,80,90
පඤ්ඤාත්ති (ප්‍රඥප්ති/ පැණැවීම)	27,32,65,66
පටිඝ අනුසය	41
පටිඝය	26,28
පටිඝසඤ්ඤාව	28
පටිඝ සමච්ඡස	27,28
පටිච්චසමුප්පාද දම්නායය	16,17,19,24,31,32,44,45,46, 48,49,50,51,55,57,59,77,90
පටිච්චසමුප්පන්න දම්	30,37,38,44,45,50,59
පටිච්චසමුප්පන්න සචභාවය	37,64
පටිපුච්ඡා ව්‍යාකරණීය	23
පඨවි	27,77,81
පපඤ්ඤ (ප්‍රපංච)	42,49,80
පපඤ්ඤ සංඛා	75,80
පපඤ්ඤ සඤ්ඤා සංඛා සමුදාවරණ- පඤ්ඤාත්ති	65,66
පරම ආයඝී උපසම සුවය	92
පරමාත්මය	88
පරමාචීසාධක උපාය මාර්ගය	64
පරාමඝීනය	22
පරිඤානය	22
පඨේෂණය	27
පසස්ඤ්ඤා	47
පාරභෞතික අචීය	86
පාරභෞතික දර්ශනවාදය	87

පාරිශුද්ධිය	48
පුහුදුන් දාර්ශනිකයා	22,29
පුහුදුන් පුහුලා (පෘථග්ජන පුද්ගලයා)	11,12,15,17,20,26,40,51,52, 61,79
පුරණකයාප	21
පොඨිපාද පරිබ්‍රාජකයා	40
පොඨිපාද සූත්‍රය	40
ප්‍රකේවලත්වය	11
ප්‍රඥපති මාර්ගය	25,26
ප්‍රඥා චක්‍ෂුසය	35
ප්‍රඥා ප්‍රභා	81,85
ප්‍රඥාව	32,60,61,62,70
ප්‍රඥා භාවනාව	63
ප්‍රතිපදාව	64
ප්‍රත්‍යවේක්‍ෂාව	13
ප්‍රමෝදය	47
ප්‍රායෝගික චරිතාකම	59
ප්‍රීතිය	47

එ

එයා පඤ්ඤානති	65
එයා මූලක සූත්‍රය	32
එණපිණ්ඩුපම සූත්‍රය	1
එොඨිබ්බ සඤ්ඤාව	81,82

බ

බටකෝචු මිටිදෙක	24
බහුධාතුක සූත්‍රය	17

බාහිය	42
බාහිය සූත්‍රය	42
බාහුන	94
බුදුරජාණන් වහන්සේ (බුදුරද)	1,6,9,10,14,15,18,19,20,23,26 36,39,40,42,45,51,55,57,58,59 63,64,69,73,75,76,86,87,88,89 91,94
බෞද්ධ මනෝවිද්‍යාව	66
බ්‍රහ්මජාල සූත්‍රය	23,54
බ්‍රහ්මයා	87,88
බ්‍රහ්ම නිමන්තනික සූත්‍රය	80
බ්‍රහ්මසභව්‍යතාව	88

භ

භව කෘෂ්ණාව	77
භව නිරෝධය	43,77,78
භව නෛති	52
භවය (පැවැත්ම)	17,18,24,25,30,36,44,45,46,47 54,86,87,88,89,92
භවරාගානුසය	41
භවාසව	41,88
භව ස්‍රෝතය	24,90
භව්‍යරූපිතාව	25
භාග්‍යවතුන්වහන්සේ	4
භාරතීය දර්ශන සම්ප්‍රදාය	87
භාවනාමය ශික්ෂණය	41,90
භාවනා මනසිකාර විධිය	63
භූතං	86
භ්‍රාතනිය	10

මජ්ඣිමනිකාය	15,17,23,32,35,36,37,38,39,42 43,53,54,55,58,63,66,72,80,81 88,94
මඤ්ඤනා	7,8,42,48,49,52,54,80
මඤ්ඤති	7,55
මඤ්ඤතය	54
මධුපිණ්ඩික සූත්‍රය	30,66
මධ්‍යය	19
මනස	1
මනසිකාර	27,28,60,61,62,67,70,74
මනෝමූලික සචභාවය	22
මනෝරථපුරණී අංගුත්තර අටුවාව	6
මනෝවිඤ්ඤාණය	37,65,66
මනෝවිද්‍යාඥයා	26
මනෝවිද්‍යාව	24
මනෝවිද්‍යාත්මක අර්ථය	86
මන්දායුෂක	18,49
මමතවය	64
මමායනය	42
මරණය	87,89,90
මරණ සංඥාව	90
මහාඅසසපුර සූත්‍රය	88
මහාවත්තාරීසක සූත්‍රය	43,55
මහාවුත්තර	58
මහාකණ්භාසංඛය සූත්‍රය	37,55
මහානිදාන සූත්‍රය	25,30
මහාපදාන සූත්‍රය	25,31
මහාපරිනිබ්බාන සූත්‍රය	76
මහාපුණ්ණම සූත්‍රය	32
මහාපුරුෂයන්වහන්සේ	31
මහාභ්‍යකධර්ම	28

මහාවග්ගය	56
මහාවියුහ සූත්‍රය	21,69
මහාවේදල සූත්‍රය	12,30,82
මහාසලායතනික සූත්‍රය	42
මහාතර්ථදෝපම සූත්‍රය	35,38,64
මාගන්දිය	36
මාගන්දිය සූත්‍රය	36
මානය	11,54,74,89
මානානුසය	41
මානවාහිමානය	62
මාරයා (කඵවා)	68,72,83
මායාකරු (විජ්ජාකරු/මැජ්ඣිමානිකරු)	1,2,3,13,16,36,92
මායාව (විජ්ජාව)	1,2
මැජ්ඣිමානිකරු දක්ම(විජ්ජා දක්ම)	2,3,10,13,14,16,17,18,57,59, 76,92
මැදුම් පිළිවෙත	50,59,63
මැහුම්කාරිය (සිඛනි)	28,29,72
මේඛාදාමි	39
මුත	6
මුනිවරයා	51
මුසාව	20
මූලපරියාය සූත්‍රය	14,81
මොග්ගලාන	57
මෝභය	12,13,31,36,67,69,70,82,88,90 91,92,95

ය

යටිතලසැකිල්ල	25
යථා (යම්සේ)	45
යථාභූතඥානය	16,35

යථාභූතඥානදස්සන	55,87
යථාභූතදර්ශනය	48,70
යෝගාවචරයා	64
යෝනියෝමනසිකාරය (නිසියාකාර මෙනෙහි කිරීම)	37,39,62,91

ර

රඤ්චංශ කාව්‍යය	71
රථචිතීත සූත්‍රය	48
රස සඤ්ඤාව	81,82
රහතන්වහන්සේ	17,43
රාග	12,13,36,68,82,90,91,92,95
රාග අනුසය	41
රූප	28,32,36,38
රූපකාය	27,28
රූපය	1,33,34,36,41,64,74,75,78,95
රූපසංඥාව	18,26,29,74,81
රූපඋපාදානස්කන්ධය	32,38
රෝහිතස්ස සූත්‍රය	86

ල

ලිංග	26,27
ලොකකාමගුණ සූත්‍රය	81
ලොකනිරෝධගාමිණී- පටිපදා	86
ලොකනිරෝධය	86
ලෝකය	86
ලෝකසමුදය	86
ලෝකෝත්තර අංශය	43
ලෝකෝත්තර අනුභූතිය	15,77,90,91

ලෝකෝත්තර මාර්ගය	41
ලෝභය	16,70
ලෝකික අංශය	43

ව

වඩගීස සූත්‍රය	68
වච්ඡගොත්ත පරිබ්‍රාජකයා	39
වචනයක අර්ථය	62
වඩදිය බාදිය ක්‍රියාදාමය	47,48
වලංගු කාසි (සංකල්ප කාසි)	62
වාග් කම්	42
වායෝ	27,77,81,82
වාස්තවික	8
විචිකිච්ඡා	79
විචිකිච්ඡානුසය	41
විජානාති	30
විඤ්ඤාත	7
විඤ්ඤාණඋපාදානසකන්ධය	38
විඤ්ඤාණඤ්චායතනය	77,79,81
විඤ්ඤාණ නිරෝධය	78
විඤ්ඤාණ භාගය	38
විඤ්ඤාණ මායාව	41,57,59,86,92,96
(විඤ්ඤාණ මූජීක් දැක්ම)	
විඤ්ඤාණය (විඤානය, විණූන)	1,10,11,17,18,19,24,25,26,28 29,31,34,36,37,38,41,45,46,47 59,69,73,78,81,84,88,89,95,96
විතකක (විතර්ක)	61,65,66,67
විතණ්ඩවාදියා	63,64
විදර්ශනාමය ප්‍රඥා ප්‍රභාව	59
විදර්ශනාමය ප්‍රත්‍යක්ෂය (විනිවිද දැකීම)	37,41,49,59,66

විදසුන් නුවණ	15
විද්‍යාව	50
විධාසමතිකකතනං	29
විපලොස	74
විභජ්‍ය ව්‍යාකරණීය	23
විමුක්තිදායක දෘෂටිකෝණය	62
විමුක්ත පුද්ගලයා	90,91,92,94
විමුක්තවූ සිත්	6
විමුක්තිය	48,60,61,62,70
විමුක්ති සාධනය	59
විසූකතිමාත්‍ර	28
විරාගය	48,50,55,58,77,81,90
විරාගී අනුපසසනා	51
විරාගී ආකල්පය	14,64,42
විරුද්ධභාසය	16,54,74,75,76,91
විරොධ	53
විෂමචක්‍රය	25
විසතතිකා	72
වේදනා උපාදානස්කන්ධය	38
වේදනානුපසසනා	64,65
වේදනාව	1,17,18,24,25,27,28,30,32,33 34,36,38,41,44,45,47,60,61,62 65,67,74,78,95
වේදයිතය	95
'වෙමි' මානය	34
ව්‍යවහාරය	80
ව්‍යාජ වසවතීන ස්වාමීන්වය	31
ව්‍යාපාද	79

ශ

ශාක්‍ය මුනිකේම	90
ශාන්ත විමුක්ති සුවය	92

ශාසිතවාදියා	34
ශුද්ධිය	69
ශුන්‍යත්වය	80
ශ්‍රද්ධාව	47
ශ්‍රැතවත් ආපී ශ්‍රාවකයා	89

ස

සඋපාදිසෙස නිබ්බාන ධාතුව	90,91,94
සංකල්ප	59,60,61,62,63,64,67,77,80
සංකල්ප සමතික්‍රමණය	14,62,63,75,80,82
සංකේත	10,11,12
සංකේත මාත්‍ර (සඤ්ඤා, නිමිත්ත)	11
සංඛත	42,62,64,65,66,77,86,89
සංඛා (ගිණීම)	64,72
සංගීති සූත්‍රය	12
සංඥා උපාදානස්කන්ධය	38
සංයුක්ත නිකාය	1,6,14,19,24,29,32,34,43,45, 48,55,56,57,58,67,71,78,81,84 85,86,95
සංසාර චක්‍රය	63
සංසාර දියසුළිය	31
සංසිද්ධිවාදී ආකල්පය	65
සංස්කාර (සංඛාර)	17,18,19,31,34,36,38,45,46,47 48,55,77,78,82,92,95,96
සංස්කාර උපාදානස්කන්ධය	38
සඤ්ඤා (සංඥා, සන්තෝ)	1,10,11,12,14,20,26,27,28,33 34,36,38,40,65,66,74,75,77,78 84,95
සකකාය (සන්කාය)	34,35
සකකාය දිට්ඨිය	20,33,35,37,89
සතර මහාභුතයන්	32

සති (සිභිය)	60,61,62,63,64,65,66
සතිපට්ඨාන	64,66
සතිපට්ඨාන සූත්‍රය	63
සත්තාව (සත්‍යබව)	20,36,87
සත්භාවවාදියා	65
සත්පුරුෂ ධර්මය	33
සත්‍යගවේෂී විනතකයා	59
සත්‍යභූමි (සච්ඡභූමි)	7
සද්ද සඤ්ඤාව	81
සන්දිධික	90
සන්ධ	78
සංසිද්ධි සුඛය	16,91,92,95
සබ්බතොපභ	81,89
සබ්බාසව සූත්‍රය	39
සමාධිය	47,60,61,62,78
සමාධි ප්‍රතිලාභය	77
සමිද්ධි	60
සමුදය	67
සමුදය සූත්‍රය	67
සමළසසය	28,32
සම්ප්‍රදායාගත පටිච්චසමුප්පාද විචරණය	31
සම්බෝධි ලාභය	51
සමමා ආජීව	42,55
සමමා කම්මනන	42,55
සමමා ඤාණ	55
සමමා දිට්ඨිය	19,42,55
සමමා දිට්ඨි සූත්‍රය	32
සමමා වාචා	42,55
සමමා වායාම	42,55
සමමා විමුක්ති	55
සමමා සංකප්ප	42,55
සමමා සති	42,55

සමමා සමාධි	42,55
සම්මෝභය	35
සරා (දියවැල්)	55
සලිතය	52
සවභාවසිද්ධ නිගමනය	47
සවිඤ්ඤාණක කාය	28,29
සඵඤ	22
සඵඤනාභූමි	6
සඵසඵඵ විනතනය	47
සලායතන (මධ්‍යතන, ස්වරූපයතන හය)	17,24,25,32,44,45,46,47,51,88 90,94,96
සලායතන නිරෝධය	81
සාකේත	4
සාධ්‍ය සම	26
සාපේක්ෂක ප්‍රඥපති මාර්ග	52
සාපේක්ෂතා මූලධර්මය	16
සාපේක්ෂ සංකල්පය	18
සාමන්ත දර්ශනය	51,81,90
සීත	67,89
සීතාලාව (සීතාල දෙය)	49,52
සීඛනි (මැහුම්කාරය)	72
සියල්ල (සබ්බං)	85
සීතිභාව (සීසිල්ඵම)	92
සුඛය	47
සුඤ්ඤනාභූමි	8
සුත	7
සුතනනිපාත	15,20,23,52,55,67,68,69,72,74 75,83,90,92,94
සුයඵ්ප්‍රභාව	85
සොත (දියපහර)	69
සොත විඤ්ඤාණය	37,65,66
සෝවාන් ආයඵ්පුද්ගලයා	32

සෝවාන් ඵලය	57
ස්කන්ධ	33,73
ස්පඨිය (එසස)	17,18,24,25,26,29,32,41,45,46 47,60,61,62,65,67,74

හ

හාමන්කිර්මේ ක්‍රියාදාමය	47
හාලිඳුකානි සූත්‍රය	14
හුදු විසුකති මාත්‍ර	28

ධම් ග්‍රන්ථ මූද්‍රණ භාරය මගින් පළකරන ලද ග්‍රන්ථ

ග්‍රන්ථ නාමය		පිටපත් සංඛ්‍යාව	
01.	නිවනේ නිවීම	පළමු වෙළුම	11000
02.	නිවනේ නිවීම	දෙවන වෙළුම	8000
03.	නිවනේ නිවීම	තෙවන වෙළුම	5000
04.	නිවනේ නිවීම	සිවුවන වෙළුම	6000
05.	නිවනේ නිවීම	පස්වන වෙළුම	5000
06.	නිවනේ නිවීම	සයවන වෙළුම	3500
07.	නිවනේ නිවීම(පුස්තකාල මුද්‍රණය)	ප්‍රථම භාගය(1-6වෙළුම්)	500
08.	නිවනේ නිවීම	සත්වන වෙළුම	3000
09.	නිවනේ නිවීම	අටවන වෙළුම	3000
10.	නිවනේ නිවීම	නවවන වෙළුම	5000
11.	නිවනේ නිවීම	දසවන වෙළුම	5000
12.	නිවනේ නිවීම	එකොළොස්වන වෙළුම	3000
13.	නිවනේ නිවීම (පුස්තකාල මුද්‍රණය)	(1-11වෙළුම්)	1500
14.	පහන් කණුව ධම් දේශනා	පළමු වෙළුම	13000
15.	පහන් කණුව ධම් දේශනා	දෙවන වෙළුම	12000
16.	පහන් කණුව ධම් දේශනා	තෙවන වෙළුම	10000
17.	පහන් කණුව ධම් දේශනා	සිවුවන වෙළුම	7000
18.	පහන් කණුව ධම් දේශනා	පස්වන වෙළුම	6000
19.	පහන් කණුව ධම් දේශනා	සයවන වෙළුම	4000
20.	පහන් කණුව ධම් දේශනා	සත්වන වෙළුම	4000
21.	'හිතක මහිම'	පළමු වෙළුම	8000
22.	'හිතක මහිම'	දෙවන වෙළුම	5000
23.	උත්තරීතර හුදෙකලාව		12000
24.	විදසුන් උපදෙස්		8000
25.	චලන චිත්‍රය		3000
26.	දිය සුළිය		6000
27.	Towards A Better World		6000
28.	Seeing Through		3000
29.	Nibbana - The Mind Stilled	Volume I	5000
30.	Nibbana - The Mind Stilled	Volume II	3000
31.	Nibbana - The Mind Stilled	Volume III	3000
32.	Nibbana - The Mind Stilled	Volume IV	5000
33.	Nibbana - The Mind Stilled	Volume V	2000
34.	Nibbana - The Mind Stilled	Volume VI	2000
35.	The Magic of the Mind		2000
36.	Towards Calm and Insight		2000
37.	Samyutta Nikaya An Anthology		2000
38.	Ideal Solitude		2000
39.	Nibbana and The Fire Simile		3000

නැවත මුද්‍රණය කරවීම පිළිබඳ විමසීම් :-
 ජී. ටී. බණ්ඩාර, ස්ථාපක, ධම් ග්‍රන්ථ මුද්‍රණ භාරය
 රෝයල් ඉන්ස්ටිටියුට්, 191, හැව්ලොක් පාර, කොළඹ 5.
 දු.ක.: 011-2592747, 2592748, 2508173 Fax : 2580564

කතූ හිමියන්ගේ සිංහල සහ ඉංග්‍රීසි කෘති

- *1. උත්තරීතර හුදෙකලාව - (මුල් මුද්‍රණය) දම්සක් අංක 172/173 - (1990)
- එම - (නව මුද්‍රණය), ධම් ග්‍රන්ථ මුද්‍රණ භාරය (2001)
2. විදසුන් උපදෙස් - (1997)
3. නිවනේ නිවීම - පළමු වෙළුම (1997)
4. නිවනේ නිවීම - දෙවන වෙළුම (1998)
5. නිවනේ නිවීම - තෙවන වෙළුම (1998)
6. නිවනේ නිවීම - සිවුවන වෙළුම (1998)
7. නිවනේ නිවීම - පස්වන වෙළුම (1999)
8. නිවනේ නිවීම - සයවන වෙළුම (1999)
9. නිවනේ නිවීම - සත්වන වෙළුම (1999)
10. නිවනේ නිවීම - අටවන වෙළුම (2000)
11. නිවනේ නිවීම - නවවන වෙළුම (2001)
12. නිවනේ නිවීම - දසවන වෙළුම (2002)
13. නිවනේ නිවීම - එකොළොස්වන වෙළුම (2004)
14. නිවනේ නිවීම - පුස්තකාල මුද්‍රණය - ප්‍රථමභාගය - (1-6 වෙළුම්)(2000)
15. නිවනේ නිවීම - පුස්තකාල මුද්‍රණය (1-11 වෙළුම්) (2010)
16. පහන් කණුව ධම් දේශනා - 1- වෙළුම - (1999)
17. හිතක මගිම - 1 - (1999)
18. හිත කැනීම - (2000)
19. පහන් කණුව ධම් දේශනා - 2 වෙළුම - (2000)
20. පැවැත්ම හා නැවැත්ම - (2000)
21. ඇති හැටි දැක්ම - (2001)
22. පහන් කණුව ධම් දේශනා - 3 වෙළුම - (2001)
23. දිවි කතරේ සැදූ අඳුර - (2001)
24. කය අනුව ගිය සිතිය - (2001)
25. මා-පිය උචුටන - (2002)
26. ප්‍රතිපත්ති පුජාව - (2003)
27. පහන් කණුව ධම් දේශනා - 4 වෙළුම - (2003)
28. අබිනික්මන - (2003)
29. හිතකමහිම - 2 - (2003)
30. පහන් කණුව ධම් දේශනා - 5 වෙළුම (2005)
31. පහන් කණුව ධම් දේශනා - 6 වෙළුම (2006)
32. පහන් කණුව ධම් දේශනා - 7 වෙළුම (2009)
33. බුදු සමය පුද්ගලයා හා සමාජය (2009)
- *1. Concept and Reality in Early Buddhist Thought -(1971)
- *2. Samyutta Nikaya - An Anthology, Part II - Wheel No, 183/185 -(1972)
- do - D. G. M. B. Edition (2009)
- *3. Ideal Solitude - Wheel No, 188 - (1973)
- *4. The Magic of the Mind - (1974)
- do - D. G. M. B. Edition (2007)
5. Towards Calm and Insight - (1991)
- do - D. G. M. B. Edition (1998)
6. From Topsy - turvydom to Wisdom - Volume 1 - (2003)
7. Seeing Through (1999)
8. Towards A Better World (2000)
9. Nibbana - The Mind Stilled - Volume I - (2003)
10. Nibbana - The Mind Stilled - Volume II - (2005)
11. Nibbana - The Mind Stilled - Volume III - (2005)
12. Nibbana - The Mind Stilled - Volume IV - (2006)
13. Nibbana - The Mind Stilled - Volume V - (2007)
14. Nibbana - The Mind Stilled - Volume VI - (2010)
15. Nibbana and The Fire Simile (2010)

